

3

ΧΡΟΝΙΑ

**Δουλειάς μας
στον Αγροτικό
Τομέα**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Εισαγωγή

Οι βασικές επιλογές ανάπτυξης του αγροτικού τομέα

Ο αγροτικός τομέας της Οικονομίας έχει ξεχωριστή σημασία στα πλαίσια της εθνικής προσπάθειας για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Κι αυτό, γιατί:

- α. αξιοποιεί σημαντικούς εγχώριους φυσικούς πόρους,
- β. απασχολεί περίπου το 39% του εργατικού δυναμικού της χώρας,
- γ. εξασφαλίζει τη διατροφή του πληθυσμού, παίζοντας έτσι σημαντικό ρόλο στην εθνική ανεξαρτησία,
- δ. συμμετέχει στη διαμόρφωση του Ισοζυγίου Εξωτερικών Πληρωμών της χώρας, συμβάλλοντας στην εισροή σημαντικών συναλλαγματικών πόρων,
- ε. παράγει το σύνολο σχεδόν των πρώτων υλών για τη γεωργική βιομηχανία και
- στ. δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη πολλών άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων στους τομείς της εμπορίας και της μεταποίησης.

Παράλληλα, ο τομέας αποτελεί την κοιτίδα των κοινωνικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών, που είναι αναπόσπαστα δεμένα με την εθνική μας φυσιογνωμία.

Επομένως η ύπαρξη υγιούς και αυτοδύναμου αγροτικού τομέα συμβάλλει στην προστασία της εθνικής μας ανεξαρτησίας, ενώ αποτελεί προϋπόθεση για τη διαφύλαξη της εθνικής μας φυσιογνωμίας και τη στήριξη της οικονομικής μας ανάπτυξης.

Με δεδομένη τη σημασία του αγροτικού τομέα στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας, οι στρατηγικές επιδιώξεις της αγροτικής πολιτικής είναι:

- α. Η προώθηση της αυτάρκειας της χώρας σε βασικά είδη διατροφής, για λόγους επισιτιστικής εξασφάλισης του πληθυσμού και για την ενίσχυση της εθνικής ανεξαρτησίας και αυτονομίας.
- β. Η κινητοποίηση και ορθολογική αξιοποίηση των διαθέσιμων ανθρώπινων και φυσικών πόρων του αγροτικού τομέα,

προς όφελος της εθνικής Οικονομίας (απασχόληση, εισόδημα, ισοζύγιο πληρωμών) και του οικολογικού περιβάλλοντος.

γ. Η ανύψωση του βιοτικού και πολιτιστικού επιπέδου του αγροτικού πληθυσμού και η μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων μεταξύ αγροτών, μεταξύ περιφερειών και μεταξύ του αγροτικού και του μη αγροτικού εισοδήματος.

δ. Η διαμόρφωση κατάλληλων κοινωνικών και θεσμικών συνθηκών, ώστε ο αγροτικός πληθυσμός να μετέχει ουσιαστικά και με δημοκρατικές διαδικασίες στη λήψη και την υλοποίηση των αποφάσεων που τον αφορούν.

Είναι φανερό ότι οι πιο πάνω επιδιώξεις οδηγούν στην αντιμετώπιση του αγροτικού τομέα ως κοινωνικού και όχι μόνο ως οικονομικού χώρου. Τις στρατηγικές επιδιώξεις καλούνται να εξυπηρετήσουν *ειδικότεροι στόχοι*:

1. Για τον αγροτικό τομέα γενικά

- α. Τη συγκράτηση και παραγωγική απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο.
- β. Την αύξηση του εισοδήματος των αγροτών και τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων στον τομέα.
- γ. Την ενίσχυση των συλλογικών δραστηριοτήτων των παραγωγών και κυρίως των συνεταιρισμών (γεωργικών, δασικών, αλιευτικών).
- δ. Την κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της υπαίθρου.

2. Στον τομέα της γεωργίας

- α. Την αύξηση της παραγωγικότητας του γεωργικού τομέα και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων.
- β. Την αναδιάρθρωση και ποιοτική βελτίωση της παραγωγής, με κριτήριο τις δυνατότητες της εσωτερικής και εξωτερικής αγοράς.
- γ. Τη διεύρυνση των εξαγωγικών δυνατοτήτων, στα πλαίσια μιας επιθετικής στρατηγικής εξαγωγών.
- δ. Την αύξηση του εισοδήματος των γεωργών και τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων στον αγροτικό τομέα, με

ταυτόχρονη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο.

ε. Τη βελτίωση της αυτοδυναμίας της χώρας σε βασικές εισροές.

στ. Την ενίσχυση των συλλογικών δραστηριοτήτων των παραγωγών και κυρίως των γεωργικών συνεταιρισμών.

ζ. Την κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της υπαίθρου.

3. Στον τομέα των δασών

α. Την προστασία των δασών και γενικότερα του φυσικού περιβάλλοντος και της οικολογικής ισορροπίας, από τους διάφορους κινδύνους (πυρκαγιές, επεμβάσεις κ.λπ.).

β. Την αύξηση της δασικής παραγωγής, τη μείωση της εξάρτησής μας από το εξωτερικό και την αύξηση της παραγωγικότητας των δασών, με την ορθολογικότερη εκμετάλλευσή τους.

γ. Την αύξηση της επιφάνειας των δασών με αναδασώσεις και τη βελτίωση της μορφής και σύνθεσης των δασών που σήμερα υπάρχουν.

δ. Την ενίσχυση των δασικών συνεταιρισμών, ώστε σταδιακά να αποτελέσουν τους κύριους φορείς εκμετάλλευσης των δασών και των δασικών βιομηχανιών.

4. Στον τομέα της αλιείας

α. Την προστασία των εγχώριων αλιευτικών πόρων από τη ρύπανση και την εξάντληση.

β. Την εξασφάλιση κατάλληλων αλιευτικών πεδίων, εκτός ελληνικών θαλασσών.

γ. Τη δημιουργία των προϋποθέσεων για την παραπέρα ανάπτυξη των καλλιέργειών ιχθυηρών.

δ. Την προώθηση της συνεταιριστικής οργάνωσης των αλιέων, για να αναλάβουν ενεργητικό ρόλο στη διάθεση του προϊόντος και στην ορθολογική εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων.

ε. Την εξυγίανση της εμπορίας και διάθεσης των προϊόντων της αλιείας προς όφελος των παραγωγών.

Για την επιτυχία των στόχων που προαναφέρθηκαν, κύρια μέσα επηρεασμού της αγροτικής οικονομίας είναι η πολιτική

τιμών και εισοδημάτων, η πολιτική επενδύσεων, η διαρθρωτική πολιτική και η χρηματοπιστωτική πολιτική.

Οι βασικές επιλογές που έγιναν στις επιμέρους αυτές πολιτικές είναι:

1. Η αύξηση ή τουλάχιστον η διατήρηση στα ίδια επίπεδα του ποσοστού των δημοσίων δαπανών για τον αγροτικό τομέα, με

- i. ταυτόχρονη μεταβολή της σχέσης επενδύσεων προς επιδοτήσεις υπέρ των επενδύσεων και
- ii. εσωτερική βελτίωση της δομής των επενδύσεων προς όφελος της χρηματοδότησης έργων εξυγίανσης και ολοκλήρωσης του κυκλώματος παραγωγή-μεταποίηση-εμπορία και της τεχνολογικής ανάπτυξης και στήριξης του τομέα.

2. Η διαμόρφωση του συστήματος ενισχύσεων με τέτοιο τρόπο, ώστε να πετύχουμε:

— Βαθμιαία προσέγγιση σ' ένα οικονομικά ορθολογικό και κοινωνικά δίκαιο σύστημα προσδιορισμού τιμών.

— Βαθμιαία και κλιμακούμενη υποκατάσταση των επιδοτήσεων των εισροών από επιδοτήσεις των τελικών προϊόντων και, κυρίως, εισοδηματικές ενισχύσεις.

— Βαθμιαία υποκατάσταση του συστήματος επιδοτήσεων όλων ανεξαιρέτως των παραγωγών, από ένα σύστημα που θα διαφοροποιείται υπέρ των συνεταιρισμένων και μικρομεσαίων αγροτών.

3. Να προωθηθεί μέσα από τα μέτρα της πολιτικής τιμών και εισοδημάτων και της πολιτικής διαρθρώσεων η συνεταιριστική οικογενειακή εκμετάλλευση ως βασικός μοχλός και κύτταρο ανάπτυξης του αγροτικού τομέα.

4. Η ενεργητική συμμετοχή των συλλογικών φορέων των αγροτών (συνεταιρισμών και συλλόγων) στην όλη παραγωγική διαδικασία.

5. Η εξυγίανση της αγροτικής πίστης, με την ουσιαστική συμμετοχή των αγροτών μέσα από τις συνεταιριστικές τους οργανώσεις στη διαμόρφωση της χρηματοπιστωτικής πολιτικής του τομέα.

Μια περιληπτική ανάλυση της πολιτικής μας κατά ευρύτερες ενότητες

1. Πολιτική τιμών-εισοδηματικών ενισχύσεων

Αρχή της πολιτικής τιμών και ενισχύσεων είναι να περιοριστούν οι συνέπειες του σημερινού τρόπου λειτουργίας της αγοράς, με την αύξηση της διαπραγματευτικής θέσης των παραγωγών.

Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, χρειάζεται να δραστηριοποιηθούν οι συνεταιρισμοί. Αντί δηλαδή να διαπραγματεύεται ο μεμονωμένος παραγωγός με τον έμπορο, θα πρέπει να κάνει αυτή τη διαπραγμάτευση ο συνεταιρισμός για λογαριασμό του παραγωγού.

Ένας άλλος στόχος της νέας πολιτικής τιμών είναι η βαθμιαία αντικατάσταση των επιδοτήσεων στην παραγωγή με επιδοτήσεις στην υποδομή και ιδιαίτερα στην υποδομή των συνεταιρισμών.

Κι αυτό γιατί—αν θέλουμε να γίνει ο συνεταιρισμός ικανός διαπραγματευτής, δεν αρκεί ο ενθουσιασμός—χρειάζονται περισσότερα υλικοτεχνικά μέσα και ειδική γνώση.

Σε σχέση με τις επιδοτήσεις για τα μέσα παραγωγής, επιδιώκεται η βαθμιαία απομάκρυνση από τις ατομικές επιδοτήσεις των τελικών μέσων παραγωγής και η βαθμιαία αντικατάστασή τους με βοήθειες για τη συλλογική απόκτηση και διάθεση μέσων παραγωγής από τις συνεταιριστικές οργανώσεις, έτσι που και ομαδικές αγορές να γίνονται και να σταματήσει η τεράστια σπατάλη πόρων για την ατομική απόκτηση μέσων παραγωγής, που τελικά υποαπασχολούνται.

Τέλος, η νέα πολιτική αφορά στο χαρακτήρα των επιδοτήσεων. Βασική επιλογή αποτελεί η επιλεκτική ενίσχυση των μικρών παραγωγών, των κατ'επάγγελμα αγροτών και των προωθούμενων προϊόντων.

2. Η πολιτική διαρθρώσεων

2.1 Οι δομές της εμπορίας και της μεταποίησης: Στην προσπάθειά του για βελτίωση του τομέα των δομών εμπορίας

και μεταποίησης, το υπουργείο Γεωργίας έχει εκτιμήσει δύο καθοριστικές παραμέτρους, που είναι οι εξής:

α. Ότι πρέπει να είναι διαφορετική η αντιμετώπιση του κυκλώματος των φθαρτών προϊόντων (οπωροκηπευτικά, ανθοκομικά, αλιευτικά, ζωοκομικά) από τα μη φθαρτά (δημητριακά, όσπρια, βιομηχ. φυτά). Και ακόμη, ότι είναι διαφορετικές οι επιλογές που επιβάλλονται στο κύκλωμα, ανάλογα με το πλάτος και τη διάρκεια της παραγωγικής περιόδου και τις προωθούμενες ποικιλίες.

β. Ότι ένα σημαντικό μέρος από την παραγωγή που μεταποιείται, τυποποιείται και διατίθεται στην κατανάλωση πρέπει να περνάει από τα χέρια των παραγωγών και των συνεταιρισμών τους, ώστε ένα σημαντικό μερίδιο από την αύξηση της τιμής να πηγαίνει στον παραγωγό-αγρότη.

Είναι γνωστό ότι η προβληματικότητα των φθαρτών προϊόντων οξύνεται από την ελλιπή μέχρι τώρα διαρθρωτική πολιτική στον τομέα της διάθεσής τους. Γι' αυτό το λόγο η πολιτική που άρχισε να ακολουθείται σ' αυτόν τον τομέα επιδιώκει:

α. Να διαμορφώσει εμπορική πολιτική, στην εσωτερική και εξωτερική αγορά, τέτοια, ώστε πραγματικά η εμπορία να καταλήγει προς όφελος του παραγωγού και του καταναλωτή.

β. Να ιδρυθούν, προγραμματισμένα, έργα υποδομής (αγορές, συσκευαστήρια, ψυκτικοί και αποθηκευτικοί χώροι), με στόχο τη σωστή χωροταξική τους κατανομή και την αξιοποίηση της δυναμικότητάς τους.

γ. Να αναπτυχθούν οι δυνατότητες τυποποίησης και συσκευασίας των προϊόντων, σύμφωνα με τις ανάγκες της εξωτερικής και εσωτερικής αγοράς.

δ. Να εγκατασταθούν και να λειτουργήσουν προγραμματισμένα μεταποιητικές μονάδες αγροτικών προϊόντων.

ε. Να ενθαρρυνθούν οι παραγωγοί να προχωρήσουν σε οργάνωση δραστηριοτήτων, πέρα από την πρωτογενή παραγωγή.

2.2 Η υπόλοιπη ευρύτερη διαρθρωτική πολιτική: Για να εξασφαλιστεί ότι θα επιτευχθούν οι οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι της αγροτικής πολιτικής, χρειάζεται να οργανωθεί

ο αγροτικός τομέας. Και βέβαια η οργάνωσή του πρέπει να είναι εκείνη που ταιριάζει με τους στόχους μας.

Η διαρθρωτική πολιτική λοιπόν καλείται να διευκρινίσει μια σειρά από καίρια σημεία για τη δραστηριότητα των παραγωγών, των επιχειρήσεων, των συνεταιρισμών και του κράτους, όπως:

α. Ποιος τύπος εκμετάλλευσης παρουσιάζει τη μεγαλύτερη δυνατή παραγωγικότητα στις δεδομένες συνθήκες.

β. Ποιος τύπος συνεταιρισμού χρειάζεται και ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος που καλείται να παίξει.

γ. Ποιος είναι ο δρόμος που οδηγεί ασφαλέστερα και χωρίς κλυδωνισμούς ή κοινωνικό κόστος, από τη σημερινή μορφή εκμεταλλεύσεων και συνεταιρισμών, στη νέα τους μορφή.

δ. Πώς κατανέμονται οι συντελεστές παραγωγής στην παραγωγική διαδικασία και πώς αξιοποιούνται συνολικά οι φυσικοί πόροι.

ε. Πώς προσανατολίζεται η παραγωγή στις ανάγκες της εσωτερικής και της διεθνούς αγοράς.

στ. Πώς αξιοποιείται η κατάλληλη τεχνολογία.

ζ. Πώς οργανώνεται το κύκλωμα παραγωγή-διακίνηση-μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων.

Η πολλαπλότητα των προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπίσει η διαρθρωτική πολιτική οδηγεί στη διαμόρφωση επιμέρους σειρών μέτρων, που αφορούν καθέναν από τους κύριους τομείς των δομών της αγροτικής οικονομίας. Έτσι έχουμε:

— Πολιτική επιλογή του τύπου της αγροτικής εκμετάλλευσης και του αγροτικού συνεταιρισμού, σύμφωνα με τα αντικειμενικά δεδομένα και τη βασική πολιτική, κοινωνική και οικονομική φιλοσοφία του λαού, όπως εκφράζεται από την εκλεγμένη κυβέρνηση.

— Πολιτική στο επίπεδο της εκμετάλλευσης, που συμπεριλαμβάνει μέτρα για τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με κριτήριο τους ειδικότερους εθνικούς στόχους και την προώθηση των συνεταιρισμών.

Η πολιτική αυτή βασίζεται σε σχέδια βελτίωσης και προγράμματα ανάπτυξης, που προωθούν επενδύσεις οι οποίες αυξάνουν το εισόδημα, εξυπηρετούν την προώθηση των

επιθυμητών κλάδων παραγωγής και εξασφαλίζουν έναν ικανοποιητικό βαθμό εφοδιασμού σε αγροτικά προϊόντα.

— Πολιτική βελτίωσης της υποδομής για την ανάπτυξη βιώσιμης γεωργίας, προσαρμοσμένης στην ιδιαίτερη κατάσταση κάθε περιοχής, με ιδιαίτερη φροντίδα για τις ορεινές και προβληματικές περιοχές.

— Πολιτική ποιοτικής και χρονικής προσαρμογής της παραγωγής στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού, με ανταγωνιστικές προϋποθέσεις. Η θεώρηση αυτή είναι ενταγμένη στα πλαίσια μιας ευρύτερης πολιτικής, που έχει συνεκτιμήσει την πολιτική διατροφής, τη βιομηχανική πολιτική και την ενεργειακή πολιτική.

— Πολιτική έγγειας διάρθρωσης και πολιτική γης, που συμβάλλουν στη βελτίωση των όρων αξιοποίησης της γεωργικής γης, περιορίζοντας την αύξηση των τιμών της γης και των ενοικίων και προσανατολίζουν τη διαχείριση της γεωργικής και κτηνοτροφικής γης στην κατεύθυνση εκμεταλλεύσεων συλλογικής μορφής.

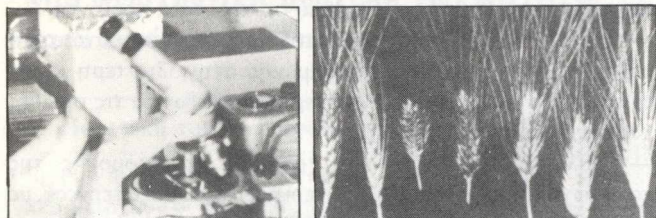
— Πολιτική ενθάρρυνσης-υποβοήθησης των συλλογικής μορφής δραστηριοτήτων των παραγωγών, ώστε μέσα από την κοινή προσπάθεια να πετύχουν τη μεγιστοποίηση των ωφελημάτων από την παραγωγή, εμπορία και μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, την αύξηση της τοπικά και εθνικά προστιθέμενης αξίας και την απόδοση του πλεονάσματος που δημιουργείται σ' αυτούς που το παράγουν.

— Πολιτική σύσφιγξης σχέσεων κράτους και συλλογικών φορέων των παραγωγών, ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή τους στη χάραξη της αγροτικής πολιτικής και να αποκτήσουν μεγαλύτερη υπευθυνότητα στην πραγματοποίηση των μέτρων που αποφασίζονται.

— Πολιτική έρευνας, ώστε να περιορίσουμε την εξάρτηση από την ξένη τεχνολογία και να αναπτύξουμε δικιά μας ευρύτερη τεχνολογική υποδομή.

— Πολιτική εκπαίδευσης των αγροτών, για τη βελτίωση της παραγωγικότητας, ανταγωνιστικότητας, κοινωνικότητας, του τρόπου και της ποιότητας ζωής.

— Πολιτική για τη σωστή διαχείριση και αξιοποίηση των φυσικών πόρων (εδάφους, νερού), για τη βελτίωση της παραγωγής και την αύξηση της παραγωγικότητας, με

ταυτόχρονη φροντίδα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Ωστόσο αυτές οι επιμέρους πολιτικές έχουν σημαντικό βαθμό αλληλοεξάρτησης. Έτσι, μέτρα της μιας επηρεάζουν άμεσα τις άλλες διαστάσεις του συνολικού διαρθρωτικού προβλήματος του αγροτικού τομέα.

3. Η πολιτική για την ποιότητα ζωής στον αγροτικό χώρο

Αποτελεί θεμελιακή αρχή της αγροτικής μας πολιτικής, ότι είναι αδύνατο να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα του αγροτικού τομέα αν η πολιτική αυτή δεν παρεμβαίνει και στις τρεις διαστάσεις της ανάπτυξης, που είναι η κοινωνική, η οικονομική και η πολιτιστική και μάλιστα κατά ενιαίο τρόπο.

Αυτή η αρχή συνάγεται από τις ιδεολογικές μας αρχές, αλλά ταυτόχρονα προέρχεται και από εμπειρικές παρατηρήσεις, που αφορούν στις προσπάθειες εφαρμογής προγραμμάτων μονόπλευρης «οικονομικής» ανάπτυξης. Έτσι, δεν μπορεί παρά να συσχετιστούν, για παράδειγμα, η κατάρρευση των κλάδων ζωικής παραγωγής και οι κοινωνικές και πολιτιστικές εξελίξεις στον ελληνικό χώρο ή οι επιπτώσεις της πολιτικής τιμών (επιδότησεις κ.λπ.) στον κοινωνικό και πολιτιστικό χαρακτήρα της ζωής των παραγωγών.

4. Η πολιτική παρέμβασης στη διαμόρφωση του κόστους παραγωγής

Το κόστος παραγωγής πρέπει να θεωρηθεί σε δύο επίπεδα: Στο επίπεδο του «πραγματικού» κόστους και στο επίπεδο του «ονομαστικού» κόστους. Το πρώτο προκύπτει από το δεύτερο, αν προστεθούν στο δεύτερο οι δαπάνες που έχουν «κοινωνικο-

ποιηθεί» μέσα από ένα πλέγμα άμεσων ή έμμεσων επιδοτήσεων, δημοσιονομικών μέτρων κ.λπ.

Το συνολικό πραγματικό κόστος της παραγωγής των αγροτικών προϊόντων περιλαμβάνει όλες τις ιδιωτικές και κοινωνικές δαπάνες και οι οποίες αναφέρονται σε όλους τους συντελεστές παραγωγής. Αυτό το κόστος εξαρτάται κυρίως από τη διάρθρωση και την παραγωγικότητα της αγροτικής οικονομίας.

Στο επίπεδο του «ονομαστικού» κόστους, εξετάζεται το κόστος το οποίο διαμορφώνεται από τις δαπάνες του παραγωγού. Αυτό το κόστος έχει άμεσες επιπτώσεις στη διαμόρφωση

- των τιμών των αγροτικών προϊόντων
- του αγροτικού εισοδήματος
- της εσωτερικής και διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων και έμμεσες στη διαμόρφωση
- της διάρθρωσης της παραγωγής
- της εξέλιξης του δείκτη τιμών καταναλωτή.

Το ονομαστικό κόστος παραγωγού διαμορφώνεται από τους τρεις βασικούς συντελεστές παραγωγής (γη, εργασία, κεφάλαιο) και τη σύνθεσή τους στην παραγωγική διαδικασία. Συνεπώς είναι φυσικό η αγροτική πολιτική, στο βαθμό που παρεμβαίνει στην τελική διαμόρφωση του κόστους του παραγωγού, να απευθύνεται και στους τρεις συντελεστές παραγωγής.

5. Η χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα

Τα δύο κύρια προβλήματα της χρηματοδότησης του αγροτικού τομέα είναι:

- α. Της εξέλιξης των απολύτων μεγεθών των επενδύσεων και των ενισχύσεων-επιδότησεων.
- β. Της σχέσης αυτών των δύο ενότητων.

Η αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων επηρεάζεται από τη γενικότερη οικονομική συγκυρία και από την εξέλιξη της Οικονομίας.

Δυστυχώς «εύκολες» λύσεις δεν υπάρχουν. Κι αυτό, γιατί η ανατροπή της σχέσης επενδύσεων προς ενισχύσεις-επιδότησεις, με θεαματική αύξηση των επενδύσεων, προϋποθέτει πόρους που δεν υπάρχουν στο επιθυμητό ύψος. Η ανατροπή με μείωση των ενισχύσεων-επιδότησεων θα δημιουργούσε σοβαρά κοινωνικά προβλήματα.

Η αγροτική πολιτική λοιπόν είναι αναγκαστικά υποχρεωμένη να σταθμίζει συνεχώς τις ανάγκες και να αναζητεί το εφικτό.

Όσο αφορά τέλος στην πιστωτική αγροτική πολιτική, αυτή πρέπει να στοχεύει, πέρα από τη βελτίωση του βαθμού χρηματοδότησης της γεωργίας, στη δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων και του κατάλληλου κλίματος για την αναδιάρθρωση της παραγωγής, τη μείωση του κόστους και τη βελτίωση των συνθηκών εμπορίας των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων.

6. Ο ρόλος του κράτους

Η φιλοσοφία του «κρατισμού» που επικράτησε για δεκαετίες στη χώρα οδήγησε σ' ένα υδροκεφαλικό κατασκευάσμα δημόσιας διοίκησης. Το υπουργείο Γεωργίας, μέλος αυτού του κατασκευάσματος, δεν έχει ξεφύγει από τον κανόνα.

Η αγροτική πολιτική μας βασίζεται σε μια πλατύτερη φιλοσοφία, στα πλαίσια της οποίας:

- α. Τα προβλήματα πρέπει να λύνονται εκεί όπου δημιουργούνται.
- β. Το κέντρο έχει μόνο επιτελικό ρόλο και η εκτελεστική λειτουργία ασκείται στην περιφέρεια.
- γ. Το οργανωτικό σχήμα ενός φορέα είναι υποταγμένο στις ανάγκες που εξυπηρετεί και δεν προσδιορίζεται από τις ανάγκες αυτοσυντήρησης του φορέα.
- δ. Οι σχέσεις μεταξύ φορέων είναι σχέσεις συνεργασίας και κοινής προσπάθειας και όχι ανταγωνιστικές ή, ακόμη χειρότερα, αντίπαλες.
- ε. Είναι αδιανόητη η εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών, χωρίς τη συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερομένων.
- στ. Η σύγχρονη τεχνολογία είναι μέσο για την αύξηση της παραγωγικότητας και σαν τέτοια είναι απαραίτητη, χωρίς να γίνεται αυτοσκοπός.
- ζ. Η παραγωγικότητα ενός φορέα είναι συνάρτηση της παραγωγικότητας των στελεχών του, που εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό και από το επίπεδο της επαγγελματικής τους επάρκειας και από τις συνθήκες εργασίας τους: άρα η διαμόρφωση σωστών συνθηκών και σχέσεων εργασίας, η επαγγελματική προοπτική και η ικανοποίηση των αναγκών των υπαλλήλων, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αύξηση της παραγωγικότητας του υπουργείου.

7. Η ελληνική πολιτική στις σχέσεις μας με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες

Οι κατευθυντήριες γραμμές της ελληνικής πολιτικής μέσα στην Κοινότητα είναι:

- α. Η ελαχιστοποίηση των όποιων αρνητικών επιπτώσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) πάνω στην ελληνική γεωργία και στο Αγροτικό Εμπορικό μας Ισοζύγιο με τις άλλες 9 χώρες-μέλη.
- β. Η ουσιαστική επαναδιαπραγμάτευση πολλών από τους δυσμενείς όρους της Πράξης Προσχώρησης της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ.
- γ. Η μεγιστοποίηση των όποιων θετικών επιδράσεων ή προοπτικών από την εφαρμογή της Κ.Α.Π.
- δ. Η ισχυροποίηση της σημασίας και του ρόλου των μεσογειακών κοινοτικών προϊόντων μέσα στο όλο σύστημα των κοινοτικών κανόνων και η προσπάθεια να πλησιάσει η αγροτική πολιτική της Ε.Ο.Κ. όσο γίνεται περισσότερο τις μεσογειακές επιδιώξεις.
- ε. Η προστασία του εισοδήματος των Ελλήνων παραγωγών από τους τρέχοντες ρυθμούς πληθωρισμού, με εξασφάλιση τιμών για τα ελληνικά αγροτικά προϊόντα που να καλύπτουν τουλάχιστον το ρυθμό πληθωρισμού στην Ελλάδα.
- στ. Η θεσμοθέτηση και εφαρμογή διαρθρωτικών προγραμμάτων (με κοινοτική συμμετοχή) για την ελληνική γεωργία, ώστε να προωθηθεί ουσιαστικά η μεταβολή των δομών της.
- ζ. Η μεγιστοποίηση των απορροφήσεων της Ελλάδας από το Γεωργικό Ταμείο της Ε.Ο.Κ. και μάλιστα για δραστηριότητες που θα εξυπηρετήσουν καλύτερα τους εθνικούς στόχους και επιδιώξεις στο γεωργικό τομέα.

Τι πετύχαμε στα τρία χρόνια

Τα μέτρα που πήραμε στα 3 χρόνια της πρώτης μας αυτής 4ετίας, ώστε να φτάσουμε κοντά στην υλοποίηση των προηγούμενων στόχων μας, ήσαν κατά τομέα, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

1. Μέτρα για την εξυγίανση, ανάπτυξη και οργάνωση του συνεταιριστικού και συνδικαλιστικού κινήματος

α. Οι αγροτικοί σύλλογοι: Οι αγροτικοί σύλλογοι αποτελούν το συνδικαλιστικό φορέα των Ελλήνων αγροτών και υλοποιούν το συνταγματικό δικαίωμα του «συνδικαλιζέσθαι» στον αγροτικό χώρο. Για λόγους που δεν είναι δύσκολο να εξηγηθούν, το επίσημο κράτος είχε μέχρι πρόσφατα αρνηθεί την αναγνώριση αυτού του δικαιώματος στο 1/3 περίπου του ελληνικού λαού, δηλώνοντας επίσημα «αδυναμία» να καταλάβει τη διαφορά ανάμεσα στον *παραγωγικό* χαρακτήρα των συνεταιριστικών οργανώσεων και το *συνδικαλιστικό-δικαστικό* χαρακτήρα των συλλόγων. Έτσι, στηριζόμενο στο άρθρο 62 του ν. 921/79, που χαρακτηρίζει την ΠΑΣΕΓΕΣ ως την ανώτατη επαγγελματική οργάνωση των αγροτών, δεν αναγνώρισε ποτέ την ύπαρξη των αγροτικών συλλόγων.

Παρ' όλα αυτά, το αγροτικό συνδικαλιστικό κίνημα αναπτύχθηκε και αποτελεί από χρόνια πραγματικότητα στον τόπο μας. Ήταν όμως φυσικό η ανάπτυξη των αγροτικών συλλόγων, που πρακτικά πραγματοποιήθηκε σε θεσμικό κενό, να είναι άναρχη και να οδηγεί σε ανόμοιες ή και αντιφατικές, πολλές φορές, καταστάσεις. Αποτέλεσμα ήταν η πολυδιάσπαση του αγροτικού συνδικαλιστικού κινήματος και η έλλειψη αποτελεσματικής οργάνωσης.

Η αγροτική πολιτική της Κυβέρνησης θέλει ενεργό και δυνατό συνδικαλιστικό κίνημα, που να λειτουργεί δημοκρατικά, χωρίς την οποιαδήποτε εξωτερική παρέμβαση, για να υπάρχει αξιόπιστος διάλογος ανάμεσα στους αγρότες και την Πολιτεία. Οι αρχές αυτές αποτελούν τη βάση του νόμου 1361/83, που νομιμοποιεί τις αγροτικές συνδικαλιστικές

οργανώσεις, μορφοποιεί τη δομή τους σε τρία επίπεδα (με ανώτατο όργανο τη Συνομοσπονδία τους) και καθορίζει το πλαίσιο της δημοκρατικής τους λειτουργίας.

Στους αγροτικούς συλλόγους έχουν με το ν. 1361/83 ανατεθεί δραστηριότητες — πέρα από εκείνες που μπορεί ο σύλλογος να αναλάβει με βάση το καταστατικό του — συνεργασίας με την Πολιτεία, όπως η έκδοση βεβαιώσεων της αγροτικής ιδιότητας των μελών τους και η συμμετοχή τους στις διαδικασίες Δημοκρατικού Προγραμματισμού (άρθρο 2).

Ακόμη, ο ίδιος νόμος διαχωρίζει το συνδικαλιστικό χαρακτήρα των αγροτικών συλλόγων από τον παραγωγικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών, αποκλείοντας τους πρώτους από το να αναλαμβάνουν ή να συμμετέχουν σε παραγωγικές ή εμπορικές δραστηριότητες (άρθρο 2, παρ. 4).

β. Οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις: Οι κύριοι στόχοι της αγροτικής πολιτικής στη σημερινή φάση ανάπτυξης του συνεταιριστικού κινήματος είναι:

- α. Η αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας των συνεταιρισμών.
- β. Η ανάδειξη του συνεταιρισμού ως χώρου όπου θα ολοκληρωθεί κοινωνικά και οικονομικά η βασική παραγωγική μονάδα: η Συνεταιρισμένη Οικογενειακή Εκμετάλλευση (Σ.Ο.Ε.).
- γ. Η δημιουργία οικονομικά βιώσιμων συνεταιριστικών μονάδων.

Το πιο σημαντικό βήμα σ' αυτή την προσπάθεια είναι η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των αγροτών στους συνεταιρισμούς και η ανατροπή της στάσης αδιαφορίας και δυσπιστίας με την οποία ο παραγωγός τους αντιμετώπιζε.

Το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η δημοσίευση του ν. 1257/82, που είχε στόχο τον εκδημοκρατισμό των συνεταιρισμών και τη διεύρυνση της συμμετοχής των αγροτών σ' αυτούς. Αποτέλεσμα της εφαρμογής αυτού του νόμου ήταν η εγγραφή περίπου 100.000 νέων μελών και η ανάδειξη οργάνων που εκπροσωπούσαν τους πραγματικούς συσχετισμούς της βάσης.

Το δεύτερο βήμα ήταν η αντικατάσταση του θεσμικού

πλαισίου που διαμόρφωσε ο ν. 921/79, με νόμο που να εξασφαλίζει:

- α. Τις συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης της Σ.Ο.Ε.
- β. Την οικονομική βιωσιμότητα των συνεταιριστικών μονάδων.
- γ. Τη μετατροπή των συνεταιρισμών από ενώσεις με επιχειρηματικό μόνο προσανατολισμό σε ενώσεις προσώπων με στόχο την αλληλέγγυα προσπάθεια και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- δ. Τη δυνατότητα παρέμβασης του συνεταιριστικού κινήματος σε όλα τα στάδια παραγωγής, χωρίς όμως να την επιβάλλει σ' αυτή τη φάση.

Ο συνεταιρισμός που προβλέπει ο νέος νόμος:

- α. Έχει ως κεντρικό σημείο λειτουργίας του το συντονισμό δραστηριοτήτων και τη συνεργασία των αγροτών-μελών του.
- β. Επιτρέπει στον παραγωγό-μέλος του να συμμετέχει στην παραγωγή και εμπορία των εισροών.
- γ. Δίνει τη δυνατότητα οργάνωσης της παραγωγής σε αντιστοιχία με τις ανάγκες και τις συνθήκες της αγοράς.
- δ. Αυξάνει τη διαπραγματευτική ικανότητα του παραγωγού και κατοχυρώνει τις τιμές του προϊόντος.
- ε. Συμμετέχει στην εμπορία του προϊόντος.
- στ. Συμμετέχει στη μεταποίηση του προϊόντος.
- ζ. Συμμετέχει στη δημιουργία υποδομής που αυξάνει το αγροτικό εισόδημα.
- η. Βοηθάει στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής, στην εισαγωγή νέων καλλιεργειών και στην προσπάθεια αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών.
- θ. Παρεμβαίνει στη χρηματοδότηση της αγροτικής εκμετάλλευσης.
 - ι. Βοηθάει τον αγρότη στην προσπάθεια να μειώσει το κόστος παραγωγής με κοινή χρήση μηχανημάτων.
 - ια. Επιτρέπει στον αγρότη να συμμετάσχει στην εκμετάλλευση κτημάτων του Δημοσίου με κοινές καλλιέργειες.
 - ιβ. Συμβάλλει στην ανάπτυξη και άλλων μη γεωργικών απασχολήσεων στον αγροτικό χώρο, όπως μικροβιοτεχνίες, χειροτεχνίας, τουρισμού κ.λπ.

ιγ. Αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στον αγροτικό χώρο.

Για να είναι ανταγωνιστικός, για να είναι βιώσιμος, ο συνεταιρισμός πρέπει να ακολουθεί ορισμένες αρχές.

Όσο αφορά στην οικονομική δραστηριότητά του, πρέπει να ακολουθεί τις ίδιες αρχές που ακολουθεί η ιδιωτική επιχείρηση με τη μορφή εταιρείας, γιατί ο συνεταιρισμός είναι μια εταιρεία, μόνο που κυρίαρχο στοιχείο, αντί για το κεφαλαιουχικό, είναι το προσωπικό.

Ως προς την οργάνωσή του και τη λειτουργία του, ο συνεταιρισμός, επειδή δεν είναι επιχείρηση με την έννοια των ιδιωτικών επιχειρήσεων, πρέπει να ακολουθεί αρχές *δημοκρατικότητας και αλληλεγγύης*.

Σε μια ιδιωτική συλλογική επιχείρηση οι εταίροι είναι υποχρεωμένοι να προσφέρουν την εργασία τους για την επιτυχία της κοινής προσπάθειας, είναι υποχρεωμένοι να εφοδιάσουν την επιχείρηση με κεφάλαια, είναι υποχρεωμένοι να μην ανταγωνίζονται την εταιρεία, είναι δεσμευμένοι για ορισμένο χρονικό διάστημα — δεν μπορούν να φύγουν όποτε θέλουν — και αποδέχονται η εταιρεία να έχει ορισμένα περιουσιακά στοιχεία. Αυτά τα χαρακτηριστικά της κοινής επιχείρησης προσδιορίζουν και ορισμένα χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού.

Πρώτα απ' όλα η συλλογική προσπάθεια του συνεταιρισμού δεν μπορεί να είναι το δευτερεύον· πρέπει να είναι το επίκεντρο, το κέντρο βάρους της προσπάθειας του αγρότη. Ο αγρότης δεν μπορεί να ανταγωνίζεται το συνεταιρισμό, δεν μπορεί να αδιαφορεί για την εξέλιξή του, πρέπει να συμβάλλει αποφασιστικά με τα χρήματά του, τα προϊόντα του και την εργασία του στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού.

Αυτή είναι η έννοια των υποχρεώσεων και δικαιωμάτων που περιέχονται στο νέο νόμο.

Δεύτερη αρχή είναι ότι η κοινή επιχείρηση του συνεταιρισμού αποτελεί μοχλό για τη βελτίωση της εισοδηματικής και κοινωνικής θέσης του αγρότη. Γι' αυτό είναι υποχρεωμένος να στηρίζει την κοινή αυτή επιχείρηση. Έτσι ο παραγωγός πρέπει να παραδίδει την παραγωγή του στο συνεταιρισμό, για να στηρίξει τις δραστηριότητές του. Αν οι παραγωγοί δεν εξασφαλίσουν, για παράδειγμα, τις απαραίτητες ποσότητες

για τις μεταποιητικές δραστηριότητες του συνεταιρισμού, θα κλείσουν τα συνεταιριστικά εργοστάσια, με αποτέλεσμα και την κατακόρυφη πτώση των τιμών παραγωγού και τη μείωση της διαπραγματευτικής θέσης του παραγωγού απέναντι στον ιδιώτη.

Ο συνεταιρισμός, κι αυτό αποτελεί μια τρίτη αρχή, πρέπει να έχει κεφάλαια. Για να έχει κεφάλαια πρέπει να υπάρχει εισφορά των εταίρων. Ο συνεταιρισμός δεν μπορεί να δουλέψει χωρίς χρήματα. Οι 25.000 δρχ. που ορίζει ο νόμος να καταβληθούν σε 5 χρόνια (δηλαδή, περίπου 400 δρχ. το μήνα), σαν πρώτη εισφορά των παραγωγών, αποτελεί ένα ελάχιστο μέτρο δημιουργίας κεφαλαίου, που θα στηρίζει τις πρώτες προσπάθειες ανάπτυξης των συνεταιρισμών.

Ο συνεταιρισμός πρέπει να έχει τέτοιο μέγεθος, ώστε να μεγιστοποιήσει τη διαπραγματευτική του ικανότητα. Μέγεθος σημαίνει μεγάλος αριθμός μελών. Ο συνεταιρισμός δεν μπορεί να επιζήσει με 5, 10, 15, 20 μέλη. Στις χώρες του εξωτερικού, με αναπτυγμένο συνεταιριστικό κίνημα, διαπιστώνεται ότι η τάση είναι να αυξάνονται συνεχώς τα μεγέθη των συνεταιριστικών μονάδων, γιατί πραγματοποιούνται οικονομίες μεγέθους. Ο μεγάλος συνεταιρισμός σημαίνει ανταγωνιστικός και βιώσιμος συνεταιρισμός.

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχει ένας γεωργικός συνεταιρισμός σε κάθε περιφέρεια, σε κάθε δήμο ή κοινότητα. Η σωστή οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας προϋποθέτει ένα ελάχιστο μέγεθος επιχείρησης και το ελάχιστο αυτό μέγεθος δεν επιτυγχάνεται με το να κάνει ο ένας ή ο άλλος, για λόγους προσωπικής, κομματικής ή άλλης αντιδικίας, στο ίδιο χωριό, ένα δεύτερο συνεταιρισμό.

Για να είναι αποδοτική η προσπάθεια, πρέπει να αγκαλιάζει όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο. Το αντίθετο οδηγεί σε πολυδιάσπαση. Γι' αυτό πρέπει να υπάρχει ένας γενικός αγροτικός συνεταιρισμός σε κάθε κοινότητα ή δήμο, να υπάρχει μια ένωση σε κάθε νομό και μία κεντρική συνεταιριστική ένωση σε κάθε κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν.

Ο συνεταιρισμός, για να είναι μία υπολογίσιμη μονάδα στην αγορά, πρέπει να διαχειρίζεται παραγωγή που να του δίνει βάρος στη διαπραγμάτευση για να επιβάλλει τους δικούς του όρους. Κάθε επιχείρηση που πουλά ένα μόνο προϊόν σε ελάχιστες ποσότητες έχει μικρή διαπραγματευτική δύναμη. Όταν αυξάνει τις ποσότητες, όταν έχει πετύχει ποιότητα, έχει πολύ καλύτερη διαπραγματευτική θέση.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο επιδιώκει να βελτιώσει τη διαπραγματευτική θέση του συνεταιρισμού, με το να προβλέπει ότι οι συνεταιρισμοί μπορούν με το καταστατικό τους να ορίσουν ότι τα μέλη θα παραδίδουν την παραγωγή τους στο συνεταιρισμό, για να μπορεί έτσι να διαπραγματευτεί τη διάθεση της παραγωγής, και να αναφέρει ότι ο συνεταιρισμός παραλαμβάνει την παραγωγή των συνεταίρων, τη διακινεί και την εμπορεύεται σύμφωνα με τις αποφάσεις της ένωσης στην οποία ανήκει και μέσα στα γενικά πλαίσια εμπορίας του προϊόντος.

Στόχος λοιπόν είναι μ' αυτές τις διατάξεις να δημιουργηθούν υπολογίσιμες μονάδες.

Ο συνεταιρισμός, τέλος, δεν είναι μόνο επιχείρηση. Είναι μέσο για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο, για την απελευθέρωση των πρωτοβουλιών στο χωριό, για την ανάπτυξη της κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας. Ο συνεταιρισμός, όπως τον θεμελιώνει το νέο θεσμικό του

πλαίσιο, είναι μέσο για μια νέα μορφή ζωής στο χωριό. Το μέλος λοιπόν, διατηρώντας την πρωτοβουλία και την ιδιαιτερότητά του, μαθαίνει να λειτουργεί συλλογικά και έτσι μπορεί να αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο ως άτομο, να εμπλουτίσει τις δυνατότητές του, να διαμορφώσει την προσωπικότητά του, να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που του προσφέρει η κοινή οργάνωση.

Ο Αγροτοβιομηχανικός Συνεταιρισμός: Η κατεύθυνση για την ανάπτυξη του συνεταιρισμού, όπως περιγράφεται παραπάνω, έχει ως στρατηγικό στόχο τον Αγροτοβιομηχανικό Συνεταιρισμό (Α.Β.Σ.).

Ο αγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός είναι ένα σύνολο δραστηριοτήτων που αγκαλιάζει αυτοδύναμα όλες τις φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας, την πρωτογενή παραγωγή, τη διακίνηση, τη μεταποίηση, την εμπορία σε συλλογική συνεταιριστική βάση. Και έτσι βοηθάει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του αγρότη και του χωριού.

Ο αγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός είναι ένα πρότυπο, μια κατεύθυνση. Το πρότυπο αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί εκεί όπου υπάρχουν οι προϋποθέσεις. Δεν μπορεί βέβαια σε κάθε περιφέρεια της χώρας, σε κάθε περιοχή, όταν δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις παραγωγής, να αναπτυχθεί η μεταποίηση ή να πάρει η εμπορία ορισμένη έκταση. Όμως εκείνο που έχει σημασία είναι ότι δίνεται μια κατεύθυνση, η οποία καθιερώνει την ελευθερία του συνεταιρισμού να διαλέξει τους στόχους του και τα μέσα για να πραγματοποιήσει εκείνο που συμφέρει τα μέλη του.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο για τους συνεταιρισμούς κατοχυρώνει την ελευθερία του συνεταιρισμού να οργανωθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αυτοδιαχειριστούν τα μέλη του τα προβλήματά τους, όπως κατοχυρώνει και την ελευθερία του συνεταιρισμού να οργανωθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε τα μέλη του να επιδιώξουν αυτοδύναμα την ατομική και συλλογική οικονομική τους ανάπτυξη.

Για να επιτευχθούν αυτοί οι, κορυφαίας πολιτικής σημασίας για την ολοκλήρωση της αγροτικής μας πολιτικής, στόχοι, η Κυβέρνηση δίνει καθημερινές μάχες για την υποβοήθηση της στελέχωσης των συνεταιρισμών, για τη σωστή τους οργάνωση, για την αύξηση του όγκου και της σημαντικότητας του κύκλου και του είδους των εργασιών τους και, γενικότερα, για την καθημερινή αύξηση της «εσωτερικής» αυτοδύναμης κινητικότητας των συνεταιρισμών.

Θα άξιζε ίσως τον κόπο να ανακαλύψει κανείς από μόνος του, χωρίς να τον βομβαρδίζουμε εμείς με αριθμούς:

— Πόσων συνεταιριστικών οργανώσεων οι εργασίες βρίσκονται στο δρόμο της μηχανογράφησης και πόσες και με ποιο τρόπο είχαν γίνει πριν.

— Ποια ήταν η οργανωτική διάρθρωση και στελέχωση της κορυφαίας συνεταιριστικής οργάνωσης (ΠΑΣΕΓΕΣ) και πώς αντιμετωπίζεται τώρα.

— Ποια θέση είχαν οι συνεταιριστές στις αποφάσεις του τομέα, γενικότερα στη Διοίκηση, και ποια τώρα.

— Ποιες δραστηριότητες «αιχμής» είχαν αρχίσει να αναπτύσσουν πριν οι συνεταιρισμοί και ποιες τώρα.

— Ποιος ο όγκος των προηγούμενων δραστηριοτήτων και ποιος ο τωρινός (π.χ. της «Ελαιουργικής»).

— Ποιες οι αποφάσεις της Επιτροπής Τιμών και Εισοδημάτων για παροχή οικονομικών ενισχύσεων στους συνεταιρισμούς οι οποίες εφαρμόζονταν πριν και ποιες τώρα.

— Ποια τα χρηματοδοτικά όρια και ποιες οι προτεραιότητες για επενδύσεις συνεταιριστικής μορφής που ίσχυαν πριν και τι ισχύει τώρα.

— Ποια προγράμματα εκπαίδευσης συνεταιριστικών στελεχών υπήρχαν πριν και τώρα.

— Ποια ήταν και είναι η στήριξη των συνεταιρισμών με γεωτεχνικό προσωπικό.

Ανατρέχοντας τα σχετικά στοιχεία, θα διαπιστώνε ότι ποτέ άλλοτε στο παρελθόν η Πολιτεία δεν προσπάθησε τόσο πολύπλευρα να στηρίξει τη συνεταιριστική δραστηριότητα.

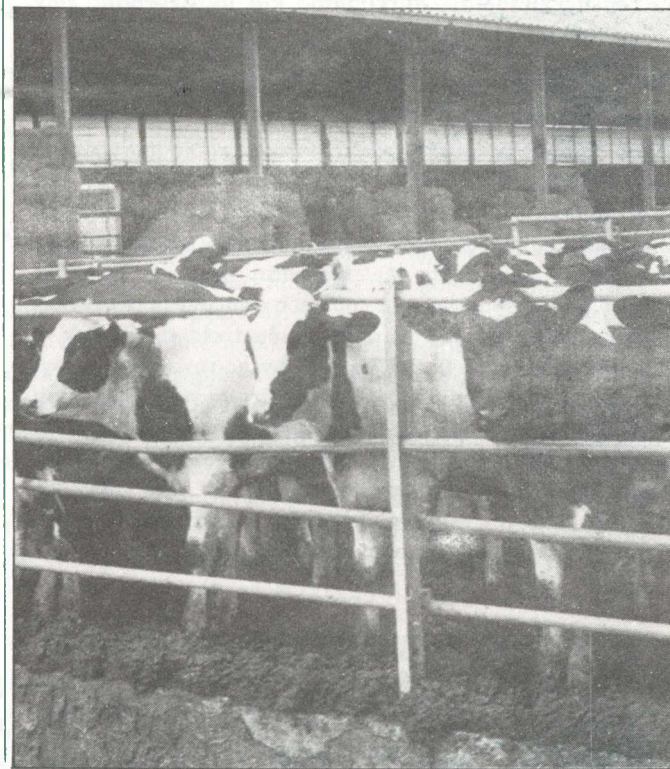
2. Τομέας επιλογής παραγωγικών κατευθύνσεων — Αύξηση της παραγωγικότητας

Η σωστή επιλογή των παραγωγικών κατευθύνσεων είναι ομολογουμένως δύσκολη και χρονοβόρα. Για να πετύχει, πρέπει να υπολογιστούν και να εξεταστούν πάρα πολλοί σοβαροί παράγοντες, όπως διεθνής καταμερισμός εργασίας, κλιματολογικές, εδαφολογικές, υδρολογικές και άλλες συνθήκες, ανάγκες και τάσεις ντόπιας αγοράς, δυνατότητες και τάσεις εξωτερικής αγοράς κι άλλοι πολλοί βασικοί παράγοντες που, αν δεν τους μελετήσουμε σωστά, θα καταλήξουμε σε μια επιλογή παραγωγικών κατευθύνσεων, η οποία θα κρίνει μέσα της τα διαρθρωτικά προβλήματα του μέλλοντος.

Έτσι η Κυβέρνηση, ξεκινώντας κυριολεκτικά από το μηδέν, αφενός έχει αρχίσει τη θεμελίωση της επιστημονικής υποδομής και αφετέρου, χωρίς να παραγνωρίζει τη βαρύτητα του σήμερα, έχει αρχίσει προσπάθειες προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις.

Παράδειγμα για τα τελευταία είναι τα παρακάτω:

Βασικός κυβερνητικός στόχος είναι η τάση προς αυτάρκεια ή, αλλιώς, η κατά το δυνατόν εγχώρια κάλυψη των αναγκών μας σε αγροτικά προϊόντα. Είναι γνωστή η σοβαρή ελλειμματικότητα της χώρας μας σε ορισμένα βασικά κτηνοτροφικά προϊόντα. Η ελλειμματικότητα αυτή είναι κατά

το μεγαλύτερο μέρος συνέπεια της έλλειψης φτηνών ντόπιων ζωοτροφών. Και η έλλειψη αυτή είναι συνέπεια ενός, εκούσια ή ακούσια, λανθασμένου προσανατολισμού της φυτικής παραγωγής. Η βασικότερη και ταυτόχρονα ελλειμματικότερη καλλιέργεια — πρώτη ύλη για την κτηνοτροφία — είναι το καλαμπόκι. Η αύξηση της παραγωγής καλαμποκιού κατά την τελευταία τριετία ήταν αλματώδης και έφτασε τα όρια της κάλυψης των αναγκών μας, ξεκινώντας από ένα έλλειμμα που ήταν της τάξης του 40-45% περίπου, το 1980. Ταυτόχρονα χρηματοδοτήθηκαν και υποβοηθήθηκαν προσπάθειες για την ενσίρωση (αξιοποίηση των φύλλων και στελεχών του καλαμποκιού για ζωοτροφή).

Βασικότατο και άμεσο αποτέλεσμα είναι η σημαντική ελάττωση της ελλειμματικότητας του Εμπορικού μας Ισοζυγίου. Τα έμμεσα αποτελέσματα θα φανούν καλύτερα με τη σημαντικότερη αύξηση βασικών κτηνοτροφικών προϊόντων, που αναμένεται στις αμέσως προερχόμενες περιόδους και που έχει απαραίτητη προϋπόθεση την κάλυψη με ντόπιες ζωοτροφές.

Ειδικά για την ανάπτυξη της παραγωγικότητας στον αγροτικό τομέα, έχουν διαμορφωθεί προγράμματα που χρηματοδοτούνται κατάλληλα σε σχέση με τους στόχους τους. Τα προγράμματα αυτά προβλέπουν οικονομικές ενισχύσεις κυρίως σε γεωργικές συνεταιριστικές οργανώσεις παραγωγών, αλλά και σε μεμονωμένους παραγωγούς, για την ενθάρρυνση και προώθηση διαφόρων δραστηριοτήτων στον τομέα των οπωροκηπευτικών.

Στον κλάδο δένδρων καλλιέργειών ενισχύεται η εγκατάσταση δένδρων κανονικής απόστασης φύτευσης, η εγκατάσταση δένδρων πυκνής φύτευσης ή χαμηλού σχήματος, ο επανεμβολιασμός, η αντικατάσταση με επαναφύτευση εσπεριδοειδών, η εγκατάσταση συστημάτων άρδευσης και υδρολίπανσης, η εγκατάσταση σχήματος ψεκασμού και συστημάτων αντιπαγετικής προστασίας, η αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού για κλάδεμα, καθώς και μηχανημάτων αποκελύφωσης, διαλογής και τυποποίησης ξηρών καρπών, η εφαρμογή δοκιμών αποθήκευσης λεμονιών και ομφαλοφόρων πορτοκαλιών, καθώς και η εφαρμογή νεότερων τεχνικών μεθόδων.

Στον κλάδο των κηπευτικών ενισχύεται η εγκατάσταση βελτιωμένων ποικιλιών κηπευτικών καλλιεργειών και η προμήθεια συλλεκτικών μηχανημάτων ντομάτας, καθώς και η εγκατάσταση καλλιεργειών φράουλας και σπαραγγιού.

Στον τομέα της αμπελουργίας ενισχύεται η εγκατάσταση αποδεικτικών βελτιωμένων ποικιλιών, με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του κρασιού. Στον τομέα της ανθοκομίας ενισχύεται η παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού.

Στον τομέα των φυτών μεγάλης καλλιέργειας ενισχύεται η προμήθεια ορισμένων μηχανημάτων στην τευτλοκαλλιέργεια, η εγκατάσταση δοκιμαστικών καλλιεργειών ποικιλιών σιτηρών, η αγορά πατατόσπορου βελτιωμένων ποικιλιών και η ομαδική καλλιέργεια καλαμποκιού.

Ακόμη, ενισχύονται διάφορες άλλες δραστηριότητες, όπως η προβολή των ανθοκομικών προϊόντων, ο έλεγχος της πορείας ωρίμασης σταφυλιών και η εμβολιοληψία στον αμπελώνα, η κατασκευή ομβροδεξαμενών, οι εκμεταλλεύσεις που σε συνεργασία με το υπουργείο δίνουν στοιχεία για την έρευνα που διεξάγεται για τους συντελεστές παραγωγής, η αγορά μηχανημάτων για δασικά έργα, η αγορά ορισμένων ζιζανιοκτόνων, η απεντόμωση δένδρυλλιών και άλλα.

Έχουν καθοριστεί από τα μέσα του 1983 τα συγκεκριμένα

προωθούμενα είδη και ποικιλίες δενδροκτηρευτικών καλλιεργειών, που συμπεριλαμβάνουν τους κλάδους των εσπεριδοειδών (πορτοκαλιών, λεμονικών, μανταρινοειδών, γκρέιφφρουτ, κουμ-κουάτ), τον κλάδο των υποτροπικών, (αβοκάντο και ακτινίδια), τον κλάδο των γιγατοκάρπων (αχλάδια), τον κλάδο των πυρηνοκάρπων (βερικοκιά, ροδακινιά, κερασιά).

Για την προώθηση της κατάλληλης προσαρμογής των ποικιλιών εσπεριδοειδών στη χώρα μας στις ανάγκες της εσωτερικής και εξωτερικής αγοράς και την παράλληλη βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων του κλάδου, υποβλήθηκε και εγκρίθηκε το 1983 ειδικό πρόγραμμα για την αναδιάρθρωση των εσπεριδοειδών. Το πρόγραμμα, που ήδη εφαρμόζεται κανονικά, προβλέπει τον επανεμβολιασμό δέντρων, πορτοκαλιών, λεμονιών, μανταρινιών, την επαναφύτευση, την παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού, την κατασκευή εγχειοβελτιωτικών έργων μέσα στις ζώνες παραγωγής και την κατασκευή συσκευαστηρίων, αποθηκών και ψυγείων. Από το πρόγραμμα προβλέπεται επένδυση ύψους 15 δις δρχ. μέσα σε δώδεκα χρόνια (εθνικοί και κοινοτικοί πόροι).

Για την προώθηση της αναδιάρθρωσης των πυρηνοκάρπων, ολοκληρώνεται η εκπόνηση σχετικού προγράμματος το οποίο πρόκειται να χρηματοδοτηθεί από την Κοινότητα στα πλαίσια των Μεσογειακών Προγραμμάτων. Τους επόμενους μήνες θα εγκριθεί από την Κοινότητα πρόγραμμα για την αναδιάρθρωση της αμπελοκαλλιέργειας σε έκταση 20.000 εκταρίων, με στόχο τη βελτίωση των παραγομένων κρασοστάφυλων και την ποιοτική αναβάθμιση του ελληνικού κρασιού. Για να υποβοηθηθεί η αναδιάρθρωση της καλλιέργειας του καπνού, έχει ήδη αρχίσει να εφαρμόζεται πειραματικό πρόγραμμα.

Εξάλλου μέσα στο 1983 και στα πλαίσια του κανονισμού 389/82 εγκρίθηκε ειδικό τομεακό πρόγραμμα για το μπαμπάκι, πενταετούς διάρκειας και συνολικού κόστους επένδυσης 2,5 δις δρχ. (εθνικοί και κοινοτικοί πόροι).

Το πρόγραμμα στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας και τη μείωση του κόστους παραγωγής και στην ομαλή διάθεση του προϊόντος στην αγορά. Προβλέπει την αγορά 500 συλλεκτικών μηχανών, 25 μηχανημάτων αποθήκευσης σύσπορου μπαμπακιού, την ίδρυση 3 νέων συνεταιριστικών εκκοκκιστηρίων και τον εκσυγχρονισμό 7 παλιών, καθώς και την ενίσχυση στη σύσταση και λειτουργία 500 Ομάδων Παραγωγών μπαμπακιού. Μέχρι το τέλος του 1984 αναγνωρίστηκαν και λειτουργούν συνολικά 298 Ομάδες Παραγωγών, που καλύπτουν μια έκταση καλλιέργειας μπαμπακιού 350 χιλ. στρεμμάτων. Οι ομάδες αυτές ήδη προμηθεύτηκαν 486 συλλεκτικές μηχανές.

Τέλος, για τον τομέα της κτηνοτροφικής παραγωγής, μπορεί να λεχθεί ανεπιφύλακτα ότι το — βασικότατο και σημαντικότερο — αμεσότερο επίτευγμα ήταν το σταμάτημα του καταποντισμού της ελληνικής κτηνοτροφίας. Βέβαια αυτό δεν αρκεί και ούτε αποτελεί κάποιο στόχο. Οι μεσομακροχρόνιοι στόχοι εξυγίανσης της κτηνοτροφίας και αύξησης της κτηνοτροφικής παραγωγής στους επιθυμητούς κλάδους επιτυγχάνονται με τη δημιουργία υποδομής και όχι με την πρόσκαιρη συμπλήρωση του κτηνοτροφικού εισοδήματος και υλοποιούνται μέσα από συντονισμένη δέσμη μέτρων που καλύπτει τους τομείς:

- των αναγκαίων θεσμικών μέτρων
- των απαραίτητων οργανωτικών μέτρων

- των μέτρων για τη δημιουργία υποδομής
- των όρων χρηματοδότησης της κτηνοτροφίας και
- των συνθηκών πραγματοποίησης νέων επενδύσεων στον κτηνοτροφικό τομέα.

Το 1983 ετοιμάστηκε και εφαρμόστηκε ειδικό πρόγραμμα για τη στήριξη της κτηνοτροφίας. Το 1984 και '85, τα μέτρα του προγράμματος εντάσσονται στο γενικό πρόγραμμα ανάπτυξης της ζωικής παραγωγής.

Πέρα από τα βραχυπρόθεσμα αυτά μέτρα, έχουν ήδη προχωρήσει και βρίσκονται σε διάφορα στάδια πραγματοποίησης:

- Η στελέχωση των υπηρεσιών κτηνοτροφίας με τεχνικό και βοηθητικό προσωπικό.
- Το πρόγραμμα για τα σφαγεία και τις κρεαταγορές.
- Η προσπάθεια για τη συμπίεση του κόστους διατροφής των ζώων, με την επέκταση της χρήσης ενσιρωμένων ζωοτροφών και την αξιοποίηση των υποπροϊόντων των αγροτικών βιομηχανιών.
- Ο αναπροσανατολισμός της διακίνησης των κτηνοτροφικών προϊόντων μέσα από τις οργανώσεις των παραγωγών.
- Η αναβάθμιση του γενετικού υλικού της κτηνοτροφίας.
- Η αξιοποίηση των βοσκοτόπων με την εντατικοποίηση των σχετικών προγραμμάτων.
- Η ρύθμιση των ληξιπροθέσμων οφειλών της κτηνοτροφίας και η επαναχρηματοδότησή της (η διαδικασία ολοκληρώνεται μέχρι το τέλος αυτής της χρονιάς).
- Η αναβάθμιση των κτηνιατρικών υπηρεσιών που σήμερα παρέχονται και η προσπάθεια εκρίζωσης σειράς μεταδοτικών ασθενειών.
- Η αναδιάρθρωση και πληρέστερη αξιοποίηση της κτηνοτροφικής έρευνας.
- Το νομοσχέδιο για τους βοσκότοπους, που είναι έτοιμο για να ψηφιστεί.

3. Τομέας εμπορίας, διακίνησης και μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων

Τα μέτρα που πάρθηκαν για τη στήριξη του αγροτικού εισοδήματος, ειδικότερα με τη βελτίωση των συνθηκών εμπορίας και μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων, βασικά ήταν τα εξής:

— Με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος τροποποιήθηκε η διαδικασία χρηματοδότησης των εξαγωγικών και μεταποιητικών επιχειρήσεων. Με την απόφαση αυτή οι Τράπεζες σφραγίζουν τα συμφωνητικά που προσκομίζουν οι συνεταιρισμοί και αφορούν πωλήσεις προς ιδιωτικές εξαγωγικές ή μεταποιητικές επιχειρήσεις, βεβαιώνοντας την ύπαρξη ή όχι πίστωσης στη διάθεση του εμπόρου. Στη συνέχεια, με βάση καταστάσεις κάθε εμπόρου και μερικά απλά δικαιολογητικά, πραγματοποιείται η πληρωμή από την Τράπεζα στο συνεταιρισμό για λογαριασμό των παραγωγών, σ' ένα μήνα, το αργότερο, από την πώληση, σε βάρος της πίστωσης που έχει χορηγηθεί στον κάθε έμπορο. Η διαδικασία αυτή:

- α. Έλυσε το πρόβλημα των καθυστερήσεων των πληρωμών προς τους παραγωγούς.
- β. Προστατεύει αποτελεσματικά τους παραγωγούς από αφερέγγυους εμπόρους.
- γ. Βελτιώνει σημαντικά τους όρους εμπορίας — κυρίως για τις

εξαγωγές προς χώρες κρατικού εμπορίου — και τις συναλλαγές προς μεταποιητές.

- δ. Ανεβάζει το συνεταιρισμό στη συνείδηση του παραγωγού-μέλους του, διαμορφώνοντας άλλης ποιότητας σχέσεις.
- Ένα δεύτερο σημαντικό βήμα ήταν η σύσταση του Κεντρικού Φορέα Εξαγωγών (Κ.Φ.Ε.), που αποτελεί συντονιστικό όργανο της ελληνικής εξαγωγικής προσπάθειας. Στον Κ.Φ.Ε. συμμετέχουν *εθελοντικά*, διατηρώντας την εμπορική τους ταυτότητα, συνεταιρισμοί και ιδιώτες εξαγωγείς με στόχο:

- α. Την ενίσχυση της διαπραγματευτικής θέσης του ελληνικού προϊόντος στη διεθνή αγορά με παρέμβαση του φορέα:
 - i. στις συνθήκες συγκομιδής, διαλογής και τυποποίησης,
 - ii. στους τρόπους και τα μέσα μεταφοράς και
 - iii. στη διαμόρφωση της προσφοράς και την εξομάλυνση της τροφοδότησης της αγοράς.
- β. Τη βελτίωση της ποιότητας των εξαγομένων προϊόντων και των όρων πώλησής τους.
- γ. Τη διεύρυνση των αγορών και τη διερεύνηση νέων.

Η λειτουργία του Κ.Φ.Ε., με τη βοήθεια της «ΑΓΡΕΞ Α.Ε.», επιτρέπει την έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση των Ελλήνων εξαγωγέων σχετικά με τις συνθήκες αγοράς και αποτρέπει τον ενδοελληνικό ανταγωνισμό — που έχει φτάσει στα όρια του «ελληνοελληνικού πολέμου» — στις διεθνείς αγορές, προς όφελος της ελληνικής Οικονομίας και όλων των εξαγωγέων.

Η συμμετοχή στον Κ.Φ.Ε. γίνεται με την υπογραφή, από κάθε εξαγωγικό φορέα που το επιθυμεί, μιας σύμβασης συνεργασίας, μέσα στα πλαίσια μιας κοινά συμφωνημένης ενιαίας εξαγωγικής πολιτικής.

— Ένα άλλο, οπωσδήποτε πρωτότυπο για τα ελληνικά δεδομένα, μέτρο ήταν ο προγραμματισμός της παραγωγής και η απαρχή καθιέρωσης καλλιεργητικών «κοινωνικοοικονομικών» συμβολαίων, που έγινε για πρώτη φορά την καλλιεργητική περίοδο 1982-1983 για τη βιομηχανική ντομάτα και είχε πολύ θετικά αποτελέσματα.

Ο προγραμματισμός έγινε με οικονομικά και τεχνικά κριτήρια και στην πράξη εφαρμόστηκε με την καθιέρωση του «προσυμφώνου σποράς», ενός προσυμφώνου, δηλαδή, που ρυθμίζει τη σχέση των συνεταιριστικών οργανώσεων των παραγωγών και των μεταποιητικών βιομηχανιών, πριν από τη σπορά.

Μολονότι υπήρξαν σποραδικές αντιδράσεις στο θεσμό από παραγωγούς — και συνεταιρισμούς — που δεν τήρησαν τους όρους του «προσυμφώνου», πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι ούτε η Κυβέρνηση ούτε η ελληνική Οικονομία είναι δυνατό να συνεχίζουν να στηρίζουν όγκους παραγωγής που προέρχονται από μια απρογραμμάτιστη, ασυντόνιστη και «ετσιθελική» παραγωγική συμπεριφορά, η οποία αγνοεί τις απαιτήσεις και την αντοχή της παγκόσμιας και της εσωτερικής ζήτησης.

Το μέτρο όμως συνάντησε τόσο θετική ανταπόκριση από τους ενδιαφερόμενους, ώστε κατά τη διάρκεια της συζήτησης για τον προγραμματισμό της φετινής καλλιεργητικής περιόδου η ΓΕΣΑΣΕ πρότεινε να επεκταθεί ο προγραμματισμός σε όλα τα προϊόντα.

— Η δημιουργία Γραφείων Γεωργικών Συμβούλων με το σχετικό π.δ. και η προσωρινή αντιμετώπιση του προβλήματος με την εποχική απόσπαση προσωπικού στο εξωτερικό, μας δίνει τη δυνατότητα παρακολούθησης της εξωτερικής αγοράς μέσα από ένα ακόμη πολύ ευρύτερο δίκτυο (πέρα απ' αυτό του

Κ.Φ.Ε.) και μάλιστα όχι μόνο στα νωπά, αλλά στο σύνολο των εξαγομένων προϊόντων.

Η παρακολούθηση αυτή, πέρα από το ενδιαφέρον που έχει για τα προϊόντα μας, μας ενημερώνει για τον ανταγωνισμό, καθώς και για την αλλαγή εμπορικών και καταναλωτικών προτύπων.

— Ένα ακόμη σημαντικότερο μέτρο που πάρθηκε για να επιβοηθηθούν οι συνθήκες εμπορίας, ήταν το πέρασμα των προϊόντων που κατευθύνονται για εξαγωγές ή για μεταποίηση «μέσω των συνεταιρισμών». Το μέτρο αυτό καθιερώθηκε ήδη από τον πρώτο χρόνο και είχε, σε πρώτο στάδιο, στόχο την εξασφάλιση των παραγωγών από κάθε είδους εξαπατήσεις που γίνονταν σε βάρος τους (απομειώσεις, ελλείψεις ζυγίσεις κ.λπ.), καθώς και τη διασφάλιση, ότι οι κάθε είδους επιδοτήσεις που δίνονταν στο κάθε συγκεκριμένο προϊόν θα έφταναν πραγματικά στα χέρια του αγρότη-παραγωγού. Η ικανοποιητική ανταπόκριση των συνεταιρισμών στην «πρόκληση» αυτή, μας επέτρεψε να προχωρήσουμε στη δεύτερη — και ποιοτικά (δηλαδή κοινωνικά και οικονομικά) ανώτερη — φάση της προσπάθειάς μας: το «δυνάμωμα» των συνεταιρισμών για να συμμετάσχουν ενεργητικότερα και ουσιαστικότερα στη διακίνηση των προϊόντων των παραγωγών. Βασικές επιδιώξεις του δεύτερου αυτού σταδίου τακτικής ήταν και είναι:

- α. Η ισχυροποίηση της αδύναμης διαπραγματευτικής θέσης των αγροτών-παραγωγών στις συνθήκες προσφοράς και ζήτησης, τόσο στην εξωτερική όσο και στην εσωτερική αγορά.
- β. Η παροχή της δυνατότητας, για πρώτη φορά, στις συνεταιριστικές οργανώσεις να εξασφαλίσουν ίδιους όρους με τον ιδιωτικό τομέα.

Γενικά οι συνεταιρισμοί ανταποκρίθηκαν πολύ ικανοποιητικά στον τομέα των εξαγωγών, αλλά διστάζουν ακόμη να αναλάβουν πρωτοβουλίες στον τομέα της εσωτερικής αγοράς, γιατί οι ιστορικά διαμορφωμένες δομές εμπορίας δεν τους βοηθούν. *Η αλλαγή των δομών θα κατορθωθεί με το Πρόγραμμα των Περιφερειακών Αγορών.*

— Διευκρινίστηκε και καθορίστηκε η μελλοντική πολιτική επενδύσεων στον τομέα εμπορίας-μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων, η οποία στο παρελθόν ήταν άναρχη. Έτσι η μελλοντική ενθάρρυνση ή αποθάρρυνση των επενδύσεων του τομέα θα γίνεται κάτω από τις προϋποθέσεις:

- Της σε βάθος μελέτης της σημερινής κατάστασης
- Των αναγκών που προκύπτουν από αυτή τη μελέτη
- Τις προβλέψεις για τη μελλοντική πορεία των σχετικών πρώτων υλών
- Τις προβλέψεις για τις σχετικές μελλοντικές αγορές κ.λπ.
- Οπωσδήποτε, ως απαραίτητα και στενά συνδεδεμένα στοιχεία με τις παραπάνω προϋποθέσεις θα έρχονται:
- Ο εκσυγχρονισμός ή η νέα δημιουργία μονάδων
- Η χωροταξική τους τοποθέτηση
- Η δυναμικότητά τους
- Το κόστος τους.

Από τους κλάδους όπου, μετά από τη μελέτη που πραγματοποιήθηκε, αποθαρρύνονται οι νέες επενδύσεις ως αντιοικονομικές, αναφέρουμε:

Εργοστάσια ντοματοπολτού, κονσερβοποιεία οπωροκηπευτικών, εργοστάσια χυμών, ελαιοτριβεία (στην ηπειρωτική χώρα και στα μεγάλα νησιά), πυρηνελαιουργεία, μονάδες τυποποίησης λαδιού, ψυγεία, αλευροβιομηχανίες, σπορελαιουργεία, οινοποιεία, σταφιδεργοστάσια, εργοστάσια γά-

λατος, εργοστάσια κρέατος, εργοστάσια ζωοτροφών και εκκοκκιστήρια μπαμπακιού.

Βέβαια, επενδύσεις που αναφέρονται στους παραπάνω κλάδους, αλλά αφορούν στον εκσυγχρονισμό, μετεγκατάσταση ή την κατ' εξαίρεση ίδρυση συνεταιριστικών βιομηχανιών, προκειμένου να υπάρξει παρέμβαση προς όφελος του εισοδήματος του παραγωγού, δεν εμποδίζονται από τους παραπάνω απαγορευτικούς περιορισμούς.

Αντίθετα, έχουν κριθεί ως απόλυτα πρώτης προτεραιότητας — και ήδη υλοποιούνται μέσω των εθνικών τομεακών προγραμμάτων — το Πρόγραμμα Περιφερειακών Αγορών για τη διάθεση των νωπών οπωροκηπευτικών προϊόντων και το Πρόγραμμα Σφαγείων και Κρεαταγορών, στα οποία θα αναφερθούμε με λεπτομέρειες.

Επίσης, κλάδοι για τους οποίους ενθαρρύνονται οι επενδύσεις είναι: Μονάδες αφυδατωμένων προϊόντων, μονάδες κατάψυξης προϊόντων φυτικής παραγωγής (κηπευτικών) και μονάδες επεξεργασίας αρωματικών φυτών.

Ακόμη, ενθαρρύνονται επενδύσεις, με την προϋπόθεση της αυστηρής τήρησης συγκεκριμένων όρων, για:

Εργοστάσια επιτραπέζιας ελιάς, εργοστάσια τυποποίησης φυτικών μελιτωμάτων, εργοστάσια επεξεργασίας ακροδρυών, μικρά τυροκομεία σε απομονωμένες περιοχές, μικρά ελαιολιβεύματα σε απομονωμένες περιοχές, συσκευαστήρια γεωργικών προϊόντων και μονάδες αξιοποίησης υπολειμμάτων γεωργικών προϊόντων.

Τα ειδικά τομεακά προγράμματα που έχουν συνταχθεί, και τη σπουδαιότητα των οποίων προαναφέραμε, περιλαμβάνουν: — Το αποκεντρωμένο σύστημα αγορών κοντά στα παραγωγικά κέντρα, τις «Περιφερειακές Αγορές». Οι περιφερειακές αγορές είναι «περιφερειακά αποκεντρωμένα δημοπρατήρια» γεωργικών προϊόντων, που ελέγχονται από τις συνεταιριστικές οργανώσεις και που αποβλέπουν στην άμεση διαπραγμάτευση τιμών και ποσοτήτων ανάμεσα στους παραγωγούς (διά μέσου των συνεταιριστικών τους οργανώσεων), στους χονδρεμπόρους και στους λιανοπωλητές. Εξασφαλίζουν τη διαφάνεια των συναλλαγών και την οριστική εξυγίανση του κυκλώματος διακίνησης και εμπορίας. Το πρόγραμμα των περιφερειακών αγορών, μετά το σχεδιασμό του, έχει ήδη μπει στη φάση της κατασκευής του, με την πρόσφατη εξασφάλιση των περισσότερων χώρων και τη σε σύντομο χρονικό διάστημα εξεύρεση και των υπολοίπων.

— Και το «Πρόγραμμα των Ανθαγορών», που σχεδιάστηκε πέρυσι, έχει ήδη μπει στη φάση υλοποίησής του. Εγκαινιάστηκαν τα έργα κατασκευής της πρώτης ανθαγοράς στο Μενίδι Αττικής, σε δημόσια έκταση 70 στρεμμάτων, που παραχωρήθηκε γι' αυτό το σκοπό από το υπ. Γεωργίας.

— Με βάση τον κανονισμό 355/77 της Ε.Ο.Κ., ο οποίος το 1984 παρατάθηκε για 10 χρόνια (μέχρι 1995), ανασυντάχθηκαν από ελληνικής πλευράς τα παρακάτω τομεακά προγράμματα, προκειμένου να συμπεριλάβουν και να προωθήσουν το Δετές Κυβερνητικό Πρόγραμμα:

α. Προσθήκη στο Πρόγραμμα Ζωικής Παραγωγής (Τομέας Γάλα), που αφορά στην κάλυψη του δικτύου εμπορίας γαλακτοκομικών προϊόντων της «ΣΥΝΕΡΓΑΛ».

β. Ολοκληρώθηκε η μελέτη του προγράμματος ίδρυσης σύγχρονων σφαγείων και κρεαταγορών. Το πρόγραμμα αποτελεί το μοχλό για την εξυγίανση του συστήματος εμπορίας.

Οι σημερινές συνθήκες που χαρακτηρίζουν τη σφαγιοτεχνική διαδικασία υποχρεώνουν τον παραγωγό-κτηνοτρόφο να

παραδίδει σε τρίτους το ζωντανό του ζώο και να χάνει έτσι ένα σημαντικό μέρος του εισοδήματός του. Ακόμη, δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα στον έλεγχο της κερδοσκοπίας κατά τη χονδρική και λιανική πώληση των κρεάτων, με αποτέλεσμα την υπέρμετρη επιβάρυνση του καταναλωτή.

Η σφαγή των ζώων γίνεται κυρίως στα περίπου 410 παλιά μικρά δημοτικά σφαγεία, που κρίνονται ανεπαρκή και λειτουργούν κάτω από απαράδεκτες περιβαλλοντικές, κοινωνικές, υγειονομικές, αλλά και πολιτιστικές συνθήκες.

Υπάρχουν ακόμη 23 σύγχρονες μονάδες που ανταποκρίνονται μόνο στη δική τους παραγωγή, από τις οποίες 2 είναι συνεταιριστικές, 1 δημοτική και 10 ιδιωτικές. Μόνο 4 από αυτές είναι κατάλληλες και για τους τρεις κλάδους παραγωγής (βόειο, αιγοπρόβειο και χοιρινό). Αλλά οι σύγχρονες αυτές μονάδες έχουν πια γίνει οικονομικά προβληματικές, γιατί η λειτουργία των δημοτικών σφαγείων, που ευνοεί τη διαφυγή από φορολογικό και κρεοσκοπικό έλεγχο και επιτρέπει την «επίσημη» κλοπή των υποπροϊόντων και παραπροϊόντων, ασκεί έντονα «αθέμιτο» ανταγωνισμό.

Η σημερινή λειτουργία του συστήματος συμβάλλει στη διαφυγή φόρων και στη μεταφορά οικονομικού πλεονάσματος από τους παραγωγούς στους μεσάζοντες. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η φοροδιαφυγή από το σύστημα σφαγής, διακίνησης και εμπορίας κρέατος φτάνει τα 10 ως 12 δις δρχ. το χρόνο, ενώ αφαιρείται από τους κτηνοτρόφους-παραγωγούς εισόδημα της τάξης των 7 δις δρχ. το χρόνο.

Το πρόγραμμα προβλέπει:

1. Τον εκσυγχρονισμό 40 μικρών δημοτικών και κοινοτικών σφαγείων, δυναμικότητας 300 ως 800 τόνων κρέατος το χρόνο.
2. Την αποπεράτωση πέντε βιομηχανικών σφαγείων στις πόλεις Σερρών, Καλαμάτας, Γιαννιτών, Βόλου και Κιλκίς, συνολικής δυναμικότητας 15.500 τόνων το χρόνο.
3. Την ίδρυση 16 νέων μεγάλων βιομηχανικών σφαγείων.
4. Την ίδρυση τριών κρεαταγορών στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πάτρα, συνολικής δυναμικότητας 87.000 τόνων κρέατος και προϋπολογισμού 1,9 δις δρχ. (τιμές 1983).

Με βάση αυτό το πρόγραμμα, το συνολικό δυναμικό της χώρας σε σφαγεία θα φτάσει το 1987 τους 118,5 χιλιάδες τόνους το χρόνο.

Φορείς ίδρυσης, λειτουργίας και εκμετάλλευσης των μονάδων θα είναι Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών. Σε ορισμένες μεμονωμένες και ειδικές περιπτώσεις, φορέας προβλέπεται να είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Με συνδυασμό εθνικής και κοινοτικής χρηματοδότησης, εξασφαλίζεται η κάλυψη περίπου του 70% των επενδύσεων ίδρυσης των σφαγείων. Η τριτοβάθμια συνεταιριστική οργάνωση, η «Κτηνοτροφική», καλείται να αναλάβει το σχεδιασμό του τρόπου εμπορίας.

γ. Ετοιμάστηκε και εγκρίθηκε από κοινοτικής πλευράς η προσθήκη του Προγράμματος Προϊόντων Ελιάς και Ελαιούχων Σπόρων.

δ. Ετοιμάστηκε και εγκρίθηκε από την Κοινότητα η προσθήκη του Προγράμματος Αποθηκευτικών Χώρων Σιτηρών και Ξηραντηρίων Αραβοσίτου, που είναι επέκταση του προγράμματος που ήδη εφαρμόζεται για την κάλυψη των αναγκών της χρονικής περιόδου 1985-1988.

ε. Ετοιμάστηκε η τροποποίηση του Τομεακού Προγράμματος για το Κρασί και τα οινοπνευματοποιεία, το οποίο και στάλθηκε στην Κοινότητα.

στ. Ετοιμάζεται η τροποποίηση του Τομεακού Προγράμματος

Οπωροκηπευτικών, το οποίο θα περιλαμβάνει και το Πρόγραμμα Περιφερειακών Αγορών.

Εκτός από τις προσθήκες και προσαρμογές των τομεακών προγραμμάτων που ήδη υπάρχουν, ετοιμάστηκαν τα παρακάτω νέα:

α. Τομεακό Πρόγραμμα Αλιείας: Το πρόγραμμα εγκρίθηκε από την Κοινότητα και άρχισε η υλοποίησή του με την αποστολή μεμονωμένων έργων.

β. Τομεακό Πρόγραμμα Καπνού: Ετοιμάστηκε, στάλθηκε και περιμένουμε την έγκρισή του από την Κοινότητα.

γ. Τομεακό Πρόγραμμα Σποροπαραγωγής: Ετοιμάστηκε, στάλθηκε και προωθείται κατά προτεραιότητα, προκειμένου ν' αρχίσει μέσα στο 1985 η υλοποίηση του προγράμματος επενδύσεων στο βασικό αυτό τομέα υποδομής της αγροτικής παραγωγής.

Στα πλαίσια των παραπάνω τομεακών προγραμμάτων, η εξέλιξη των επενδύσεων από το 1981 μέχρι το τέλος του 1984 παρουσιάζει την εξής εικόνα:

- Έχουν εγκριθεί συνολικά 132 έργα, συνολικού προϋπολογισμού 27,5 δις δραχμών.
- Η κοινοτική ενίσχυση που αντιστοιχεί σ' όλα τα παραπάνω έργα φτάνει τα 11 δις δρχ., ενώ οι ενισχύσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων φτάνουν τα 5 δις δραχμές.
- Ο ρυθμός υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων που έχουν εγκριθεί είναι ικανοποιητικός. Συγκεκριμένα, έχουν ολοκληρωθεί 48 έργα, ενώ βρίσκονται σε διάφορα στάδια εξέλιξης 38 έργα.

Για παράδειγμα, από τα έργα που έχουν ολοκληρωθεί μπορούμε να αναφέρουμε: 1) Την ίδρυση του εργοστασίου επεξεργασίας βρωσίμων ελαιών του συνεταιρισμού επεξεργασίας και πώλησης εσπεριδοειδών και ελιάς Μεσολογίου. Εντάχθηκε το 1982 και τέλειωσε μέσα στο 1983. Δαπάνη 100 εκατομμύρια δραχμές και 2) Ομοσπονδία Γ. Συνεταιρισμών Θεσ/νίκης. Εκσυγχρονισμός εργοστασίου μεταποίησης φρούτων. Δαπάνη 147 εκατομμύρια δραχμές.

— Μέσα στο 1984 στείλαμε στην Κοινότητα μελέτες για 103 έργα, προϋπολογισμού 32,2 δις δρχ. Τόσο ο αριθμός των έργων όσο και το συνολικό επενδυτικό κόστος αποτελούν ρεκόρ στη μέχρι σήμερα πορεία πραγματοποίησης επενδύσεων στην Ελλάδα. Οι προοπτικές συνέχισης αυτής της υψηλής ζήτησης από μέρους φορέων για επενδύσεις στη μεταποίηση-εμπορία γεωργικών προϊόντων, μας φέρνει στο άμεσο μέλλον αντιμέτωπους με το πρόβλημα της κάλυψης της επενδυτικής ζήτησης και της εξεύρεσης εναλλακτικών σχημάτων χρηματοδότησής τους. Δηλαδή, οι διαπιστωμένες μας ανάγκες για επενδύσεις σ' αυτόν τον τομέα είναι προφανώς πολύ περισσότερες από όσα η Κοινότητα μπορεί να μας προσφέρει.

4. Μέτρα για τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων

Σημαντικό μέρος από τα μέτρα που αφορούν στον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων και την αύξηση της παραγωγικότητας είναι ενταγμένα στην Κοινή Διαρθρωτική Πολιτική, που τώρα αναδιαμορφώνεται.

Ο βασικός στόχος της χώρας μας προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η αναγνώριση των ιδιαιτεροτήτων της ελληνικής γεωργίας. Η επίτευξη του οπωσδήποτε δίκαιου αυτού στόχου μας επιδιώκεται:

α. Μέσω των προτάσεων των Ειδικών Διαρθρωτικών Προγραμμάτων για την Ελλάδα.

β. Μέσω του γενικότερου Μνημονίου για τη χώρα μας, που έχει υποβληθεί από το 1982 και εξετάζεται από την Κοινότητα.

γ. Μέσω των Ολοκληρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων.

Έτσι η ελληνική προσπάθεια σ' αυτόν τον τομέα είναι διπλή: Από τη μια δίνει τη μάχη για την προσαρμογή των μέτρων που θα αποτελούν τη Νέα Κοινή Διαρθρωτική Πολιτική στις ελληνικές ανάγκες, ενώ από την άλλη παίρνονται μέτρα που θα επιτρέψουν στη χώρα μας να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που θα παρέχει η Νέα Κοινή Διαρθρωτική Πολιτική.

Στη δεύτερη αυτή κατηγορία εντάσσονται:

α. Η προσαρμογή της δημόσιας διοίκησης στις ανάγκες των διαρθρωτικών προγραμμάτων, με τη σύνταξη νέου οργανισμού του υπουργείου και ορθολογικοποίηση των εσωτερικών λειτουργιών των υπηρεσιακών μονάδων.

β. Η πρόσληψη γεωτεχνικών για τη βαθμιαία προσέγγιση του στόχου να υπάρχει γεωτεχνικός σε κάθε χωριό, έτσι που να παρέχεται άμεση τεχνική βοήθεια σ' όσους συμμετέχουν στα διαρθρωτικά προγράμματα. Έτσι, με τη συμπληρωματική βοήθεια του ειδικού κανονισμού 2966/83, εξασφαλίστηκε η πρόσληψη, εκπαίδευση και μισθοδοσία 1690 γεωτεχνικών. Το πρόγραμμα έχει προϋπολογισμό 5,5 δις και κλιμακώνεται σε μια δετία.

Με το προσωπικό αυτό, η πρόσληψη του οποίου έχει ήδη αρχίσει, θα στελεχωθούν οι περιφερειακές υπηρεσίες των οποίων οι ανάγκες είναι σημαντικές ενώ η προώθηση των διαφόρων προγραμμάτων του υπ. Γεωργίας χωρίς το προσωπικό αυτό είναι αδύνατη.

Πολλοί από τους παραπάνω γεωτεχνικούς θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στις συνεταιριστικές οργανώσεις, προκειμένου να τις βοηθήσουν στις διάφορες δραστηριότητές τους, ανακουφίζοντας έτσι το έργο των γεωπόνων των Διευθύνσεων Γεωργίας.

γ. Η πρόσληψη, εκπαίδευση και ένταξη συνεταιριστικών στελεχών στους συνεταιρισμούς.

δ. Η διαμόρφωση διαδικασιών που θα επιτρέπουν την άμεση, όσο γίνεται, καταβολή των ενισχύσεων που είναι συνυφασμένες με τα διαρθρωτικά προγράμματα, όπως και των επιδοτήσεων των παραγωγών.

ε. Η εντατικοποίηση της πληροφόρησης — με ειδικά έντυπα, με ειδικές επιμορφωτικές δραστηριότητες και με την κατάλληλη χρήση των μέσων μαζικής επιμόρφωσης — του αγρότη, για την πολιτική και τα μέτρα του υπουργείου και τις δυνατότητες που του παρέχουν τα διάφορα προγράμμά του.

Ολοκληρώθηκε ο καθορισμός των λεπτομερειών εφαρμογής του Προγράμματος Εκσυγχρονισμού των Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων και άρχισε η εφαρμογή του (οδηγία 159/72).

Τα αποτελέσματα της μέχρι σήμερα εφαρμογής του προγράμματος μπορούν να χαρακτηριστούν ικανοποιητικά, παρά τις δυσκολίες που εμφανίστηκαν και που προκύπτουν από την έλλειψη εμπειρίας και προσωπικού, την πολυπλοκότητα των διαδικασιών, τις ιδιομορφίες της ελληνικής γεωργίας

και των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και τους περιοριστικούς παράγοντες που επιβάλλει η οδηγία.

Οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια της οδηγίας αποδείχθηκαν σε πολλές περιπτώσεις περιοριστικά και «σκληρά», αν όχι απαγορευτικά.

Κατά το 1983, πρώτο χρόνο εφαρμογής του προγράμματος, και κατά το δεύτερο χρόνο (1984) εγκρίθηκαν συνολικά 43.488 Σχέδια Βελτίωσης και 250 Σχέδια Ανάπτυξης.

Η συνολική εθνική δαπάνη για τις επενδύσεις των σχεδίων που εγκρίθηκαν για τα Σχέδια Βελτίωσης και για τα Σχέδια Ανάπτυξης είναι 12,3 δις δραχμές.

Η προβλεπόμενη συνολική επιδότηση για τα σχέδια που εγκρίθηκαν είναι 2,7 δις δρχ. για τα Σχέδια Βελτίωσης (εθνικοί πόροι) και 435 εκ. δρχ. για τα Σχέδια Ανάπτυξης (εθνικοί και κοινοτικοί πόροι).

Κατορθώθηκε, με συνεχείς διαπραγματεύσεις, η επέκταση της οδηγίας 268/75, που αναφέρεται στην ανάπτυξη των ορεινών και προβληματικών περιοχών και που αφορούσε μόνο μερικές ορεινές κοινότητες της χώρας μας, σε ολόκληρο τον ορεινό-προβληματικό κτηνοτροφικό όγκο της Ελλάδας.

Το 1982 άρχισε η εφαρμογή του μέρους της οδηγίας 268 (άρθρο 11) που αναφέρεται στις ενισχύσεις Ομάδων Παραγωγών για την παραγωγή ζωοτροφών και τη βελτίωση των βοσκοτόπων.

Το 1983 χορηγήθηκαν (για το 1982) στα πλαίσια της παραπάνω οδηγίας για περίπου 200.000 εκμεταλλεύσεις, σε συνολικό ποσό δαπανών που πραγματοποιήθηκαν ύψους 4,4 δις δρχ., 2 δις δρχ. από την Κοινότητα. Το 1984 εισπράχθηκε για το 1983 από την Κοινότητα ποσό 2,2 δις δρχ. περίπου.

5. Μέτρα που αφορούν στις έγγειες διαρθρώσεις και τη γενικότερη πολιτική γεωργικής γης

Όλοι γνωρίζουμε ότι η λέξη γεωργία είναι σύνθετη, από το «γη» και «έργο». Ξεκίνησε δηλαδή με τη δουλειά του ανθρώπου πάνω στη γη και η σχέση παραμένει ακόμη το ίδιο στενή, αν και πέρασαν χιλιάδες χρόνια. Σχέση που στο μυαλό του ανθρώπου είναι στενά «δεμένη» με την ίδια του την υπόσταση. Οι σωστές σχέσεις ισορροπίας των φυσικών διεργασιών πάνω στο ανάγλυφο της γης ρυθμίζουν, κατά το μεγαλύτερο ποσοστό, τις προϋποθέσεις ενός ισορροπημένου φυσικού ανθρώπινου περιβάλλοντος.

Πιο απλά, ο αέρας που αναπνέουμε, η εξασφάλιση της τροφής μας, η άσκησή μας, το μεγαλύτερο μέρος της ψυχαγωγίας μας, των προϋποθέσεων ψυχικής μας ισορροπίας κ.λπ. ξεκινούν από τις σωστές σχέσεις μας με τη γη ή, πιο πλατιά, με το ανάγλυφο του εδάφους.

Η πολύ μικρή αυτή εισαγωγή σε τούτο το κεφάλαιο δεν φιλοδοξεί να προσδώσει φιλοσοφικό χαρακτήρα στον περιληπτικό μας αυτό πολιτικό απολογισμό, αλλά απλώς να βοηθήσει στην επισήμανση του προβλήματος:

- Πόσα δάση δικαιούται το ανθρώπινο περιβάλλον της πατρίδας μας;
- Πόση και τι ποιότητας γη μας αρκεί για τη διατροφική μας, με τις σημερινές ή με τις άμεσα μελλοντικές τεχνολογικές συνθήκες και εξελίξεις;
- Η τεχνολογία, αλλά βασικά οι Ανθρωπιστικές Επιστήμες, τι μας υπαγορεύουν για τον καθορισμό των οικιστικών μας περιοχών;
- Η βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας μας τι κόστος

θυσιών υπαγορεύει και πού αυτό ελαχιστοποιείται περιβαλλοντικά;

— Η αποξήρανση μιας λίμνης ή μιας λιμνοθάλασσας πόσες οπτικές γωνίες μπορεί να έχει;

Από αυτή την απλή και μερική απαρίθμηση, διακρίνει κανείς το πλήθος και το πολυσύνθετο όλων των απαραίτητων παραγόντων που εμπλέκονται στο πρόβλημα Γη και Γεωργική Γη και που θα ήταν τελείως λανθασμένο (αντιδιαλεκτικό) να το δει κανείς ξεχωριστά και αποσπασματικά.

Δηλαδή, το πρόβλημα αφορά όχι μόνο έναν τομέα (αγροτικό), αλλά το σύνολο ίσως των τομέων της δημόσιας διοίκησης και κάτω απ' αυτό το πρίσμα αντιμετωπίζεται από την Κυβέρνηση.

Με συντονισμένα λοιπόν και όσο γίνεται συνετά βήματα προχωράμε προς τη θεσμοθέτηση των Ζωνών Χρήσης Γης και στη δημιουργία Μητρώου Αγροτών, ενώ μέσα στους μελλοντικούς στόχους μας είναι η κτηματολόγηση ολόκληρης της χώρας μας και πολλές άλλες εργασίες προετοιμασίας, που δεν «φαίνονται» ίσως άμεσα, αλλά οι οποίες είναι απαραίτητες για την εφαρμογή μιας υπεύθυνης, μακροχρόνιας και κοινωνικά και οικονομικά τεκμηριωμένης πολιτικής γεωργικής γης.

Τα ειδικά μέτρα που πάρθηκαν σ' αυτόν τον τομέα και που η φύση τους δεν έρχεται σε αντίθεση με τη γενικότερη μακροχρόνια πολιτική μας για τη γεωργική γη ήταν:

1. Στους αναδασμούς, για όλα τα χρόνια πριν από το 1981, υπήρχε καθαρή υπεροχή των υποχρεωτικών αναδασμών σε σύγκριση με τους εκούσιους, ενώ από το 1981 και μετά οι εκούσιοι είναι πολλαπλάσιοι των υποχρεωτικών σε αριθμό στρεμμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, η εξέλιξη του εκούσιου αναδασμού κατά τα τελευταία χρόνια ήταν:

1981	73.000	περίπου	στρέμματα
1982	116.000	»	»
1983	185.000	»	»
1984	345.000	»	»

2. Ετοιμάστηκε και κατατέθηκε στη Βουλή για ψήφιση σχέδιο νόμου για τη ρύθμιση ειδικών εποικιστικών θεμάτων που εκκρεμούν. Με αυτό το σχέδιο νόμου προβλέπονται ρυθμίσεις για την παραχώρηση γεωργικών εκτάσεων του Δημοσίου στους αγρότες, για συλλογικής μορφής δραστηριότητες, για την τακτοποίηση όλων των εποικιστικών θεμάτων που δεν μπόρεσαν να επιλυθούν με την ισχύουσα νομοθεσία κ.λπ.

3. Ετοιμάστηκε σχέδιο νόμου για τις παραχωρήσεις δημοσίων εκτάσεων και τις επεμβάσεις στη γεωργική γη (εγγειοδιαρθρωτικό).

4. Ετοιμάστηκε σχέδιο νόμου για την αξιοποίηση των βοσκοτόπων, γεγονός ζωτικής σημασίας για τη δοκιμαζόμενη ελληνική κτηνοτροφία. Το νομοσχέδιο προβλέπει:

- α. Την υπαγωγή όλων των βοσκοτόπων, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς, σε ενιαίους κανόνες διαχείρισης.
- β. Τον προσδιορισμό των εκτάσεων των βοσκοτόπων, με την ξεκάθαρη οριοθέτησή τους, ώστε χωρίς εμπόδια να δοθούν στην κτηνοτροφική εκμετάλλευση.
- γ. Τη δυνατότητα να ετοιμαστούν διαχειριστικές μελέτες για όλους τους βοσκότοπους και την εξασφάλιση της ομαλής και αποτελεσματικής εφαρμογής τους.
- δ. Τη ρύθμιση και τον ξεκάθαρο προσδιορισμό της χρήσης

των βοσκοτόπων, σε σχέση με τις άλλες χρήσεις γης.

5. Ετοιμάστηκε και κατατέθηκε στη Βουλή για ψήφιση νομοσχέδιο για τη ρύθμιση θεμάτων σχετικών με τις περιουσίες των πολιτικών προσφύγων.

6. Πραγματοποιήθηκαν οριστικές διανομές γεωργικών κληρών σε 647 αγροκτήματα, συνολικού εμβαδού 196.000 στρεμμάτων και οριστικές διανομές οικοπέδων σε 183 συνεταιρισμούς, συνολικού εμβαδού 16.662 στρ. Στις παραπάνω εκτάσεις έχουν εγκατασταθεί περίπου 20.000 αγροτικές οικογένειες.

7. Πραγματοποιήθηκε η αποκέντρωση της Τοπογραφικής Υπηρεσίας (ήδη λειτουργούν κανονικά 40 τοπογραφικά γραφεία). Μ' αυτόν τον τρόπο μειώνονται στο ελάχιστο οι καθυστερήσεις από τη μετακίνηση των τοπογραφικών συνεργείων από νομό σε νομό. Η Τοπογραφική Υπηρεσία είναι πια σε θέση και όλο το πρόγραμμα εποικισμού-αναδασμού να υλοποιηθεί, αλλά και να συμβάλει αποφασιστικά στην εκτέλεση των νομαρχιακών προγραμμάτων τοπογραφικού περιεχομένου.

8. Παρά τις πολύπλοκες νομικές, γραφειοκρατικές και άλλες διαδικασίες που απαιτούνται, το υπ. Γεωργίας βρίσκεται ήδη στο τέλος της πορείας για την επίτευξη των παρακάτω επιδιώξεων:

α. Την οριστική διανομή σε κληρούχους εκτάσεων συνολικού εμβαδού 25.000 στρεμμ., που έχουν ήδη διατεθεί σ' αυτούς.

β. Την έκδοση 13.000 τίτλων αναδασμού.

9. Τροποποιήθηκε η σχετική νομοθεσία για τις Επιτροπές Απαλλοτριώσεων και αναμορφώθηκαν με τρόπο που τις κάνει λειτουργικότερες και που υποβοηθεί στην αποφυγή εκκρεμοτήτων που χρονίζουν και τη γενικότερη συσσώρευση υποθέσεων.

Ελπίζεται, ότι χάρη στις νέες διαδικασίες που εφαρμόζονται θα εκκαθαριστούν οι εποικιστικές εκκρεμότητες.

6. Μέτρα που αναφέρονται στις έγγειες βελτιώσεις

Είναι γνωστό ότι οι κορυφαίοι φυσικοί πόροι για την εξυπηρέτηση της γεωργίας ενός τόπου είναι το έδαφος (με την ποιότητά του και το ανάγλυφό του) και το νερό.

Ο παρεμβατικός ρόλος λοιπόν και η σημασία των εγγείων βελτιώσεων στην καλύτερευση των δομών της ελληνικής γεωργίας είναι αυτονόητος και σημαντικότερος.

Εξίσου αυτονόητο είναι ότι με τις κλιματολογικές συνθήκες της χώρας μας η άρδευση είναι ο βασικότερος ίσως συντελεστής της αύξησης της παραγωγικότητας της γεωργίας μας.

Η στρατηγική συμφιλίωσης του φυσικού αυτού πόρου με τον άνθρωπο, για να εξυπηρετηθεί η γεωργία του τόπου, προϋποθέτει μελέτη και προγραμματισμό σχετικό με:

- Την ύπαρξη και τις δυνατότητες αξιοποίησης των εδαφοϋδάτινων πόρων της χώρας που σήμερα υπάρχουν.
- Την ύπαρξη κατάλληλου και όσο χρειάζεται ανθρώπινου δυναμικού για τη μελέτη, ιεράρχηση και υλοποίηση των στόχων σ' αυτόν τον τομέα.
- Την ύπαρξη σχετικής υλικοτεχνικής υποδομής.
- Την ύπαρξη χρηματικών πόρων από εθνικές και ξένες (κοινοτικές κ.λπ.) πηγές.

Οι περισσότεροι γνωρίζουν ότι για να γίνουν εγγειοβελτιωτικά έργα δεν αρκεί να υπάρχει σε αφθονία μόνο η τελευταία από τις προϋποθέσεις που προαναφέραμε (χρηματι-

κοί πόροι), αλλά να συνυπάρχουν στις σωστές αναλογίες όλες μαζί οι προϋποθέσεις.

Η Κυβέρνηση, επιθυμώντας την κατά προτεραιότητα αύξηση του όγκου και της ποιότητας των εγγειοβελτιωτικών έργων, ξεκίνησε με μία κατ' αρχήν αυξημένη παροχή πιστώσεων σ' αυτόν τον τομέα για να ανακαλύψει ευθύς αμέσως ότι οι σχετικές δυνατότητες απορρόφησης ήταν πολύ περιορισμένες και οι όποιες αυξημένες πιστώσεις κινδύνευαν να μείνουν αχρησιμοποίητες (όχι πιστώσεις ουσίας, αλλά στα χαρτιά).

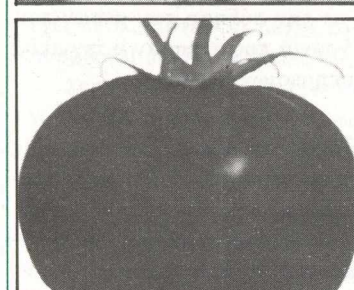
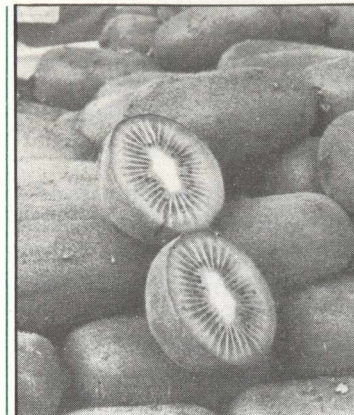
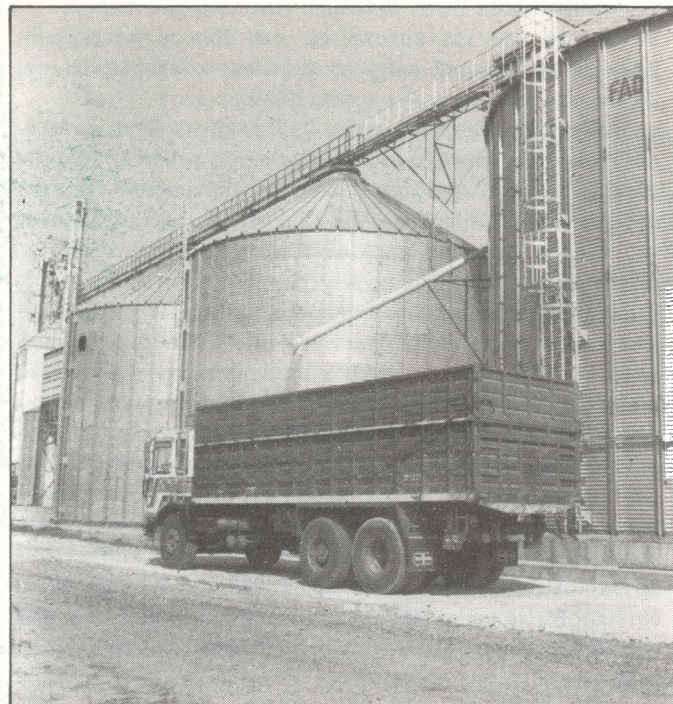
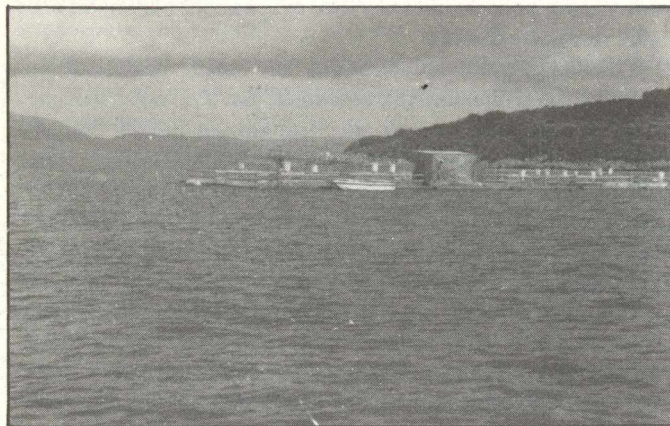
Οι περιορισμένες αυτές δυνατότητες παραγωγής σχετικού έργου βασικά οφείλονται στο γεγονός ότι προηγούμενες Διοικήσεις, και κυρίως αυτή της δικτατορίας, αποστελέχωσαν και αποδυνάμωσαν τον τομέα εγγειοβελτιώσεων, χωρίς να προγραμματίσουν και να επιτρέψουν τη σταδιακή ανανέωση και εκσυγχρονισμό του προσωπικού του. Από τα άμεσα επακόλουθα αυτής της αποδυνάμωσης ήταν η έλλειψη επάρκειας των υπηρεσιών της ΥΕΒ — παρά τις προσπάθειές τους — για την έγκαιρη κάλυψη του προγραμματισμού και των μελετών των πολλών νέων έργων. Είναι άλλωστε γνωστό ότι η φύση της μελέτης ενός εγγειοβελτιωτικού έργου είναι το δυσκολότερο και πιο χρονοβόρο τμήμα του και ότι η τεχνική του μελέτη προϋποθέτει υποδομή με δραστηριότητες τοπογραφικές, κτηματολογικές, εδαφολογικές, υδραυλικο-μηχανολογικές, ευρύτερες τεχνικές και γεωργοοικονομικές. Ένα άλλο βασικότατο στοιχείο αποδυνάμωσης του τομέα εγγειοβελτιώσεων ήταν η παραμελημένη και κακώς οργανωμένη υλικοτεχνική του υποδομή, η οποία χρειαζόταν συμπλήρωση και εκσυγχρονισμό.

Η κυβερνητική προσπάθεια σ' αυτόν τον τομέα, παράλληλα με τη διερεύνηση και εξασφάλιση νέων χρηματικών πόρων, έχει ενταθεί προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού και της συμπλήρωσης του ανθρώπινου δυναμικού και της υλικοτεχνικής υποδομής των υπηρεσιών εγγειοβελτιώσεων. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας:

- Προχωρούμε στην πρόσληψη συνολικά 222 ατόμων, που καλύπτουν, σε μια πρώτη φάση, τις τεχνικές, οικονομικές και διοικητικές υπηρεσίες των εγγειοβελτιώσεων.
 - Προχωρούμε στη μελέτη για την καλύτερη οργάνωση και αποδοτικότερη λειτουργία και εκσυγχρονισμό του μηχανολογικού εξοπλισμού και της ευρύτερης υλικοτεχνικής υποδομής της ΥΕΒ.
 - Παράλληλα πάρθηκαν μέτρα για την αποκεντρωμένη, δημοκρατικότερη, αποτελεσματικότερη και πιο υπεύθυνη λειτουργία των φορέων διοίκησης, λειτουργίας και συντήρησης των έργων (ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ).
- Συνοψίζοντας το γενικό αυτό μέρος, μπορούμε να πούμε τα εξής:

Η συνολική γεωργική γη της χώρας μας, που μπορεί να αρδευτεί, φτάνει περίπου τα 16.000.000 στρέμματα, και σήμερα αρδεύονται από τα παραπάνω γύρω στα 9.500.000 στρέμματα. Στόχος της αρδευτικής μας πολιτικής είναι η άρδευση όλων των υπολοίπων 6.500.000 στρεμμάτων, με κλιμάκωση του στόχου αυτού σε 4 Πενταετή Προγράμματα.

Για να πετύχει πιο εύκολα αυτό, παράλληλα με τους εθνικούς πόρους, έχουν κριθεί απαραίτητοι και απόλυτης προτεραιότητας οι κοινοτικοί πόροι, που μπορούν να διατεθούν γι' αυτό το σκοπό. Έτσι η Κυβέρνηση δημιούργησε τους κατάλληλους μηχανισμούς για τη μελέτη και διατύπωση των σχετικών αιτημάτων της, καθώς και για την

υποστήριξη, επίσπευσή τους και παρακολούθησή τους, μέχρι το στάδιο της υλοποίησης.

Οι σχετικοί γι' αυτά κανονισμοί της ΕΟΚ αναφέρονται παρακάτω. Τα αξιολογότερα από τα τρέχοντα και τα ειδικότερα μέτρα που αφορούν στις εγχειοβελτιώσεις είναι:

1. Υλοποιείται πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων που αφορά μελέτες και κατασκευές εγχειοβελτιωτικών χώρων, συνολικού ύψους, κατά την τριετία, 13,5 δις δρχ. Με τα έργα αυτά αρδεύτηκαν 148.000 στρέμμ. νέες εκτάσεις και βελτιώθηκε η άρδευση σε άλλα 177.000 στρέμματα.
2. Υλοποιείται πρόγραμμα που αφορά εκτελέσεις μεγάλων κτιριακών έργων και γεωργικών εγκαταστάσεων (σφαγεία, κτίρια γεωργικής εκπαίδευσης, απεντομωτήρια, αποθήκες κ.λπ.), συνολικού ύψους προϋπολογισμού 2,8 δις δραχμών.
3. Μελετήθηκαν και κατασκευάστηκαν, βασικά από πιστώσεις Νομαρχιακών Ταμείων και Εγχειοβελτιωτικών Οργανισμών, πάνω από 600 μικρά εγχειοβελτιωτικά και κτιριακά έργα, συνολικού ύψους προϋπολογισμού περίπου 4 δις δραχμών.
4. Ετοιμάστηκαν ή ετοιμάζονται 18 υδρογεωλογικές μελέτες, με σκοπό να βρεθεί υπόγειο νερό για την άρδευση γεωργικών εκτάσεων. Επίσης ετοιμάστηκαν 27 υδρογεωλογικές μελέτες, σε περιοχές εκούσιου αναδασμού, για τη συλλογική εκμετάλλευση του υπόγειου νερού.
5. Υλοποιείται το πρόγραμμα εξηλεκτρισμού, με τη διάθεση 2,6 δις δρχ. από πιστώσεις δημοσίων επενδύσεων. Ήδη ηλεκτροδοτήθηκαν 15.400 αρδευτικές και 2.300 κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις και αρδεύτηκαν 140.000 στρέμμ. νέες εκτάσεις, ενώ βελτιώθηκε η άρδευση σε άλλα 170.000 στρέμματα.
6. Εκτελέστηκαν, με το μηχανισμό της υπηρεσίας, 1.200 αρδευτικές και υδρευτικές γεωτρήσεις, καθώς και χωματουργικές εργασίες, συνολικής αξίας κατά την τριετία 3,7 δις δραχμές.
7. Εκτελέστηκαν ισοπεδώσεις γεωργικών εδαφών σε έκταση 120.000 στρεμμ., εργασίες συντήρησης έργων 194 εκ. δρχ., εργασίες αποκατάστασης ζημιών από πλημμύρες 135 εκ. δρχ.

και πραγματοποιήθηκε ο εξοπλισμός έκτασης 340.000 στρεμμ. με σωλήνες τεχνητής βροχής, δαπάνης 1,08 δις δραχμών.

8. Ετοιμάστηκε και υλοποιείται το πρόγραμμα του κανονισμού 1975/82, που αφορά μελέτες και κατασκευές μικρών αρδευτικών έργων σε έκταση 220.000 στρεμμ., ολικού προϋπολογισμού 10,5 δις δρχ. Επίσης το αντίστοιχο πρόγραμμα που αφορά ηλεκτροδοτήσεις 2.600 αγροτικών εκμεταλλεύσεων και 7 οικισμών, με συμμετοχή πιστώσεων δημοσίων επενδύσεων 1,5 δις δραχμών.

9. Ετοιμάστηκε και υποβλήθηκε το πρόγραμμα του κανονισμού 619/83, που αφορά στην κατασκευή 34 μικρών αρδευτικών έργων σε έκταση 87.000 στρεμμ., ολικού προϋπολογισμού 3,5 δις δρχ. Επίσης το αντίστοιχο πρόγραμμα που αφορά ηλεκτροδοτήσεις 2.190 αγροτικών εκμεταλλεύσεων, με συμμετοχή πιστώσεων δημοσίων επενδύσεων 350 εκ. δραχμών.

10. Ετοιμάστηκε και υποβλήθηκε πρόγραμμα 6 μεγάλων αρδευτικών έργων στα πλαίσια του κανονισμού 2968/83, ολικού προϋπολογισμού 4,3 δις, που καλύπτουν έκταση 85.000 στρεμμ. Επίσης έγινε επιλογή 40 αρδευτικών έργων, με βάση το δετές πρόγραμμα εγγειοβελτιωτικών έργων, προκειμένου να προταθούν για ένταξη στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, ολικού προϋπολογισμού 82 δις δρχ. και συνολικής έκτασης 1,5 εκ. στρεμμάτων.

11. Ετοιμάστηκε το σχέδιο αποκέντρωσης της Υπηρεσίας Εγγείων Βελτιώσεων σε νομαρχιακό επίπεδο, με παράλληλη αποκέντρωση τεχνικού προσωπικού για τη στελέχωση των νομαρχιακών μονάδων και γρήγορα αρχίζει η εφαρμογή του.

12. Συντάχθηκαν μελέτες οικονομικής σκοπιμότητας και κατορθώθηκε η δανειοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων 4 εγγειοβελτιωτικών έργων σε έκταση 46.000 στρεμμ., ολικού προϋπολογισμού 1,2 δις δρχ. Επίσης αναμένεται η έγκριση της δανειοδότησης άλλων 7 εγγειοβελτιωτικών έργων σε έκταση 110.000 στρεμμ., ολικού προϋπολογισμού 5 δις δραχμών.

13. Αποκεντρώθηκαν τα θέματα που έχουν σχέση με την έγκριση κυκλοφορίας γεωργικών μηχανημάτων.

14. Καθορίστηκαν νέες προδιαγραφές για τα αγροτικά μηχανήματα πολλαπλής χρήσης και νέες προϋποθέσεις για τους δικαιούχους, ώστε να αποφεύγονται χορηγήσεις σε πρόσωπα που δεν έχουν σχέση με τη γεωργία.

15. Πραγματοποιήθηκε, τέλος, η προκαταρκτική εργασία από τις αρμόδιες υπηρεσίες του δημόσιου τομέα για το μνημειώδες έργο της εκτροπής του Αχελώου.

Οι παραπάνω υπηρεσίες των φορέων (Δ.Ε.Η., υπουργείου Γεωργίας υπουργείου Δημοσίων Έργων, ΙΓΜΕ, Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού) πραγματοποίησαν πολλές και σύνθετες εργασίες (γεωερευνητικά προγράμματα, μαθηματικό υδρολογικό μοντέλο, χωροταξική απογραφή καλλιεργειών, εδαφολογικές και σεισμικές μελέτες κ.λπ.), προκειμένου να ξεκινήσει η κυρίως υλοποίησή του.

Η κατασκευή των έργων του Άνω Αχελώου και της εκτροπής του υπολογίζεται ότι μπορεί να ολοκληρωθεί μέχρι το 1992, με προϋπολογιζόμενο σημερινό κόστος επένδυσης 110 δις δραχμές, ενώ το κόστος του συνολικού έργου (δίκτυα κ.λπ.) προϋπολογίζεται σε 219 δις δραχμές. Η μέγιστη παροχή νερού το χρόνο προϋπολογίζεται σε 1,2 δισεκατομμύρια m³. Έτσι, μαζί με τα υπόλοιπα και ήδη προγραμματισμένα έργα στη Θεσσαλία, θα επιτευχθεί η άρδευση ολόκληρου του θεσσαλικού κάμπου, του οποίου τα εδάφη βρίσκονται κάτω από 200 μέτρα υψόμετρο.

7. Τομέας δασικής πολιτικής

Στα τρία χρόνια που πέρασαν η δραστηριότητα του υπουργείου Γεωργίας στους επί μέρους τομείς της δασικής πολιτικής ήταν:

Α. Στον τομέα της προστασίας

1. Με την καλύτερη οργάνωση των αρμόδιων υπηρεσιών και με την εφαρμογή του Δασικού Κτηματολογίου σε ορισμένες περιοχές, περιορίστηκε η καταπάτηση δημοσίων δασικών εκτάσεων σε μεμονωμένες περιπτώσεις, που ελέγχονται. Σταμάτησε έτσι η καταπάτηση εκτάσεων που στο παρελθόν έπαιρνε τη μορφή επιδρομής.
2. Οργανώθηκε, στα πλαίσια του δυνατού, το σύστημα αντιπυρικής προστασίας, με την αύξηση των μέσων που χρειάζονται. Έτσι στα 3 χρόνια που πέρασαν ο τεχνικός εξοπλισμός των δασικών υπηρεσιών αυξήθηκε:

- Σε αεροπλάνα: με 30 νέα, τύπου PZL πολωνικής κατασκευής, που χρησιμοποιούνται στους αεροψεκασμούς και στην πυρόσβεση.
- Επίσης αγοράστηκε μια συσκευή MAFS και κατασκευάζονται άλλες δύο από την ΕΑΒ.
- Σε πυροσβεστικά οχήματα: Ενώ το 1981 υπήρχαν 133, σήμερα είναι στη διάθεση των υπηρεσιών 228.
- Σε εξοπλισμό τηλεπικοινωνιών: Οι απαραίτητοι ασύρματοι (βάσης οχημάτων φορητοί) αυξήθηκαν από 1766 σε 2.402.

3. Τα ποσά που διατέθηκαν για την αντιπυρική προστασία από 674 εκατομμύρια το 1981 έφτασαν στα 1.527 εκατομμύρια το 1984, δηλαδή τετραπλασιάστηκαν.
4. Το προσωπικό που χρησιμοποιείται στον αντιπυρικό αγώνα (μόνιμοι, με σύμβαση, εποχικοί) από 3.908 άτομα το 1981 έφτασε 7.560 το 1984, δηλαδή σχεδόν διπλασιάστηκε.

Β. Στον τομέα της παραγωγής

1. Το 1981 διατέθηκαν γι' αυτό το σκοπό 1.625 εκ., ενώ το 1984 έφτασαν στα 3.160 εκ., σε τρέχουσες τιμές.
2. Η παραγωγή σ' αυτά τα τρία χρόνια ανέβηκε κατά 20%.
3. Το μεροκάματο του δασεργάτη σ' αυτά τα τρία χρόνια αυξήθηκε κατά 155%.

Γ. Στον τομέα των έργων υποδομής

1. Κατασκευάστηκαν ως το τέλος του 1984, 2.850 χιλιόμετρα δασικοί δρόμοι (1982-1984) και δαπανήθηκαν συνολικά 3.580 εκ. δραχμές. Με την κατασκευή αυτών των δρόμων κατορθώθηκε η καλύτερη εκμετάλλευση των δασών, η προσπέλαση χωριών και οικισμών και η εξυπηρέτηση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας.
2. Αναδασώθηκαν 160.000 στρέμματα και διατέθηκαν για τις αναδασώσεις, μόνο το 1984, 1.682 εκ. δρχ. αντί των 594 εκ. το 1981.
3. Για την προστασία των εδαφών από τους χειμάρρους διατέθηκαν, για το 1984, 373 εκ. δρχ., αντί των 140 του 1981, σε τρέχουσες τιμές.

Δ. Δασικές συνεταιριστικές βιομηχανίες

1. Ετοιμάστηκε η μελέτη και δημοπρατήθηκε η κατασκευή του δασικού βιομηχανικού συγκροτήματος στην Ευρυτανία. Στο φορέα, στον οποίο συμμετέχουν οι συνεταίρισμοί, η Α.Τ.Ε. και η Εταιρεία Ανάπτυξης Ευρυτανίας, παραχωρήθηκε το κρατικό εργοστάσιο Φουρνά.

2. Έχει προχωρήσει η μελέτη κατασκευής δασικής βιομηχανίας ινοσανίδων (MDF) στα Γρεβενά.
3. Ετοιμάστηκε η αρχική μελέτη ίδρυσης καθετοποιημένης βιομηχανίας ρητινικών προϊόντων στην Εύβοια. Ήδη ανατέθηκε σε φινλανδικό οίκο η απαραίτητη έρευνα για να γίνει και η τεχνική μελέτη.

Χώροι αναφυχής: Μολονότι δεν αποτελεί καθαρά αγροτική — δασική δραστηριότητα, η δημιουργία «χώρων-πάρκων αναφυχής» για τους κατόικους των μεγάλων και μικρών πόλεων αποτελεί εδώ και τρία χρόνια σημαντικό τομέα δράσης του υπ. Γεωργίας.

Από τότε που άρχισε να εφαρμόζεται το πρόγραμμα για τη δημιουργία χώρων αναφυχής, παραδόθηκαν μέχρι σήμερα 14 χώροι αναφυχής μόνο στο νομό Αττικής. Για τον ίδιο νομό έχει υπολογιστεί ότι μέχρι το Σεπτέμβριο του '85 θα 'χουν παραδοθεί άλλες 15 θέσεις.

Στην υπόλοιπη χώρα έχουν συνταχθεί περίπου 117 μελέτες για τη δημιουργία ή συμπλήρωση-βελτίωση χώρων αναφυχής σε 39 νομούς. Πολλές από αυτές τις μελέτες έχουν ήδη εκτελεστεί ή η εφαρμογή τους βρίσκεται σε εξέλιξη. Μέχρι το τέλος του 1984 είχαν τελειώσει τα έργα σε 78 θέσεις, από τωρινές και από παλιότερες μελέτες, και μέχρι τέλος του 1985 υπολογίζονται σε άλλες 82 περίπου.

8. Τα μέτρα της αλιευτικής πολιτικής

Επιδιώκοντας να πραγματοποιήσει τους στόχους της στον τομέα της αλιείας, η Κυβέρνηση προχώρησε τα τρία τελευταία χρόνια σε μέτρα για την τεχνική και οικονομική αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιεργειών (που έχουν ήδη θεσπιστεί) και που περιλαμβάνουν:

1. Την προστασία του ενάλιου πλούτου, με την ενίσχυση των υπηρεσιών του υπ. Εμπορικής Ναυτιλίας (Λιμενικό Σώμα) με νέες ταχύπλοες μονάδες επιτήρησης των θαλασσών.
2. Τη σύναψη διακρατικών συμφωνιών για τη διάνοιξη νέων υπερπόντιων αλιευτικών πεδίων (ήδη προωθούνται συμφωνίες με Μαυριτανία, Σενεγάλη, Γουινέα και Νιγηρία).
3. Την ενίσχυση για την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό των αλιευτικών σκαφών υπερπόντιας, μέσης, παράκτιας αλιείας και σπογγαλιείας (σκάφη από 9 ως και 33 μέτρα).
4. Την αξιοποίηση των φυσικών ιχθυοτροφείων με βελτιωτικά έργα και μελέτες αλιευτικής ανάπτυξης, με προτεραιότητα στις περιοχές του Αμβρακικού Κόλπου και των λιμνοθαλασσών του Μεσολογίου, του Αιτωλικού και του Λάγου Ξάνθης.
5. Την εξυγίανση και αλιευτική αξιοποίηση και άλλων εσωτερικών υδάτων, που σε πρώτη φάση προβλέπει την υδροβιολογική μελέτη και αλιευτική ανάπτυξη των λιμνών Βιστωνίδας, Μόρνου, Ιωαννίνων, Πολυφύτου και Ταυρωπού.
6. Την ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών, που προβλέπει:
 - α. Αναθεώρηση της αλιευτικής νομοθεσίας, ώστε να γίνει ευκολότερη η παραχώρηση δημοσίων εκτάσεων για υδατοκαλλιέργειες.
 - β. Επέκταση του δικτύου ιχθυογεννητικών σταθμών με αποπεράτωση του πεστροφογεννητικού σταθμού της Δράμας και δημιουργία νέων σταθμών, για κυπρίνους στην Άρτα, τη Θεσσαλονίκη, τα Ιωάννινα, την Καστοριά και τις Πρέσπες, και για ευρύαλα ψάρια στις εκβολές Αχελώου, στο Β. Ευβοϊκό, στην Καβάλα και στην Πρέβεζα.

- γ. Ίδρυση προτύπων και πειραματικών μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας, όπως δοκιμαστικές μονάδες γαριδοκαλλιέργειας, και εκτροφής ευρύαλων ψαριών στον Αμβρακικό, πειραματικής σπογγοκαλλιέργειας στα Λαδοκάνησα.

Ειδικά για τον Αμβρακικό, το υπουργείο Γεωργίας, στα πλαίσια ενός ευρύτερου κυβερνητικού προγράμματος για τη διάσωση και αξιοποίηση όλης της περιοχής του κόλπου, έχει προγραμματίσει και εντάξει τις παρακάτω μελέτες και έργα άμεσης εκτέλεσης:

1) Ιχθυογεννητικό σταθμό θαλασσινών ψαριών στην Παγωνίτσα, προϋπολογισμού 140 εκατομμ. δρχ. 2) Μονάδα κυπρινοκαλλιέργειας στο Ψαθοτόπι Άρτας, προϋπολογισμού 80 εκατομμ. δρχ. Ήδη έχουν γίνει οι δεξαμενές και μέρος των κτιριακών εγκαταστάσεων, ενώ εκκρεμεί η αγορά του εξοπλισμού. 3) Σταθμό διαλογής της συγκέντρωσης χελιών. Η μελέτη έχει εκπονηθεί ήδη από την ΠΑΣΕΓΕΣ και αναμένεται η υποβολή της και η χρηματοδότηση του έργου από το ΥΠΓΕ και την Ε.Ο.Κ. (καν. 355). 4) Μονάδες χελοκαλλιέργειας, οστρακοκαλλιέργειας και εντατικής καλλιέργειας ψαριών σε κλουβιά. Και γι' αυτές, οι σχετικές μελέτες αναμένεται να ολοκληρωθούν μέσα στο 1985.

δ. Χρηματοδότηση συγκεκριμένων ερευνητικών προγραμμάτων στα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, (Α.Ε.Ι. Τ.Ε.Ι.), τα Ερευνητικά Ινστιτούτα και τις Εποπτείες Αλιείας, που προωθούν την καλλιέργεια της πέστροφας, της γαρίδας και αστακογαρίδας, της τσιπούρας, του κέφαλου και του λαβρακιού, όπως και ενίσχυση της μελέτης του καρκινοειδούς Αρτέμια, που αποτελεί τροφή για πολλά είδη υδατοκαλλιεργειών.

ε. Οικονομική ενίσχυση και ευνοϊκή δανειοδότηση για εγκατάσταση και εξοπλισμό μονάδων για την καλλιέργεια ψαριών και άλλων υδρόβιων ζώων, που περιλαμβάνουν την καλλιέργεια της πέστροφας (ιδιαίτερα στις ορεινές και προβληματικές περιοχές), του κυπρίνου, των χελιών, των οστρακοειδών, της τσιπούρας και του λαβρακιού, και που ευνοούν τη δημιουργία μονάδων μεσαίου μεγέθους, ώστε να συνδυάζεται η δυνατότητα εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων με την απορροφητικότητα της αγοράς.

στ. Την ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών (εκσυγχρονισμό και κατασκευή νέων μονάδων), που αφορούν καλλιέργειες γλυκών και θαλασσινών νερών, ιχθυο-οστρακοκαλλιέργειες και καλλιέργειες όλων των οργανισμών που αναπτύσσονται σε δεξαμενές, στην ξηρά ή σε κλουβιά.

7. Οικονομική βοήθεια για την αντικατάσταση των βλαβερών για τον ενάλιο πλούτο αλιευτικών εργαλείων, όπως οι τράτες (επιδότηση για να αγοραστούν δίχτυα ή παραγάδια).

8. Κάλυψη των ζημιών που προέρχονται από ασυνήθιστη θαλασσοταραχή και πυρκαγιά σε σκάφη ή ζημιές σε υδατοκαλλιέργειες.

9. Κάλυψη των «ασφαλιστρών θαλάσσης» για ξύλινα σκάφη και σπογγαλιευτικά.

10. Παραγωγική ενίσχυση σε σπογγαλιείς για τις ποσότητες σπόγγων που διακινούν.

11. Οικονομικές ενισχύσεις αλιευτικών οργανώσεων για την ενθάρρυνση σύστασής τους και τη διευκόλυνση της λειτουργίας τους.

12. Ενίσχυση των φορέων συγκέντρωσης αλιευτικών προϊό-

ντων για κάλυψη του παθητικού τους.

13. Ενίσχυση του φορέα διαχείρισης των ιχθυοσκαλών με δικαιούχο την «ΕΤΑΝΑΛ Α.Ε.».

14. Μέτρα με στόχο την ενίσχυση του συστήματος διακίνησης, συσκευασίας, αποθεματοποίησης, επεξεργασίας, μεταποίησης και εμπορίας των αλιευτικών προϊόντων, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα και η αξία τους και να διευρυνθεί η αγορά τους, που περιλαμβάνουν και επιδοτήσεις του συνόλου ή μέρους του κόστους εγκαταστάσεων ή εξοπλισμού που εξυπηρετούν τους παραπάνω στόχους.

9. Τα μέτρα για την έρευνα και την τεχνολογία

Η σχεδόν απόλυτη έλλειψη δικής μας τεχνολογικής υποδομής και η ελλιπής πληροφόρηση του αγρότη για τη σωστή τεχνική, οικονομική και κοινωνική χρησιμοποίησή της, έχουν συντελέσει στο να παράγουμε μεν άφθονα αγροτικά προϊόντα σε πολλούς τομείς, αλλά αφενός το κόστος τους να είναι τέτοιο που να μην καλύπτει όσο χρειάζεται τη δουλειά των αγροτών μας, και αφετέρου να είναι υποχρεωμένη η χώρα μας να καταβάλλει, για κάθε κιλό προϊόντος που εξάγει, το μεγαλύτερο μέρος της αξίας του, για εισαγωγή τεχνολογίας.

Από τα παραπάνω εύκολα βγαίνει το συμπέρασμα και οι περισσότεροι το ξέρουν ότι, για μια αυτοδύναμη αγροτική ανάπτυξη, χρειαζόμαστε δική μας τεχνολογική υποδομή.

Και δική μας τεχνολογική υποδομή θα ήταν ίσως αδύνατο να κατορθωθεί, χωρίς σωστά οργανωμένη αγροτική έρευνα.

Και σωστά οργανωμένη αγροτική έρευνα κρίναμε ότι είναι δύσκολο να λειτουργήσει σαν κάποια δημόσια υπηρεσία.

Μελετήσαμε λοιπόν, και πολύ σύντομα θα δώσουμε σε όλους τους αρμόδιους φορείς για κρίση και βελτίωση, ένα νομοσχέδιο για την αγροτική έρευνα. Το σχέδιο αυτό προβλέπει ανεξαρτητοποίηση της αγροτικής έρευνας από τις υπηρεσίες του υπουργείου Γεωργίας, ενώ ταυτόχρονα θα υπάρχει σωστή διασύνδεση με την πολιτική του υπουργείου και με τους φυσικούς χρήστες των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Θα γίνεται σωστός προγραμματισμός των ερευνητικών προγραμμάτων και θα παίζουν τα θεμέλια για οργανωτική υποδομή, που θα εξασφαλίζει την άμεση ή έμμεση «τεχνολογική δικαίωση» αυτών των προγραμμάτων.

Με τις θεσμικές αυτές προσαρμογές του τομέα της έρευνας, προβλέπεται να ενταθούν οι προσπάθειες και να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα σε προγράμματα παραγωγής ντόπιας τεχνολογίας, όπως έχει ήδη συμβεί, π.χ. με τη δημιουργία άριστων υβριδίων καλαμποκιού ή ποικιλιών μπαμπακιού.

Παράλληλα αυξάνεται, όσο το επιτρέπουν οι συνθήκες απορροφητικότητάς της, η χρηματοδότηση των ερευνητικών δραστηριοτήτων (1981:770 δρχ., 1982:960 εκ. δρχ., 1983:1.050 εκ. δρχ.), ενώ ταυτόχρονα απλώνεται η διεθνής συνεργασία του ερευνητικού τομέα και σε επίπεδο διμερών σχέσεων και στα πλαίσια διεθνών οργανισμών. Ήδη έχει προωθηθεί η συνεργασία με τη Γαλλία, Δ. Γερμανία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουγγαρία και Σοβιετική Ένωση.

10. Βελτίωση των συνθηκών κοινωνικής μέριμνας για τους αγρότες

— Μέχρι το φθινόπωρο του 1981, η σύνταξη ενός ηλικιωμένου αγρότη χωρίς σύζυγο ήταν 3.000 δρχ., ενώ η αντίστοιχη σύνταξη ενός ηλικιωμένου ζευγαριού αγροτών ήταν 4.500

δρχ., δηλαδή υπολογίζονταν οι 1.500 δρχ. σαν επίδομα συζύγου.

Η Κυβέρνηση έκρινε εξίσου παραγωγική την όλη προσφορά της Ελληνίδας αγρότισσας και της χορήγησε αυτοτελή σύνταξη, ενώ παράλληλα αύξησε τις αγροτικές συντάξεις.

Έτσι σήμερα ο χωρίς σύζυγο υπερήλικας αγρότης ή αγρότισσα συνταξιοδοτείται με 5.000 δρχ., ενώ το αντίστοιχο ηλικιωμένο ζευγάρι εισπράττει 10.000 δρχ., ενώ από 1.5.1985 τα αντίστοιχα ποσά γίνονται 7.000 δρχ. και 14.000 δρχ., δηλαδή στο διάστημα των τριετήμιων χρόνων, περίπου, της σημερινής Κυβέρνησης έχουμε ένα χαρακτηριστικό (για το ζεύγος των υπερηλίκων) τριπλασιασμό του συνταξιοδοτικού τους ποσού.

— Στο ίδιο χρονικό διάστημα επεκτάθηκε η δωρεάν φαρμακευτική περίθαλψη σε όλους τους αγρότες της πατρίδας μας, ενώ αρχίζει η υλοποίηση των Κέντρων Υγείας, ώστε να εκπληρωθεί έτσι ένας από τους πιο ζωτικούς πόθους και αναγκαιότητα της ελληνικής υπαίθρου.

— Ένας από τους πιο σοβαρούς προεκλογικούς στόχους της σημερινής Κυβέρνησης ήταν η έγκαιρη, ουσιαστική και πληρέστερη κάλυψη του μόχθου των αγροτών από τις πολύμορφες φυσικές αντιξοότητες. Από τη μέχρι τώρα πρακτική στη λειτουργία των σχετικών με την ασφάλιση της αγροτικής παραγωγής φορέων, έχουν δημιουργηθεί προβλήματα με τη σύγκρουση διαφορετικών νοοτροπιών και στόχων, που επιδρούν αρνητικά στο θεσμό των γεωργικών ασφαλίσεων στον αγροτικό χώρο.

Για την ικανοποίηση λοιπόν των στόχων της αγροτικής μας πολιτικής σ' αυτόν τον τομέα, κρίθηκε απαραίτητη η δημιουργία ενός ενιαίου φορέα, ο οποίος θα πρέπει να διαθέτει πλήρη αυτονομία: διοικητική, οργανωτική, δημοσιονομική και λειτουργική. Αυτόν το φορέα θα πρέπει να χαρακτηρίζει μια σημαντική ευελιξία χωρίς γραφειοκρατικές διαδικασίες και μέσα στα πλαίσιά του θα πρέπει να συνδυάζονται, τόσο οι κοινωνικοί στόχοι του θεσμού των γεωργικών ασφαλίσεων όσο και οι αναπτυξιακοί και παραγωγικοί, όπου πιθανά κέρδη από ασφαλιστικές δραστηριότητες θα μπορούν χωρίς γραφειοκρατικές διαδικασίες να παραχωρούνται για να βελτιώνουν τους κοινωνικούς στόχους. Μέσα στο φορέα θ' αναπτυχθεί μια ενιαία ασφαλιστική νοοτροπία στην αντιμετώπιση των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την οποία οι διάφορες αυτές δραστηριότητες θα συνεργάζονται χωρίς ν' ανταγωνίζονται η μία την άλλη, ενώ παράλληλα το κράτος θα εξακολουθήσει να έχει ουσιαστική συμμετοχή στη διαμόρφωση της κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής του.

Το θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία του ενιαίου αυτού φορέα Αγροτικών Ασφαλίσεων ήδη βρίσκεται στη φάση της υλοποίησης, ενώ έχει αντιμετωπιστεί η σε πρώτη φάση οργάνωσή του και η σταδιακή εξάπλωση των δραστηριοτήτων του, με αντίστοιχη αύξηση της παρεχόμενης ασφαλιστικής προστασίας της παραγωγής των αγροτών.

— Ταυτόχρονα η Κυβέρνηση έχει προχωρήσει σε βάθος στον προβληματισμό και την υλοποίηση της ενεργητικής προστασίας της παραγωγής, με την ταχεία εξάπλωση δοκιμασμένων μεθόδων αντιπαγετικής και αντιχαλαζικής προστασίας και το σωστό πειραματισμό σε νέες μεθόδους, με την προσπάθεια κατανόησης και σωστής χρησιμοποίησης του συστήματος των αγροτικών προειδοποιήσεων κ.λπ.

Στα πλαίσια ενός μέρους αυτής της προσπάθειας, ήδη

έχουν τοποθετηθεί 313 ανεμιστήρες για αντιπαγετική προστασία σε δέκα μεγάλες περιοχές της χώρας και σε καλλιέργειες εσπεριδοειδών και αμπελώνων, ενώ μέσα σε μια πενταετία έχει προγραμματιστεί η εγκατάσταση 1.500 ανεμιστήρων, που θα τοποθετηθούν σε διάφορες περιοχές με συχνούς παγετούς και δυναμικές καλλιέργειες.

Η τοποθέτηση των ανεμιστήρων σε κάθε νομό, θα γίνεται με τη σύμφωνη γνώμη και υπόδειξη των τοπικών αρχών και παραγόντων.

11. Προγράμματα ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης

Παράλληλα με τις επί μέρους εξειδικευμένες επενδύσεις υποδομής για τη γεωργική ανάπτυξη, το υπουργείο Γεωργίας προώθησε και προωθεί την υλοποίηση «Οριζόντιων ή Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων», που καλύπτουν ταυτόχρονα επενδυτικές ενέργειες σε πολλούς τομείς αγροτικής — όχι πια στενά «γεωργικής» — ανάπτυξης, όπως:

— Η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στις εστίες του.

— Η δημιουργία κύριων και συμπληρωματικών θέσεων απασχόλησης.

— Η διεύρυνση του όρου της υποδομής όχι μόνο με «καθαρά» γεωργικά έργα (όπως π.χ. αρδευτικά ή αποθηκευτικά), αλλά και με άλλα γενικότερα έργα κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών υποδομής.

Τέτοια έργα μπορεί να είναι έργα τοπικής οδοποιίας (όχι απλώς «αγροτικής» ή «δασικής» οδοποιίας), έργα αποχέτευσης και ύδρευσης γεωργικών οικισμών, έργα τηλεφωνικής σύνδεσης, έργα εξηλεκτισμού, έργα αγροτουρισμού κ.λπ.

Στα πλαίσια αυτής της νέας, οριζόντιου χαρακτήρα, κατεύθυνσης της αγροτικής ανάπτυξης, σημειώνονται:

1. Από τον Ιούλιο του 1983 άρχισε να εφαρμόζεται το ειδικό πρόγραμμα ανάπτυξης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών 22 νομών της χώρας, πενταετούς διάρκειας και συνολικής δαπάνης 32,5 δις δρχ., με κοινοτική συμμετοχή 50% πάνω στην αξία των έργων (κανονισμός 1975/82). Το 1984 ο κανονισμός αυτός συμπληρώθηκε με νέο ειδικό πρόγραμμα (619/84), για τους υπόλοιπους νομούς.

Δυσκολίες συναντά η εφαρμογή εκείνου του μέρους του προγράμματος, του σχετικού με τα αρδευτικά έργα στις περιοχές του κανονισμού 1975/82, που οφείλεται στην έλλειψη μελετών. Στον τομέα της γεωργικής εκπαίδευσης έχει προγραμματιστεί η ανέγερση 5 επαρχιακών εκπαιδευτικών κέντρων μέσα στο 1985.

2. Ετοιμάστηκε μελέτη κοινωνικοοικονομικής σκοπιμότητας προτύπου προγράμματος ολοκληρωμένης ανάπτυξης και αγροτικής πολυδραστηριότητας για την περιοχή Ζαγοριού Ιωαννίνων σε συνεργασία με την F.A.O. Η υλοποίηση της μελέτης άρχισε ήδη με συγκεκριμένες προκαταρκτικές ενέργειες (εκπαίδευση στην οικοτεχνία, αγροτουρισμό κ.λπ.) και η εμπειρία που αποκτήθηκε θα χρησιμεύσει στην ετοιμασία (και εφαρμογή) των μελετών που έχουν προγραμματιστεί για άλλες περιοχές.

12. Η ποιότητα ζωής στον αγροτικό χώρο

Η αντιμετώπιση του αγροτικού τομέα ως κοινωνικού και όχι μόνο ως οικονομικού χώρου, αποτελεί ίσως την κυρίαρχη «ειδοποιό διαφορά» ανάμεσα στο σημερινό τρόπο αντιμετώπισης της αγροτικής ανάπτυξης με τους προηγούμενους. Η βασική αυτή τομή σ' αυτόν τον τρόπο αντιμετώπισης αποτελεί

την έμπρακτη αποδοχή της άποψης πως η ανάπτυξη έχει ενιαίο και αδιαίρετο χαρακτήρα, με τρεις διαστάσεις: *την κοινωνική, την οικονομική και την πολιτιστική.*

Αποτελεί λοιπόν θεμελιακή αρχή της αγροτικής πολιτικής πως είναι αδύνατη η αντιμετώπιση των προβλημάτων του αγροτικού τομέα, χωρίς η πολιτική αυτή να παρεμβαίνει ταυτόχρονα και στις τρεις διαστάσεις της ανάπτυξης. Αυτή η αρχή δεν βασίζεται *μόνο* στο ιδεολογικό υπόβαθρο της αγροτικής πολιτικής, αλλά και σε εμπειρικές παρατηρήσεις που αφορούν στις προσπάθειες εφαρμογής προγραμμάτων «οικονομικής» ανάπτυξης.

Γι' αυτό η σημερινή διεύρυνση των τομέων παρέμβασης της αγροτικής πολιτικής αφορά στους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και του περιβάλλοντος.

12.1 Η αγροτική εκπαίδευση: Οι προσπάθειες για την εκπαίδευση των αγροτών-παραγωγών δεν είναι νέες. Υπήρξαν μεταπολεμικά πολλά προγράμματα τεχνικής εκπαίδευσης του αγροτικού πληθυσμού για την προώθηση νέων τεχνολογικών μεθόδων. Επίσης παλιά είναι η προσπάθεια της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας για την ενημέρωση της Ελληνίδας αγρότισσας, για να ανταποκριθεί στο σύνθετο ρόλο της νοικοκυράς και της παραγωγού.

Οι κατευθύνσεις όμως της αγροτικής πολιτικής στον τομέα της εκπαίδευσης των παραγωγών πρέπει να προσαρμόζονται στους παραγωγικούς στόχους αυτής της πολιτικής. Έτσι τα προγράμματα της αγροτικής εκπαίδευσης έχουν αναμορφωθεί και σχεδιάζονται πια έτσι που:

α. απλώνονται πέρα από τα θέματα της πρωτογενούς παραγωγής, προς τους τομείς της εμπορίας και της μεταποίησης, όπου αναμένεται να αναλάβουν ενεργό ρόλο οι παραγωγοί, β. προετοιμάζουν και ενημερώνουν τον παραγωγό για να αναπτύξει συλλογική δράση μέσα από τους συνεταιρισμούς, γ. ενισχύουν τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά του αγροτικού πληθυσμού, χτίζοντας πάνω σ' αυτά τις νέες παραγωγικές και δεοντολογικές σχέσεις.

Προγράμματα με αυτούς τους κύριους στόχους επιτρέπουν τη διατήρηση των παραδοσιακών αξιών στον αγροτικό χώρο και την αφομοίωση νέων πρακτικών που επιβάλλονται από την τεχνολογική εξέλιξη, τόσο στην απόκτηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων όσο και στην καθημερινή λειτουργία των αγροτών.

Η προσπάθεια για την εκπαίδευση των αγροτών δεν περιορίζεται στις δραστηριότητες των «μαθημάτων» που παρέχουν τα αντίστοιχα κέντρα, τα ΚΕΓΕ. Η σημερινή τεχνολογία επιτρέπει — και ως κάποιο βαθμό επιβάλλει — την αξιοποίηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, που φέρνουν την πληροφορία μέσα στο αγροτικό νοικοκυριό.

12.2 Η πολιτιστική ανάπτυξη της υπαίθρου: Αποτελεί βασική θέση αυτής της αγροτικής πολιτικής πως ο Έλληνας αγρότης δεν πρέπει μόνο ν' απολαμβάνει τα αγαθά του σύγχρονου πολιτισμού, αλλά και να γίνεται δημιουργός των νέων αντιλήψεων και τάσεων που συνθέτουν τον πολιτισμό μας. Ο Έλληνας αγρότης, μέσα από μια διαδικασία ανάμιξης και σύνθεσης των δυναμικών στοιχείων του πολιτισμού μας με τη σύγχρονη σκέψη και τέχνη, μπορεί και πρέπει να διαμορφώσει αυτό που θα αποτελεί το δικό του τρόπο έκφρασης και ζωής.

Είναι λοιπόν βασικός στόχος της αγροτικής πολιτικής η διάθεση στον αγροτικό πληθυσμό όλων — στο βαθμό του

εφικτού — των στοιχείων πληροφόρησης και γνώσης, που θα επιτρέψουν αυτή τη διαδικασία. Αυτό σημαίνει πως στα πλαίσια των φορέων που ήδη υπάρχουν (Κ.Ε.Γ.Ε., προγράμματα Α.Ο.Ο., ειδικά προγράμματα μέσω μαζικής ενημέρωσης κ.λπ.) δεν παρέχεται μόνο επαγγελματική γνώση. Αντίθετα καταβάλλεται έντονη προσπάθεια όλα τα μέσα προσέγγισης του αγρότη να απευθύνονται στον «πολίτη» και όχι μόνο στον «παραγωγό».

Η διαλεκτική διαμόρφωση του πολιτιστικού «αύριο» είναι αδύνατη χωρίς τη διαφύλαξη του «χτες». Από αυτή την άποψη, ο αγροτικός χώρος έχει το πλεονέκτημα πως βρίσκεται πιο κοντά στις εθνικές πολιτιστικές μνήμες.

Αποτελεί υποχρέωση όμως του κράτους να βοηθήσει στη διατήρηση αυτής της πολιτιστικής μνήμης πριν χαθεί οριστικά, ιδιαίτερα σε θέματα που αφορούν στην παραδοσιακή παραγωγική πρακτική.

Μια πρακτική που είχε διαμορφωθεί στη βάση ενός πάνσοφου πλαισίου συνύπαρξης του ανθρώπου με τη φύση, που πολλά έχει ακόμα να διδάξει. Είναι λοιπόν στόχος της αγροτικής πολιτικής να συμβάλει στην καταγραφή, τη διατήρηση και τη μελέτη των λαογραφικών στοιχείων της αγροτικής ζωής και παραγωγικής πρακτικής.

12.3 Το περιβάλλον — Εκπαίδευση: Η πολύπλευρη επίθεση που δέχθηκε στο πολιτιστικό και το παραγωγικό επίπεδο ο αγροτικός πληθυσμός έχει συμβάλει στην αλλοίωση εκείνων των χαρακτηριστικών του που διαμόρφωναν τη σχέση ανθρώπου-φύσης.

Οι παραγωγικές πρακτικές παραμορφώθηκαν από τα «εντυπωσιακά» αποτελέσματα της αλόγιστης χρήσης του λιπάσματος και του φυτοφάρμακου, που προώθησε ο ιδιωτικός τομέας, αλλά και ο δημόσιος, εξυπηρετώντας τα ιδιωτικά συμφέροντα.

Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές πιέσεις που δέχθηκε προώθησαν στον αγροτικό χώρο τις αρχές της υπερεκμετάλλευσης, με στόχο τη μεγιστοποίηση της σημερινής απολαβής, γιατί «ποιος ξέρει πού θα βρισκομαι αύριο». Έτσι μειώθηκε ο «σεβασμός» προς τη φύση και τους πόρους που παρέχει. Γι' αυτό το λόγο το χωράφι γίνεται εύκολα οικόπεδο και το πλαστικό σκουπίδι εύκολα πετιέται στο ποτάμι.

Η προώθηση όμως επικίνδυνων για τον άνθρωπο και τη φύση υλικών και εργαλείων από τον ιδιωτικό τομέα, έγινε με σκόπιμη απόκρυψη των συνεπειών της χρήσης τους.

Από τους στόχους της αγροτικής πολιτικής που έχουν σχέση με την προσπάθεια βελτίωσης της ποιότητας ζωής στον αγροτικό χώρο, ξεχωρίζουν:

- Η ενημέρωση του παραγωγού για την ασφαλή χρήση των μέσων που βρίσκονται ήδη στη διάθεσή του (χημικών παρασκευασμάτων, μηχανημάτων κ.λπ.).
- Η ενημέρωση του αγρότη για τις συνέπειες που έχουν οι πρακτικές, οι οποίες ήδη έχουν προωθηθεί στην παραγωγή.
- Η προώθηση εναλλακτικών πρακτικών που, χωρίς να μειώνουν ουσιαστικά την παραγωγή του βραχυπρόθεσμου, θα επιτρέψουν τη διαρκή αξιοποίηση των φυσικών πόρων.
- Η προώθηση πρακτικών και η ενίσχυση δραστηριοτήτων που θα οδηγήσουν στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος και την αποκατάσταση των παραγωγικών του δυνατοτήτων.
- Η επισήμανση των αρνητικών συνεπειών της αποδοχής αταίριαστών προτύπων ζωής, που μετέτρεψαν τον τρόπο ζωής, τον τύπο κατοικίας και τη μορφή του περιβάλλοντος

χώρου σε κακέκτυπο των ήδη αβιώτων αστικών κέντρων, με στόχο την αλλαγή της τάσης παραπέρα υποβάθμισης της ποιότητας ζωής στον αγροτικό χώρο.

Τα ειδικότερα μέτρα προσπάθειας βελτίωσης της ποιότητας ζωής στον αγροτικό χώρο και της γενικότερης ενημέρωσης των αγροτών είναι:

1. Η εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων που αποβλέπουν στη μείωση της υποαπασχόλησης των αγροτών και που εφαρμόζονται από το 1982 με επιχορήγηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

2. Η διεύρυνση των δραστηριοτήτων των ΚΕΓΕ, έτσι που να διαδραματίζουν πλατύτερο πνευματικό ρόλο στον αγροτικό χώρο. Στα ΚΕΓΕ οργανώνονται πολιτιστικές δραστηριότητες (καλλιτεχνικές παραστάσεις, ελεύθερες συζητήσεις, εκθέσεις, ομιλίες, εκδρομές κ.λπ.).

3. Η ίδρυση στα ΚΕΓΕ δανειστικών βιβλιοθηκών, που θα εμπλουτίζονται με 500 τίτλους βιβλίων, σε δύο αντίτυπα, για κάθε ΚΕΓΕ.

4. Η λειτουργία των θερινών εκπαιδευτικών κέντρων στις θερινές κατασκηνώσεις για τους αγρότες και τις οικογένειές τους.

5. Η λειτουργία σε κάθε έδρα νομαρχίας «Γραφείων Αγροτικής Ενημέρωσης», που ήδη ιδρύθηκαν, για την παροχή τεχνικών αλλά και κοινωνικών και πολιτιστικών πληροφοριών στους αγρότες.

6. Η δημιουργία λαογραφικών αρχείων σε όλη τη χώρα, που θα στεγαστούν προσωρινά στα ΚΕΓΕ και στα οποία θα συλλέγονται τα στοιχεία που συνθέτουν τον πολιτισμό μας και που σήμερα αποτελούν αγνές μνήμες των γερόντων.

7. Η πύκνωση και αναβάθμιση των εκθέσεων του υπουργείου, που από 25 ως 30 το χρόνο έφτασαν τις 110 το 1984, με εμπλουτισμένο θεματολόγιο και βελτιωμένη υλικοτεχνική υποδομή.

8. Η υλική και οικονομική ενίσχυση αγροτικών πολιτιστικών συλλόγων και Ο.Τ.Α., για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους.

9. Η λειτουργία, σε συνεργασία με συνεταιριστικές οργανώσεις, αγροτικών παιδικών βιβλιοθηκών, από τις οποίες σήμερα λειτουργούν 15.

10. Η λειτουργία σε κάθε νομό τουλάχιστον ενός Κέντρου Επαγγελματικής Γεωργικής Εκπαίδευσης. Έτσι στα 48 ΚΕΓΕ που λειτουργούν σήμερα θα προστεθούν και αυτά που ήδη ολοκληρώνεται η κατασκευή τους στους νομούς Ηρακλείου, Γρεβενών και Σάμου, καθώς και αυτά που έχουν προγραμματιστεί να κατασκευαστούν την προσεχή τριετία στον Πύργο και την Αττική.

Παράλληλα έχει προγραμματιστεί η κατασκευή επαρχιακών εκπαιδευτικών κέντρων, συνολικού προϋπολογισμού 400 εκ. δρχ. περίπου, με χρηματοδότηση σε ποσοστό 50% από την Ε.Ο.Κ. (καν. 1975/82).

11. Η στελέχωση των ΚΕΓΕ με πρόσθετο και αποκλειστικής απασχόλησης προσωπικό.

12. Η αναμόρφωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

13. Η επιμόρφωση του γεωτεχνικού προσωπικού, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε εκπαιδευτικό ρόλο στα προγράμματα γεωργικής εκπαίδευσης.

14. Η επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού των ΚΕΓΕ και των Γεωργικών Σχολών σε θέματα παιδαγωγικά, ψυχολογίας, μεθοδολογίας εκπαίδευσης, χρήσης εποπτικών μέσων και εποπτικών υλικών κ.λπ.

15. Η εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, που θα αρχίσουν να εφαρμόζονται από το 1985 με κοινοτική συμμετοχή.

16. Η λειτουργία νέων Γεωργικών Σχολών στην Κομοτηνή, Ιωάννινα και Χανιά, με εξειδικευμένα μαθήματα: Γεωργικών Συνεταιρισμών, Ιχθυοκαλλιέργειας, Γαλακτοκομίας και Κηπευτικών, ενώ στη Σχολή Χανίων θα συστεγαστεί και το Αγρονομικό Ινστιτούτο για τη μετεκπαίδευση γεωτεχνικών.

17. Η ανέγερση 7 θερινών εκπαιδευτικών κέντρων, συνολικού προϋπολογισμού 420 εκ. δραχμών:

- Στη Σαγιάδα Θεσπρωτίας
- Στη Σωζόπολη Χαλκιδικής
- Στο Λιτόχωρο Πιερίας
- Στους Προσκυνιές Ροδόπης
- Στη Νεάπολη Λακωνίας
- Στο Ασμήνη Ευβοίας
- Στην Ανθηδώνα Βοιωτίας

18. Η κατασκευή και ο εξοπλισμός σύγχρονου εργαστηρίου (στούντιο) στην Αθήνα, για την παραγωγή εκπαιδευτικού και πολιτιστικού υλικού (κινηματογραφικές ταινίες, βιντεοκασέτες, διαφάνειες κ.λπ.), που θα μεταδίδεται από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης και θα χρησιμοποιείται από τα ΚΕΓΕ για την υποστήριξη των προγραμμάτων τους. Το εργαστήριο αυτό που έχει ενταχθεί στο Πενταετές 1983-1987 είναι προϋπολογισμού δαπάνης 280 εκ. δρχ. και υλοποιείται με συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

19. Η εκτύπωση επιστημονικών εργασιών, μελετών και εκλαϊκευτικών βιβλίων και εντύπων.

20. Η έκδοση και κυκλοφορία τριών περιοδικών («ΑΓΡΟΤΙΚΑ», «ΣΥΝ-ΑΓΡΟΤΙΚΑ», «ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ»).

21. Η πραγματοποίηση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών ενημέρωσης των αγροτών από όλα τα κρατικά δίκτυα.

Παράλληλα με τις κρατικές δραστηριότητες σ' αυτόν τον τομέα, ενισχύονται προσπάθειες για την εκπαίδευση και επιμόρφωση γεωτεχνικών που θα προσφέρουν υπηρεσίες στους συνεταιρισμούς. Ήδη με βάση τον καν. 2966/83, που προβλέπει κοινοτική χρηματοδότηση για πρόσληψη και επιμόρφωση τεχνικών συμβούλων που θα χρησιμοποιηθούν για τη στήριξη των συνεταιρισμών, έχουν προσληφθεί γεωτεχνικοί που επιμορφώνονται για να διαδραματίσουν σωστό ρόλο τεχνικού συμβούλου.

Ακόμη, σε συνεργασία με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως (Ο.Ο.Σ.Α.), διαμορφώνονται ειδικά προγράμματα επιμόρφωσης συνεταιριστικών στελεχών και επιχορηγείται η ΠΑΣΕΓΕΣ για την υλοποίησή τους.

13. Μέτρα παρέμβασης και διαμόρφωση του κόστους παραγωγής

Είναι γνωστό ότι μέχρι τώρα δεν υπάρχει συντονισμός και οπωσδήποτε ακριβής και συνολική μέτρηση των κρατικών παρεμβάσεων σε όλες τις φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας. Έτσι το κόστος παραγωγής ενός αγροτικού προϊόντος, που έχει δύο όψεις και αντίστοιχα δύο τιμές, δηλαδή αυτή στην οποία περιλαμβάνονται οι πάσης φύσεως κρατικές παρεμβάσεις και βοήθειες και εκείνη που είναι απαλλαγμένη από αυτές, δεν μπορεί να διαχωριστεί εντελώς καθαρά, σε τρόπο ώστε να βοηθήσει τον κάθε ενδιαφερόμενο στα συμπεράσματά του.

Στην προσπάθεια για να εξαλειφθεί αυτή η αδυναμία:

- Διαμορφώθηκε Ενιαίο Λογιστικό Σχέδιο και Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης (ΔΙΓΕΛΠ), που θα επιτρέπουν την παρακολούθηση του κόστους και του εισοδήματος στον αγροτικό τομέα.
- Αναδιοργανώθηκε η αρμόδια υπηρεσιακή μονάδα Γεωργικής Στατιστικής.
- Το πρόγραμμα μηχανογράφησης του υπ. Γεωργίας περιλαμβάνει πακέτο ανάλυσης και παρακολούθησης του κόστους παραγωγής.

A. Το κόστος των φυσικών πόρων

A.1 Η γη: Για τη μείωση της συμμετοχής της γης στο κόστος παραγωγής που διαμορφώνεται, πάρθηκαν τα παρακάτω μέτρα:

- Η εγγειοδιαρθρωτική πολιτική, που ήδη αναλύθηκε.
- Σε συνεργασία με συναρμόδια υπουργεία, προωθούνται στα πλαίσια συνολικής ρύθμισης των χρήσεων γης η νομική κατοχύρωση της γεωργικής χρήσης γης και η θεσμοθέτηση διαδικασιών για την αλλαγή χρήσης.
- Προωθείται νομοθεσία για τον προσδιορισμό της «τεκμαρτής αξίας» της γεωργικής γης με βάση τη φυσική παραγωγικότητα του εδάφους, που θα χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό των μισθωμάτων.
- Κατατίθεται στη Βουλή σχέδιο νόμου που τροποποιεί το καθεστώς μισθώσεων γεωργικών εκτάσεων, και το οποίο:
 - αυξάνει την ελάχιστη διάρκεια μίσθωσης,
 - θεσμοθετεί διαδικασίες προσδιορισμού μισθώματος και
 - προσδιορίζει τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του εκμισθωτή και του μισθωτή.

Παράλληλα προωθείται η απογραφή των εδαφικών πόρων, με το Πρόγραμμα Χαρτογράφησης και Ταξινόμησης Εδαφών, στο δασικό και το γεωργικό χώρο.

A.2 Το νερό: α) Προωθείται πρόγραμμα υδρογεωλογικών μελετών για τον εντοπισμό υπόγειων νερών.

β) Προωθείται πρόγραμμα διαμόρφωσης και βελτίωσης μαθητικών μοντέλων υπόγειων νερών (Θεσσαλία, Πιερία, Έβρος), με στόχο την ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση των υπόγειων υδροσφαιρίων.

γ) Προωθούνται με εντατικοποιημένους ρυθμούς τα προγράμματα μελετών και κατασκευών μεγάλων αρδευτικών έργων, με παράλληλη προσπάθεια εξασφάλισης χρηματοδότησης από διεθνείς οργανισμούς (FEOGA, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων). Το 5ετές '83-'87 προβλέπει την άρδευση 129.000 εκτ. (1.290.000 στρ.) νέων εκτάσεων και βελτίωση αρδεύσεων σε άλλα 119.000 εκτ. (1.190.000 στρ.).

Η εφαρμογή των παραπάνω μέτρων προϋποθέτει εντυπωσιακή αύξηση των ρυθμών χρηματοδότησης του τομέα εγγείων βελτιώσεων, που παρουσίαζε πτωτικές τάσεις μέχρι το 1981, και δείχνει την υψηλή προτεραιότητα που δίνεται στην

προσπάθεια αύξησης της παραγωγικότητας και τη συνακόλουθη μείωση του κόστους παραγωγής στον πρωτογενή τομέα.

Επίσης έχουν αρχίσει να υλοποιούνται τα εξής:

- α. Προωθείται η αναμόρφωση της λειτουργίας των ΤΟΕΒ, ώστε να εξασφαλιστεί η δημοκρατικότερη λειτουργία τους.
- β. Προωθείται πρόγραμμα «μετασχηματισμού δικτύων», που θα επιτρέπει την προσαρμογή της εγκαταστημένης τεχνολογίας στις κάθε φορά καλλιεργητικές συνθήκες και ανάγκες.
- γ. Προωθούνται ερευνητικά προγράμματα για τη βελτίωση των αρδευτικών μεθόδων και την προσαρμογή τους στις καλλιεργητικές ανάγκες.
- δ. Εντατικοποιείται η προσπάθεια ενημέρωσης των παραγωγών στη σωστή χρήση του νερού.

Στόχος αυτών των τελευταίων μέτρων (γ και δ) είναι η μείωση της επιβάρυνσης του κόστους παραγωγής από την αλόγιστη χρήση νερού, αλλά και η μείωση της χρήσης λιπασμάτων, που κατασπαταλούνται με την απόπλυση του εδάφους που προκαλεί η υπεράρδευση.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των υπόγειων νερών:

- α. Προωθούνται τα προγράμματα σύνταξης υδρογεωλογικών μελετών και μοντέλων διαχείρισης υπόγειων νερών.
- β. Στα πλαίσια των ευρύτερων θεσμικών ρυθμίσεων που αφορούν στους εθνικούς φυσικούς πόρους και σε συντονισμό με άλλα συναρμόδια υπουργεία, αντιμετωπίζεται νέο θεσμικό καθεστώς για τα υπόγεια νερά.

Τα μέτρα που παίρνονται στοχεύουν στην αύξηση της παραγωγικότητας της πρώην ΥΕΒ, για να είναι δυνατή η παρέμβαση στη διαμόρφωση του κόστους των γεωτρήσεων.

Καταβάλλεται εντατική προσπάθεια για την αντικατάσταση των αντλητικών συγκροτημάτων με ηλεκτροκίνητα. Προς αυτή την κατεύθυνση:

- α. Ενισχύεται η αντικατάσταση πετρελαιοαντλιών από ηλεκτρικές αντλίες, μέσα από ειδικό πρόγραμμα της Α.Τ.Ε.
- β. Προωθείται, σε συνεργασία με τη Δ.Ε.Η., το πρόγραμμα αγροτικού εξηλεκτρισμού (στην τριετία 1981-1984 ηλεκτροδοτήθηκαν 15.400 γεωργικές και 2.300 κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις).
- γ. Εφαρμόζεται από τη Δ.Ε.Η. ειδικό τιμολόγιο παροχής ηλεκτρικής ενέργειας.

Β. Ενδιάμεση κατανάλωση-Εισροές

Β.1 Λίπασμα: Πρώτος στόχος της αγροτικής πολιτικής στον τομέα του λιπάσματος είναι η ορθολογική χρήση του, προς όφελος του κόστους παραγωγής του παραγωγού, του περιβάλλοντος και της εθνικής Οικονομίας. Ο στόχος αυτός θα εξυπηρετηθεί με:

- α. Την άσκηση τιμών που θα μειώσει τη μετακύλιση του κόστους παραγωγής λιπασμάτων στο κοινωνικό σύνολο.
- β. Τη βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων λιπασμάτων για την καλύτερη απόδοση των κανονικών ποσοτήτων.
- γ. Την προώθηση των ερευνητικών και αποδεικτικών προγραμμάτων για τη βελτίωση των μεθόδων λίπανσης και την καλύτερη προσαρμογή τους στις κατά τόπους καλλιέργειες.
- δ. Την εντατικοποίηση της ενημέρωσης των αγροτών σχετικά με τη χρήση των λιπασμάτων και τις επιπτώσεις της συνολικής καλλιεργητικής τους πρακτικής στις ανάγκες λίπανσης.

Σε συνθήκες σωστής καλλιεργητικής πρακτικής, το κόστος των λιπασμάτων εξαρτάται από το κόστος της πρώτης ύλης, το κόστος παραγωγής και το κόστος διακίνησης και διάθεσης του προϊόντος.

Παρ' όλο που το σύνολο σχεδόν των αναγκών σε λιπάσματα καλύπτεται από τις ελληνικές βιομηχανίες, το 80%-85% της πρώτης ύλης εισάγεται. Αυτό δεν δημιουργεί μόνο εξάρτηση του τομέα από την ξένη αγορά, αλλά επιδρά και στη διαμόρφωση του κόστους παραγωγής. Στόχος της αγροτικής πολιτικής είναι η αύξηση των ποσοτήτων εγχώριας πρώτης ύλης που σήμερα χρησιμοποιούνται. Ήδη επιτεύχθηκε η αξιοποίηση αερίων του «Πρίνου» για την παραγωγή άνυδρης αμμωνίας, ενώ προωθείται πρόγραμμα του ΙΓΜΕ για τον εντοπισμό κοιτασμάτων πρώτων υλών.

Με δεδομένο πια το δημόσιο χαρακτήρα των βιομηχανιών παραγωγής λιπασμάτων, η συμπίεση του κόστους παραγωγής εξαρτάται από την αύξηση της παραγωγικότητας του συγκεκριμένου τομέα. Ήδη η προσπάθεια «νοικοκυρέματος» και η πραγματοποίηση νέων επενδύσεων έχουν συμβάλει στη μείωση του κόστους παραγωγής. Οι προσπάθειες αυτές εντείνονται και επεκτείνονται στις παρακάτω κατευθύνσεις:

- α. Στην ανάπτυξη ερευνητικών δραστηριοτήτων και τεχνολογικής υποδομής, για την παραπέρα υποκατάσταση εισαγομένων πρώτων υλών από εγχώριες.
- β. Στη διαμόρφωση της διάρθρωσης της παραγωγής έτσι που να περιοριστούν οι εισαγωγές και να ενισχυθούν οι εξαγωγικές δυνατότητες της βιομηχανίας λιπασμάτων.
- γ. Στην προώθηση του συσχετισμού του χρόνου παραγωγής με το χρόνο χρήσης των λιπασμάτων, ώστε να περιοριστούν οι ανάγκες αποθεματοποίησης του προϊόντος (επιβάρυνση με κόστος φύλαξης κ.λπ.).

Η διακίνηση και διάθεση των λιπασμάτων αποτελεί αποκλειστικό προνόμιο του κράτους, που το ασκούσε μέχρι τον Ιούλιο του 1984 μέσω της Α.Τ.Ε. Για τη βελτίωση των συνθηκών διακίνησης και διάθεσης και σαν ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της ανάλυσης της συνολικής ευθύνης από τους παραγωγούς, μέσω των συνεταιρισμών τους, τον Αύγουστο του 1984 λειτούργησε η Συνεταιριστική Εταιρεία Λιπασμάτων («ΣΥΝΕΛ Α.Ε.»). Στη ΣΥΝΕΛ μετέχουν οι γεωργικοί συνεταιρισμοί και η Α.Τ.Ε.

Σήμερα η «ΣΥΝΕΛ Α.Ε.» έχει αναλάβει το ρόλο που είχε μέχρι τώρα η Α.Τ.Ε. για την υποβοήθηση του προσδιορισμού των εθνικών αναγκών σε λιπάσματα, τον καθορισμό της πολιτικής τιμών και εξ ολοκλήρου τη διακίνησή τους και τη διάθεσή τους στους παραγωγούς. Στο σύντομο χρόνο που λειτουργεί η ΣΥΝΕΛ άρχισαν να φαίνονται τα πρώτα θετικά αποτελέσματα.

Προωθείται επίσης πρόγραμμα μελέτης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της χρήσης λιπασμάτων και παρακολούθησης (Monitoring) του υδάτινου συστήματος (λίμνες, ποταμοί, υδροφόροι ορίζοντες, θάλασσα), που χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Αύξησης Παραγωγικότητας. Σημαντικές επενδύσεις για τη μείωση της ρύπανσης πραγματοποιούν οι βιομηχανικές μονάδες παραγωγής λιπασμάτων, ενώ για την καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος θεσμοθετείται η έγκριση κυκλοφορίας λιπασμάτων για εισαγόμενα παρασκευάσματα.

Κατατέθηκε στη Βουλή σχέδιο νόμου για τα λιπάσματα. Το νομοσχέδιο αυτό συντάχθηκε με τρόπο που να μην αγνοεί, τόσο τις υπερεθνικές μας δεσμεύσεις, που από παλιά υπάρχουν,

όσο και τις προεκλογικές εξαγγελίες της Κυβέρνησης για τη μέγιστη δυνατή εθνική επιρροή, τόσο στη διαδικασία της παραγωγής όσο και στην εμπορία-διακίνηση των λιπασμάτων.

Β.2 Φυτοφάρμακα: Η αγροτική πολιτική στοχεύει βραχυπρόθεσμα στην όσο γίνεται λογικότερη χρήση φυτοφαρμάκων, στην εξυγίανση του κυκλώματος παραγωγής, διακίνησης και εμπορίας τους και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών τους επιπτώσεων. Οι στόχοι αυτοί έχουν αναγκαστικά ρυθμιστικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα:

- α. Ενισχύεται η διαδικασία έγκρισης φυτοφαρμάκων με νομοθετική ρύθμιση, ώστε να αυξηθεί η αξιοπιστία των διαδικασιών και η αποτελεσματικότητα του ελέγχου.
- β. Θεσμοθετήθηκε, στο νόμο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, η ίδρυση Συνεταιριστικού Οργανισμού Φυτοφαρμάκων, που θα συμβάλει στην εξυγίανση του κυκλώματος.
- γ. Ενισχύθηκε η προσπάθεια εφαρμοσμένης έρευνας, όπου ο τομέας φυτοπροστασίας αποτελεί τομέα αιχμής.
- δ. Εντατικοποιήθηκε η προσπάθεια ελέγχου των υπελλειμμάτων, με την ίδρυση νέων εργαστηρίων και την ενίσχυση όσων υπήρχαν.
- ε. Αναλήφθηκαν από το κράτος ορισμένες δραστηριότητες, όπως αεροψεκασμοί, με στόχο τη μείωση των σχετικών δαπανών, αλλά και τον καλύτερο έλεγχο της ίδιας της διαδικασίας.

στ. Βελτιώθηκαν οι διαδικασίες φυτοπαθολογικών προειδοποιήσεων.

ζ. Με τη συνεργασία πολλών δημόσιων φορέων και νέων θεσμών (Λαϊκή Επιμόρφωση, Ελεύθερα Ανοιχτά Πανεπιστήμια) επιδιώκεται η καλύτερη πληροφόρηση των γεωτεχνικών και, κυρίως, των παραγωγών, σχετικά με τη χρησιμότητα, την ασφαλή χρήση και τις συνέπειες της χρήσης φυτοφαρμάκων.

η. Ενισχύθηκε, μέσα από διαδικασίες διαλόγου με τους ενδιαφερόμενους, ο έλεγχος των περιθωρίων κέρδους και του επιπέδου διαμόρφωσης των τιμών των φυτοφαρμάκων.

Ακόμη, η αγροτική πολιτική έχει διαμορφώσει στον τομέα των φυτοφαρμάκων ένα ισχυρό μακροπρόθεσμο σκέλος, που στοχεύει στη δημιουργία των συνθηκών που θα επιτρέψουν:

- Τη μείωση, αν όχι την εξάλειψη, της εξάρτησης της ελληνικής γεωργίας από τις πολυεθνικές και το εξωτερικό.
- Την ανάπτυξη το ίδιο αποτελεσματικής τεχνολογίας που δεν θα επιβαρύνει το πραγματικό και το ονομαστικό κόστος παραγωγής, όσο τα σημερινά μέσα φυτοπροστασίας.

Προς την κατεύθυνση αυτή:

- α. Ενισχύονται ερευνητικές προσπάθειες στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα για την υποκατάσταση των φυτοφαρμάκων (π.χ. γενετική καταπολέμηση του δάκου).
- β. Ιδρύθηκε η εταιρεία βιοτεχνολογίας «ΒΙΟΕΛΛΑΣ Α.Ε.», ένας από τους κύριους στόχους της οποίας είναι η διεξαγωγή έρευνας και η παραγωγή μέσων φυτοπροστασίας.
- γ. Ενισχύεται η διεθνής συνεργασία μέσα από διμερείς και πολυεθνικές συμβάσεις, αποδοχή διεθνών κανονισμών και συμβολή στη διαμόρφωση του διεθνούς κανονισμού πλαισίου στον τομέα των φυτοφαρμάκων.
- δ. Εντατικοποιείται η μελέτη και παρακολούθηση της «συμπεριφοράς» (διαχρονική αποτελεσματικότητα, επι-

πτώσεις κ.λπ.) των φυτοφαρμάκων που χρησιμοποιούνται σήμερα στον ελληνικό χώρο.

Β.3 Πολλαπλασιαστικό υλικό: 1. Το σχέδιο νόμου για την «Παραγωγή και Εμπορία Πολλαπλασιαστικού Υλικού Φυτικών Ειδών», αφού συζητήθηκε με τους φορείς, κατατέθηκε στη Βουλή.

2. Ο Εθνικός Οργανισμός Πολλαπλασιαστικού Υλικού (Ε.Ο.Π.Υ.) μελετάται ήδη από ομάδα, με συμμετοχή της Α.Τ.Ε. και της ΚΥΔΕΠ, και με στόχο τη σύστασή του αμέσως μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου για το πολλαπλασιαστικό υλικό.

Ο Οργανισμός αυτός, με μορφή ανώνυμης εταιρείας, θα παίζει ενεργό και ρυθμιστικό ρόλο στο όλο κύκλωμα παραγωγής και εμπορίας του πολλαπλασιαστικού υλικού, προκειμένου να μην περιέλθει η βασικότερη εισροή της γεωργίας σε μονοπωλιακά κυκλώματα, που ελέγχουν μέσω αυτού το σύνολο της παραγωγής των γεωργικών καλλιεργειών που οργώνονται.

3. Η εγχώρια σποροπαραγωγή υβριδίων καλαμποκιού ξεκίνησε για πρώτη φορά, με την παραγωγή απλών υβριδίων καλαμποκιού σε έκταση 6.000 στρεμμ. και με στόχο την κάλυψη του 30% των αναγκών της χώρας σε σπόρους. Η προσπάθεια αυτή, πέρα από τη συναλλαγματική ωφέλεια που ανέρχεται σε 400 εκατ. δρχ., συνέβαλε στην επικερδή απασχόληση πολλών παραγωγών και στη μείωση της τιμής διάθεσης των σπόρων στους παραγωγούς από 400-450 δρχ./κιλό, που διατίθεται ο εισαγόμενος, σε 250-300 δρχ. Ήδη υπάρχει πρόγραμμα πλήρους κάλυψης των αναγκών μας, μετά την επιτυχία που σημειώνει το πρόγραμμα μέχρι σήμερα.

Β.4 Αγροτικά μηχανήματα: Προωθήθηκε νομοθετική ρύθμιση που εκσυγχρονίζει, προς όφελος κυρίως του αγροτικού κόσμου, τις προϋποθέσεις έγκρισης τύπων και κυκλοφορίας διαξονικών γεωργικών και δασικών ελκυστήρων.

Επίσης, ενθαρρύνεται συστηματικά η εμπορία και η διάδοση-χρησιμοποίηση των αγροτικών μηχανημάτων μέσω των συνεταιρισμών. Χαρακτηριστικά μπορεί να λεχθεί ότι από 190 συλλεκτικές μηχανές μπαμπακιού που αγοράστηκαν το 1983 οι 150 πήγαν στους συνεταιρισμούς και οι 40 σε ιδιώτες, ενώ το 1984 αγοράστηκαν 281 συλλεκτικές, όλες από συνεταιρισμούς.

Β.5 Ο συντελεστής «εργασία»: Η αγροτική πολιτική στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων που έχουν τα προβλήματα του συντελεστή «εργασία» στη διαμόρφωση του κόστους παραγωγής πρέπει να είναι κοινωνικά δίκαιη και οικονομικά ορθολογική. Άλλωστε μόνο η ικανοποίηση ταυτόχρονα και των δύο αυτών προδιαγραφών άσκησης πολιτικής μπορεί να δώσει θετικά αποτελέσματα.

Οι στόχοι αυτής της αγροτικής πολιτικής είναι:

- α. Η προώθηση της εκμηχάνισης της παραγωγικής διαδικασίας μέσα από συνεταιριστικές δραστηριότητες κοινής καλλιεργητικής πρακτικής.
- β. Η παράλληλη θεσμική κατοχύρωση και προστασία της αγροτικής εξαρτημένης εργασίας, η οποία και χρέος προς τον εργαζόμενο αποτελεί, αλλά και θα εξυγιάνει την περιορισμένη πάντα αγορά εργασίας στον αγροτικό τομέα.
- γ. Η προώθηση, μέσα από τους συνεταιρισμούς, όλων εκείνων των κοινών δραστηριοτήτων που θα ελαχιστοποιήσουν τη ζήτηση εργασίας σε συγκεκριμένους κλάδους παραγωγής (π.χ. κτηνοτροφία, αλιεία κ.λπ.) ή στις περιόδους αιχμής και θα διαφοροποιήσουν τις δομές του αγροτικού τομέα

Τα ειδικότερα μέτρα υλοποίησης αυτών των στόχων εντάσσονται σε άλλα κεφάλαια του φυλλαδίου.

14. Η χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα

Η χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα αποβλέπει:

- α. Στην κάλυψη των αναγκών σε επενδυτικά κεφάλαια, ώστε να συνεχιστεί η ανάκαμψη των επενδύσεων που άρχισε το 1983, μετά από μία μακρόχρονη συνεχή μείωση, και να ενθαρρυνθεί η εκτέλεση των αναγκαίων βελτιώσεων για τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, που θα οδηγήσει στην αύξηση της παραγωγικότητας.
- β. Στη χρηματοδοτική κάλυψη όλων των δραστηριοτήτων των συνεταιριστικών οργανώσεων και ιδιαίτερα αυτών που αναφέρονται στη μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων.
- γ. Στη βελτίωση του βαθμού κάλυψης των αναγκών των αγροτικών εκμεταλλεύσεων σε κεφάλαια κίνησης.
- δ. Στην κάλυψη μέρους των αναγκών των παραγωγών για την προμήθεια καταναλωτικών αγαθών, με την άσκηση καταναλωτικής πίστης για τους αγρότες.
- ε. Στην κάλυψη σημαντικού μέρους των ειδικών αγροτικών στεγαστικών δανείων, ενώ μεγάλο μέρος της αγροτικής στεγαστικής πίστης θα καλυφθεί από τις δραστηριότητες των άλλων στεγαστικών φορέων (ΕΚΤΕ, ταχ. ταμειυτήρια, Τ.Π.Δ. κ.λπ.).

Αγροτική πίστη:

- α. Επεκτείνεται το ήδη αποκεντρωμένο δίκτυο των υπηρεσιών της Α.Τ.Ε. και επιχειρείται μία συνεχής βελτίωση στη λειτουργία της.
- β. Ενισχύεται η δυνατότητα της Α.Τ.Ε. για παροχή τεχνικής και οργανωτικής βοήθειας προς τους παραγωγούς και για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των αγροτών σε πηγές κεφαλαίου (δανειακές και μη).
- γ. Ενθαρρύνονται, σε πρώτη φάση, οι συνεταιρισμοί να αναλάβουν δραστηριότητες αγροτικής πίστης και προωθείται, σε δεύτερη φάση, η θεσμική αλλαγή της συμμετοχής των συνεταιρισμών στην Α.Τ.Ε., με τη μετατροπή της σε «κρατικο-συνεταιριστική».
- δ. Εξομοιώθηκαν εντελώς οι όροι χρηματοδότησης μεταξύ αγρότη και αγρότισσας.
- ε. Αντιμετωπίζονται οι καθυστερήσεις των οφειλών συνεταιριστικών οργανώσεων κατά περίπτωση και με τρόπο που να διευκολύνει την ανοδική μελλοντική οικονομική και αναπτυξιακή τους πορεία και όχι με χαριστικές διαχρονικές μετατοπίσεις των προβλημάτων τους.

Με την ίδια συλλογιστική αντιμετωπίζονται και τα ζητήματα των προβληματικών γεωργικών βιομηχανιών.

15. Ο ρόλος του κράτους

15.1 Ο νέος οργανισμός: Ο νέος οργανισμός του υπουργείου ολοκληρώθηκε μέσα από αρκετές δυσκολίες, που προήλθαν από:

- α. Την προηγούμενη λειτουργία, που είχε παραμορφωθεί από την εξυπηρέτηση ανορθολογικών και άσχετων με την κύρια αποστολή του φορέα συμφερόντων.
- β. Την εξέλιξη του φορέα τις τελευταίες δεκαετίες, που δημιούργησε τελείως αδικαιολόγητες συντεχνιακές αντι-

θέσεις, και αποτελούν πια «πολιτιστικό» στοιχείο του στελεχικού δυναμικού του τομέα.

- γ. Το γεγονός ότι οι δραστηριότητες του φορέα είναι στενά «δεμένες» με βιολογικούς κύκλους και έτσι δεν επιτρέπονται προσωρινές ανακοπές των ρυθμών λειτουργίας του: άρα οποιαδήποτε αναδιοργανωτική προσπάθεια πρέπει να συντελεστεί με μηδενική, αν είναι δυνατό, διατάραξη της λειτουργίας του φορέα.

Έτσι ο νέος οργανισμός του υπουργείου είναι φυσικό να απεικονίζει το εφικτό και όχι τη δομή που θα ήταν επιθυμητή, αν ξεκινάγε κανείς από «την αρχή». Η νέα όμως διάρθρωση των υπηρεσιών και οι γενικότερες θεσμικές αλλαγές της δημόσιας διοίκησης (κατάργηση γενικών διευθύνσεων, το νέο μισθολόγιο και βαθμολόγιο) διαμορφώνουν δυναμικά την αυριανή συγκυρία, που θα επιτρέψει την παραπέρα ορθολογικότερη λειτουργία του υπουργείου.

15.2 Η αποσυγκέντρωση αρμοδιοτήτων: Με σειρά προεδρικών διαταγμάτων, αρμοδιότητες του υπουργού μεταφέρονται στους νομάρχες. Με διοικητικές πράξεις, διοικητικές αρμοδιότητες μεταβιβάζονται σε χαμηλότερα κλιμάκια της υπηρεσιακής ιεραρχίας (από διευθυντή προς τμηματάρχη κ.λπ.). Η προσπάθεια αυτή, που έχει ήδη αποδώσει θετικά αποτελέσματα, έχει να διανύσει πολύ δρόμο. Η γραφειοκρατία και οι θεσμικές ρυθμίσεις που ακόμη υπάρχουν, πολλές φορές δημιουργούν σχεδόν αξεπέραστα εμπόδια.

Παράλληλα, πολλές υπηρεσίες που είχαν μόνο περιφερειακή δομή αποκεντρώνονται «φυσικά» σε νομαρχιακό επίπεδο.

Η προσπάθεια αυτή άρχισε από τις υπηρεσιακές μονάδες της πρώην Τοπογραφικής Υπηρεσίας, που λειτουργούν ήδη με τη μορφή Γραφείου Τοπογραφικής σε νομαρχιακό επίπεδο. Η ίδια διαδικασία ξεκίνησε για τις υπηρεσιακές μονάδες της πρώην ΥΕΒ και της Αλιείας.

15.3 Η αποκέντρωση λειτουργιών: α. Η χάραξη των κατευθύνσεων της πολιτικής για κάθε επί μέρους αντικείμενο (π.χ. εξαγωγική πολιτική εσπεριδοειδών) γίνεται σε συσκέψεις των εκπροσώπων των ενδιαφερομένων με τα στελέχη και την πολιτική ηγεσία του υπουργείου.

β. Η μελέτη θεμάτων πλατύτερης σημασίας γίνεται από ομάδες στις οποίες συμμετέχουν στελέχη της δημόσιας διοίκησης, επαγγελματικών και επιστημονικών φορέων και των παραγωγών.

γ. Όλες οι εισηγητικές και εκτελεστικές λειτουργίες ασκούνται από τις αρμόδιες υπηρεσίες σε συνεργασία με τους αρμόδιους ειδικούς οργανισμούς.

δ. Τομείς δραστηριότητας που ανήκαν στο υπουργείο μεταφέρονται σε φορείς που ανήκουν ή ελέγχονται από τους συνεταιρισμούς. Χαρακτηριστικά:

- i. η διακίνηση των λιπασμάτων ανατέθηκε στη «ΣΥΝΕΛ Α.Ε.», στην οποία συμμετέχουν οι συνεταιρισμοί και η Α.Τ.Ε.,
- ii. το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας σποροπαραγωγής και η διακίνηση ορισμένων σπόρων ανατέθηκε στην ΚΥΔΕΠ και άλλες συνεταιριστικές οργανώσεις,
- iii. ο έλεγχος δικαιολογητικών για σειρά επιδοτήσεων ανατέθηκε στις Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών.

15.4 Η μηχανογράφηση του υπ. Γεωργίας: Στόχος του προγράμματος μηχανογράφησης είναι ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη της παραγωγικότητας των κεντρικών και

περιφερειακών διευθύνσεων του υπ. Γεωργίας.

1. Από τις αρχές του 1984 υλοποιείται η πρώτη φάση του προγράμματος, που προβλέπει την ανάπτυξη 10 βασικών μηχανογραφικών εφαρμογών. Τα μηχανογραφικά συστήματα που αναπτύσσονται θα δουλέψουν παραγωγικά μέσα στο 1985 σε 5 πόλεις-«πιλότους» (αργότερα θα επεκταθούν σ' όλες τις νομαρχιακές διευθύνσεις του υπουργείου). Ήδη τελείωσαν οι διαδικασίες για την προμήθεια, στα μέσα του 1985, του αναγκαίου μηχανογραφικού εξοπλισμού, αξίας 177 εκατομμ. δρχ. περίπου.

2. Τον Ιούλιο του 1985 έχει προγραμματιστεί να αρχίσει η πειραματική λειτουργία του «Γεωργικού VIDEOTEX», που γίνεται σε συνεργασία με τον Ο.Τ.Ε. και την ΠΑΣΕΓΕΣ. Με το videotex ανοίγει ο δρόμος για άμεση πληροφόρηση και εξυπηρέτηση των αγροτών μέσω τερματικών, που θα είναι εγκαταστημένα στους συνεταιρισμούς και θα συνδέονται με Τράπεζες Δεδομένων, που αφορούν δραστηριότητες του γεωργικού τομέα.

Στην προσπάθεια αυτή, διάρκειας 2 χρόνων, θα συμμετέχουν περίπου 80 συνεταιρισμοί.

Το «Γεωργικό VIDEOTEX» προβλέπεται να χρηματοδοτηθεί από την Ε.Ο.Κ. με 30 εκατομμ. δρχ. περίπου.

15.5 Η Γεωργική Στατιστική: Το υπουργείο Γεωργίας, σε συνεργασία με την ΕΣΥΕ, μπόρεσε μέσα στο 1983 να αξιοποιήσει τις δυνατότητες χρηματοδότησης της αναδιάρθρωσης της Γεωργικής Στατιστικής από την Ε.Ο.Κ. Γι' αυτό και ετοιμάστηκε, σε συνεργασία με την ΕΣΥΕ, μελέτη για την αναδιάρθρωση της Γεωργικής Στατιστικής, η οποία προωθήθηκε στις υπηρεσίες της Ε.Ο.Κ. τον Ιούλιο του 1984. Στη μελέτη προβλέπεται ένα 5ετές Πρόγραμμα Στατιστικής Αναδιάρθρωσης, συνολικού κόστους 6,3 δις εκατ. δρχ. Η Ε.Ο.Κ. προβλέπεται να χρηματοδοτήσει το έργο αυτό με 2 δις δρχ. περίπου. Ένα μεγάλο μέρος αυτού του ποσού θα αφορά στη χρηματοδότηση της μηχανογραφικής υποδομής.

Η υλοποίηση του προγράμματος της στατιστικής αναδιάρθρωσης προβλέπεται να αρχίσει το 1986.

15.6 Η αποκέντρωση του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου: Με το νόμο 1474/84 το ΓεωτΕΕ έχει μπει στο δρόμο των δημοκρατικών λειτουργιών και της αποκεντρωμένης δομής, με 10 αυτοδιοικούμενα περιφερειακά παραρτήματα. Ο ρόλος του προσδιορίζεται από τις τρεις θεσμικές του υποχρεώσεις:

- α. Να συμμετέχει στη μελέτη προβλημάτων του αγροτικού χώρου, μέσα από τις διαδικασίες του Δημοκρατικού Προγραμματισμού.
- β. Να βοηθάει στην τεκμηρίωση των απόψεων των αγροτών.
- γ. Να μελετά και να εκφράζει άποψη σε θέματα για τα οποία η Κυβέρνηση και οι αγρότες ζητούν τη συνδρομή του.

16. Οι σχέσεις μας με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες

Προσδιορισμένη μέσα στα πλαίσια που προανέφεραμε, η πολιτική μας σε ό,τι αφορά τις σχέσεις μας με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες έφερε τα ακόλουθα αποτελέσματα:

I. Ικανοποιητικό επίπεδο τιμών.

Η διαπραγμάτευση των θεσμικών τιμών έδωσε τις παρακάτω αυξήσεις τιμών για τον Έλληνα παραγωγό:

- Το 1982-1983, με ρυθμό πληθωρισμού 20% περίπου, οι αυξήσεις τιμών ήταν 23,2 κατά μέσο όρο
- Το 1983-1984, με ρυθμό πληθωρισμού 20% περίπου, οι αυξήσεις ήταν 24% κατά μέσο όρο

— Για το 1984-1985, με αναμενόμενο ρυθμό πληθωρισμού 18%, οι αυξήσεις είναι 18% κατά μέσο όρο.

II. Αγροτικό Εμπορικό Ισοζύγιο με τις χώρες-μέλη της ΕΟΚ

— Το για μια συνεχή δεκαπενταετία θετικό Αγροτικό Εμπορικό μας Ισοζύγιο με τις 9 χώρες-μέλη της ΕΟΚ μέχρι το 1980, μετατράπηκε το 1981, πρώτη χρονιά της ένταξης, σε αρνητικό, ύψους περίπου 10 δις δραχμών.

— Το 1982, δεύτερη χρονιά της ένταξης, το αρνητικό αυτό ισοζύγιο διπλασιάστηκε και έφτασε στα -20 δις δρχ. περίπου. Την ίδια αυτή χρονιά έμπαιναν οι βάσεις για μια νέα, δυναμική και προπάντων συντονισμένη εξαγωγική προσπάθεια στα αγροτικά προϊόντα.

Η προσπάθεια αυτή άρχισε να δίνει τους πρώτους καρπούς της το 1983. Πραγματικά, το 1983 το αρνητικό αγροτικό εμπορικό μας ισοζύγιο με τις άλλες χώρες-μέλη της ΕΟΚ μειώθηκε κατά 60% περίπου και σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία διαμορφώθηκε στα -8 δις δρχ. περίπου, κυρίως λόγω των αυξημένων μας εξαγωγικών προσπαθειών στα φρούτα και λαχανικά και στο ελαιόλαδο.

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία για τους πρώτους 6 μήνες του 1984, το, αρνητικό ακόμη, αγροτικό εμπορικό μας ισοζύγιο θα διαμορφωθεί σε ακόμη ευνοϊκότερα επίπεδα.

III. Απορροφητικότητα από το Γεωργικό Ταμείο.

Το 1981, η εισροή πόρων από FEOGA-Εγγυήσεις διαμορφώθηκε στο ύψος περίπου των 9 δις δρχ., από τα οποία τα 5 δις απορροφήθηκαν τους δύο τελευταίους μήνες του '81.

— Το 1982, η εισροή αυτή αυξήθηκε, κυρίως λόγω των γραφειοκρατικών απλουστεύσεων, που σε γρήγορο χρονικό διάστημα έγιναν στην αρμόδια υπηρεσιακή μονάδα, σε 46 δις δρχ. περίπου.

— Το 1983, η εισροή αυτή αυξήθηκε ακόμη περισσότερο, σε 76 δις δρχ. περίπου.

— Για το 1984, η παραπέρα αύξηση έφτασε στο ύψος των 90 δις δρχ. περίπου.

Αναλογιζόμενοι την πορεία της δουλειάς μας και εξετάζοντας τους μελλοντικούς μας στόχους, μας δίνεται η ευκαιρία μιας κριτικής θεώρησης, μιας εξέτασης των πραγμάτων, χωρίς προσπάθεια ωραιοποίησης, συγκάλυψης ή εφησυχασμού.

Έτσι ασφαλώς βλέπουμε μπροστά μας ένα σωρό προβλήματα που» ζητούν ακόμη τη λύση τους. Βλέπουμε σε πολλά σημεία ρυθμούς βραδύτερους από αυτούς που προβλέπαμε αρχικά. Προσπαθούμε και ξεπερνάμε εμπόδια που αρχικά δεν είχαμε τελείως προβλέψει. Αναγκαζόμαστε πολλές φορές στην πορεία, να κάνουμε αλλαγές στη σειρά των προτεραιοτήτων.

Όμως γνωρίζουμε καλά ότι η προσπάθεια του κοινωνικού μετασχηματισμού είναι έργο μακροχρόνιο, έργο που προϋποθέτει βάσεις και που θα ήταν παρακινδυνευμένο ή ίσως επιπόλαιο να το επιχειρήσει κανείς βιαστικά.

Τις όποιες βάσεις λοιπόν που αρχίσαμε να τοποθετούμε πρέπει να κρίνει ο Έλληνας αγρότης.

Εμείς πιστεύουμε ακράδαντα ότι η αναμόρφωση της ελληνικής γεωργίας αποτελεί πολιτική, οικονομική και κοινωνική αναγκαιότητα. Μόνο έτσι θα εξασφαλιστεί μια γενικότερη ισορροπημένη και αρμονική ανάπτυξη του τόπου μας σε όλους τους τομείς.

Με το να καταστήσουμε τη γεωργία στήριγμα γι' αυτή την ανάπτυξη, δίνουμε μια νέα προοπτική στο αγροτικό επάγγελμα και στην ίδια τη ζωή των αγροτών.

3 ΧΡΟΝΙΑ Δουλειάς μας στον Αγροτικό Τομέα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οκτώ πίνακες της τριετίας 1982, 1983 και 1984, οι οποίοι περιλαμβάνουν μία κατά προσέγγιση απεικόνιση χαρακτηριστικών μεγεθών και δραστηριοτήτων του αγροτικού τομέα και που προλογίζονται διευκρινιστικά από τον υπουργό Γεωργίας, Κ. Σημίτη

Δίνονται στο επισυναπτόμενο κείμενο οκτώ χαρακτηριστικοί πίνακες, σχετικοί με τη διαχρονική εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών του αγροτικού τομέα.

Στα σύντομα σχόλια και συμπεράσματα που συνοδεύουν κάθε πίνακα, γίνεται σύγκριση της εξέλιξης του αντίστοιχου μεγέθους κατά την τριετία της Κυβέρνησης που προέκυψε από τις εκλογές της 18.10.1981, με την εξέλιξή του κατά την προηγούμενη τριετία.

Η εξέταση των μεγεθών σε δύο τριετίες είναι μέθοδος η οποία μόνο μία κατά προσέγγιση εικόνα της πραγματικότητας μπορεί να δώσει. Η σωστή εκτίμηση των εξελίξεων απαιτεί χρονικό διάστημα μεγαλύτερο μιας τριετίας. Η αποτελεσματικότητα των πραγματοποιούμενων σε ορισμένο χρονικό διάστημα δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων, για παράδειγμα, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί άμεσα. Παρ' όλα αυτά, η αντιπαράθεση των δύο τριετιών δίνει μια εικόνα των τάσεων της εξέλιξης.

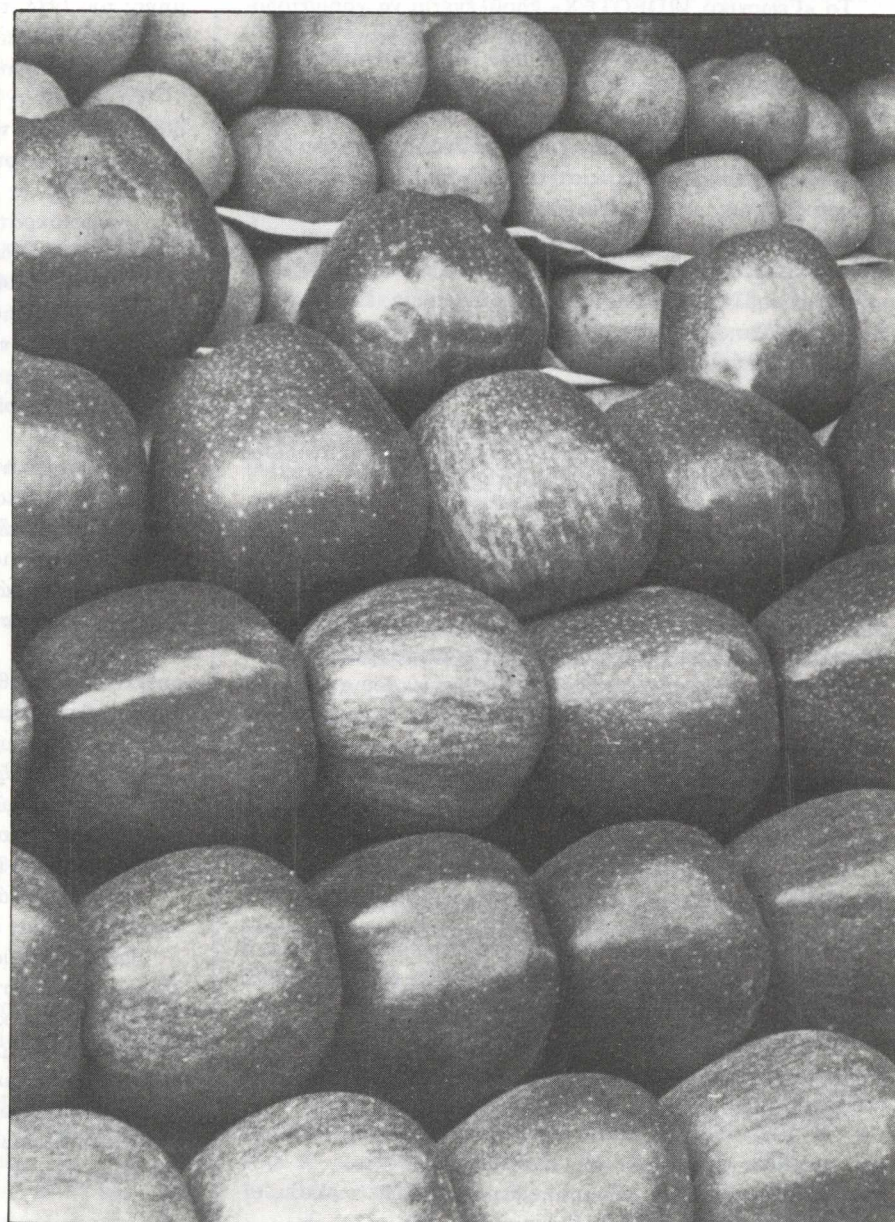
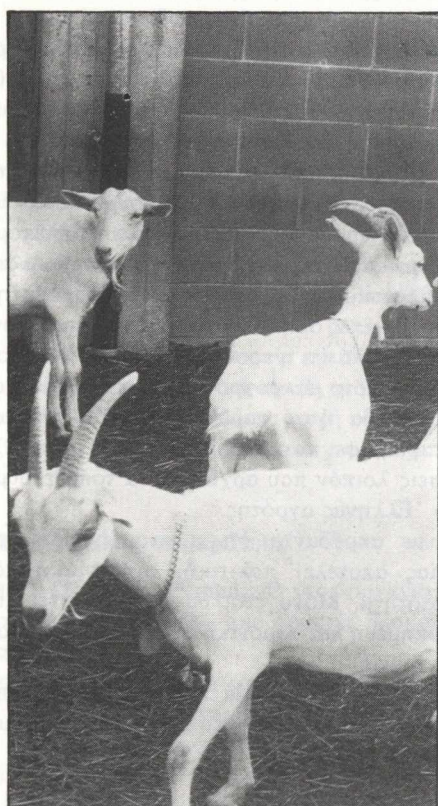
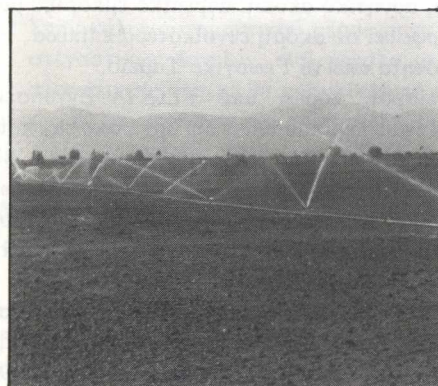
Οι αριθμοί, όταν αφορούν ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, όπως μία τριετία, δεν παρέχουν στοιχεία για την ποιοτική διάσταση μιας προσπάθειας. Η αύξηση του όγκου της παραγωγής παύει μετά από ορισμένο επίπεδο παραγωγής να αποτελεί οπωσδήποτε θετικό στοιχείο. Πρέπει να συνοδεύεται από την ποιοτική βελτίωση της παραγωγής, από επενδύσεις στην εμπορία και μεταποίηση, για να αποτελεί πραγματικά θετική εξέλιξη. Οι πίνακες που δημοσιεύονται θα πρέπει να εξεταστούν μαζί με τις κατευθύνσεις της αγροτικής πολιτικής και τους απολογισμούς του κυβερνητικού έργου, για να δώσουν ολοκληρωμένη εικόνα της κυβερνητικής προσπάθειας.

Το σήμερα είναι αποτέλεσμα του χθες. Οι αριθμοί της τριετίας 1981-1984 επηρεάζονται και καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική που ακολουθήθηκε ή δεν ακολουθήθηκε τα προηγούμενα χρόνια. Παρ' όλα αυτά, οι πίνακες επιτρέπουν να επιστημονούμε την προσπάθεια για αλλαγή πολιτικής μετά το 1981, για ενίσχυση της ανάπτυξης του αγροτικού τομέα και έτσι την πρόοδο που συντελέστηκε στον αγροτικό τομέα κατά τη διάρκεια των ετών 1982, 1983 και 1984 και την ανακοπή ή και αντιστροφή δυσμενών εξελίξεων που σημειώνονταν μέχρι και το 1981. Οι πίνακες δείχνουν επίσης την απόσταση που μένει ακόμη να διανυθεί για να φτάσει ο αγροτικός τομέας στα επίπεδα που η σημερινή Κυβέρνηση θεωρεί ελάχιστα για την ανάπτυξή του.

Οι αριθμοί δίνουν μερική μόνο εικόνα της προσπάθειας για την ευημερία του αγρότη-παραγωγού. Θα πρέπει να συμπληρωθούν με τα στοιχεία που αφορούν στην αποκέντρωση, τις κοινωνικές παροχές, την υγεία, την εκπαίδευση, την αναψυχή και άλλα, που βελτιώνουν την εικόνα που παρουσιάζεται στους πίνακες.

Η τριετία 1982, '83, '84 συμπίπτει με τα πρώτα χρόνια εφαρμογής στη χώρα μας της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.). Η θετική εξέλιξη που σημειώνεται αποδίδεται από μερικούς στην ένταξη της χώρας στην Κοινότητα. Όμως, οι επιπτώσεις της Κ.Α.Π. στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα μιας χώρας εξαρτώνται και από την εθνική πολιτική που ακολουθείται, για να επαυξήσει τις θετικές ή να αμβλύνει τις αρνητικές επιπτώσεις. Άλλη εθνική πολιτική μπορούσε, ως προς την Ελλάδα, να οδηγήσει και σε διαφορετική Κ.Α.Π. και σε διαφορετικά αποτελέσματα της Κ.Α.Π. για τη χώρα μας. Η υπεροχή της τριετίας 1982, 1983 και 1984 σε σχέση με την τριετία 1979, 1980 και 1981 δεν αποτελεί στοιχείο εφηνσυχασμού, αλλά αφετηρία νέων προσπαθειών για να αποκτήσει ο ελληνικός αγροτικός τομέας τη θέση που του αρμόζει μέσα στην ελληνική αναπτυξιακή πορεία, έτσι που να δικαιωθούν οι προσδοκίες των Ελλήνων αγροτών.

Κ. Σημίτης

I. Η Ακαθάριστη Αξία της Γεωργικής Παραγωγής

(σε δις δρχ.)
(σε σταθερές τιμές 1970)

Έτος	Ακαθάριστη Αξία Γεωργικής Παραγωγής	Ετήσιο Ποσοστό Μεταβολής
1978	77,623	
1979	74,847	-3,6%
1980	83,554	11,6%
1981	81,995	-1,9%
1982	85,140	3,8%
1983	78,687	-7,6%
1984*	86,500	10,0%

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας — Δ/νση Πληροφόρησης *Εκτιμήσεις

Σχόλια

— Το μέγεθος Ακαθάριστης Αξίας της Γεωργικής Παραγωγής, όταν διατυπώνεται σε σταθερές τιμές, εκφράζει αυτό που συνήθως ονομάζεται «Όγκος της Γεωργικής Παραγωγής».
— Το 1983, ο «Όγκος της Παραγωγής» από 85,140 δις που ήταν το 1982 διαμορφώνεται, εξαιτίας των πρωτοφανών κακών καιρικών συνθηκών, σε 78,687 και σημειώνει μία πτώση ύψους -7,6%. Μέγεθος πτώσης που είχε να εμφανιστεί δεκαπέντε χρόνια.

Συμπεράσματα από τον Πίνακα

— Στην τριετία 1978-1981, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του όγκου της παραγωγής ήταν 1,8%.
— Στην τριετία 1981-1984, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του όγκου της παραγωγής — παρά τη μεγάλη πτώση του 1983 — ήταν 1,8%.
— Κατά συνέπεια, και για τις δύο τριετίες, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης ήταν ο ίδιος (1,8%) και επομένως τα όποια άλλα μεγέθη (που η εξέλιξή τους περιγράφεται στους Πίνακες που ακολουθούν) έχουν, ως προς το μέγεθος του ρυθμού αύξησης του όγκου της παραγωγής, κοινή αφετηρία.

II. Το Εισόδημα κατά Απασχολούμενο Άτομο στη Γεωργία

(σε δρχ.)

Έτος	Τρέχουσες τιμές	Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	Σταθερές Τιμές	
(1)	(2)	(3)	(4) = (2) : (3)	%
1978	155.042	100,0	155.042	
1979	176.630	119,0	148.429	-4,3%
1980	231.258	148,6	155.625	4,9%
1981	295.499	185,0	159.729	2,6%
1982	380.010	223,7	169.875	6,3%
1983	421.576	269,6	156.371	-7,5%
1984*	540.231	319,5	169.086	8,1%

Πηγές: Υ.ΕΘ.Ο — Δ/νση Εθν. Λογαριασμών, Eurostat, 1983, 1984

*Εκτίμηση Υ.ΕΘ.Ο.

Σχόλια

— Η πτώση του όγκου της παραγωγής το 1983, εξαιτίας των ιδιαίτερα κακών καιρικών συνθηκών οδήγησε στο να μειωθεί σε πραγματικούς όρους («σε σταθερές τιμές», στήλη 4) το εισόδημα από 169.875 το 1982 σε 156.371 δρχ. το 1983.
— Η εξέλιξη του εισοδήματος — και αυτό προκύπτει από τα λεπτομερειακά στατιστικά στοιχεία της παραγωγής — οφείλεται και στην καλύτερη από εισοδηματικής πλευράς σύνθεση του συνολικού γεωργικού προϊόντος, δηλαδή στην υποκατάσταση καλλιεργειών με άλλες πιο προσοδοφόρες.

Συμπεράσματα από τον Πίνακα

— Παρά την πτώση του 1983, στην τριετία 1981-1984 το γεωργικό εισόδημα αυξήθηκε από 159.729 το 1981 σε 169.086 το 1984, δηλαδή με ποσοστό συνολικής αύξησης 5,85%. Στην προηγούμενη τριετία 1978-1981, το γεωργικό εισόδημα αυξήθηκε από 155.042 το 1978 σε 159.729 το 1981, δηλαδή με ποσοστό αύξησης 3,02%. Σε ετήσιους μέσους ρυθμούς δηλαδή, το ποσοστό αύξησης της τριετίας 1981-1984 ήταν 1,92% το χρόνο, ενώ της προηγούμενης τριετίας 1978-1981 ήταν 1%.
— Νεότερες εκτιμήσεις για το 1984, της Δ/νσης Εθν. Λογαριασμών του Υ.ΕΘ.Ο. (που υπολογίζουν μία μείωση του αριθμού των απασχολούμενων στη γεωργία, κατά την ΕΣΥΕ, ύψους -3%), δίνουν αύξηση του κατ' απασχολούμενο εισοδήματος για το 1984 όχι 8,1%, όπως φαίνεται στον Πίνακα, αλλά 11,4%.

— Μία άλλη σημαντική παρατήρηση αφορά στις επιπτώσεις που έχει μία πτώση του όγκου της παραγωγής πάνω στο εισόδημα. Χαρακτηριστικά εδώ είναι τα δύο έτη 1979 και 1983: Το 1979, στην προηγούμενη τριετία, ο όγκος της παραγωγής έπεσε — λόγω καιρικών συνθηκών — κατά -3,6% και το κατ' απασχολούμενο εισόδημα κατά -4,3%. Δηλαδή κάθε πτώση του όγκου κατά μία ποσοστιαία μονάδα (1%) μείωνε το εισόδημα κατά 1,19 ποσοστιαίες μονάδες. Το 1983, στην τωρινή τριετία, η πτώση του όγκου ήταν -7,6% (πάλι εξαιτίας καιρικών συνθηκών) και η πτώση του εισοδήματος ήταν -7,5%. Δηλαδή, κάθε πτώση του όγκου κατά μία ποσοστιαία μονάδα (1%) μείωνε το εισόδημα κατά 0,99 ποσοστιαίες μονάδες.

Η διαπίστωση αυτή σημαίνει ότι το 1983 υπήρξαν μηχανισμοί που προφύλαξαν σε μεγαλύτερο βαθμό το εισόδημα από τη μείωση του όγκου της παραγωγής.

Εξαιτίας της αύξησης του γεωργικού εισοδήματος, η σχέση γεωργικού εισοδήματος προς το εισόδημα των άλλων τομέων, από 58,8% το 1981, διαμορφώθηκε στο 60,7% το 1984.

Υπενθύμιση

Το 1981, έτος εκλογών για την προηγούμενη Κυβέρνηση, και πρώτο έτος της λειτουργίας της ελληνικής γεωργίας μέσα στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της ΕΟΚ, δαπανήθηκαν από τον Τακτικό Προϋπολογισμό 68,238 δις δρχ. για κάθε είδους επιδοτήσεις. Παραμένει ανοιχτό το ερώτημα ποιο θα ήταν το εισόδημα το 1981 (άρα και ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησής του κατά την τριετία 1978-1981), αν η τότε Κυβέρνηση επεδίωκε να επηρεάσει την εκλογική συμπεριφορά κατ' αυτόν τον τρόπο.

III. Η εξέλιξη των Τιμών που Εισπράττει και των Τιμών που Πληρώνει ο Παραγωγός (ετήσια ποσοστά αύξησης)

Έτος	Δείκτης Τιμών που Πληρώνει ο Παραγωγός	Δείκτης Τιμών που Εισπράττει ο Παραγωγός
	(1)	(2)
1978	20%	18,1%
1979	20,1%	19,3%
1980	34,7%	19,8%
1981	23,4%	25%
1982	14,7%	21,1%
1983	25,3%	18%
1984*	18,8%	20%

Πηγή: ΕΣΥΕ

*Εκτίμηση: Υ.ΕΘ.Ο. — Δ/νση Εθν. Λογαριασμών

Σχόλια

— Οι παραπάνω δύο δείκτες δεν περιέχουν τις άμεσες ή έμμεσες οικονομικές ενισχύσεις, ούτε στα τελικά προϊόντα ούτε στις τιμές των εισροών.

— Η στήλη (1) δείχνει πώς αυξάνεται, κατά ένα σταθμικό μέσο όρο, το κόστος των μέσων παραγωγής (λιπάσματα, ζωοτροφές, φυτοφάρμακα, σπόροι, ηλεκτρικό ρεύμα, πετρέλαιο κ.λπ) που χρησιμοποιεί ο παραγωγός για την παραγωγική του διαδικασία.

— Η στήλη (2) δείχνει πώς αυξάνεται, πάλι κατά ένα σταθμικό μέσο όρο, η τιμή που πραγματικά απολαμβάνει ο παραγωγός από την πώληση των γεωργικών του προϊόντων.

Συμπεράσματα από τον Πίνακα

— Με την εξαίρεση του έτους 1983, όπου συνέπεσε η «σφιχτή» δημοσιονομική πολιτική της Κυβέρνησης με μια κακή χρονιά για τον όγκο της παραγωγής, η τριετία 1981-1984 χαρακτηρίζεται από μία υπεροχή του δείκτη εισπραττομένων τιμών σε σχέση με το δείκτη καταβαλλομένων τιμών. Το 1982, ο μέσος παραγωγός πλήρωσε αύξηση στο κόστος του 14,7% και απόλαυσε αύξηση στις τιμές του 21,1%. Το 1984 πλήρωσε αύξηση στο κόστος του 18,8% και απόλαυσε αύξηση στις τιμές του 20%.

IV. Οι Επενδύσεις στη Γεωργία

(σε σταθερές τιμές 1970)		(σε δις δρχ.)	
Έτος	Ιδιωτικές	Δημόσιες	ΣΥΝΟΛΟ
(1)	(2)	(3)	(4)=(2)+(3)
1978	4,785	2,464	7,209
1979	5,237	2,386	7,623
1980	4,112	2,057	6,169
1981	3,859	1,930	5,789
1982	3,702	2,154	5,856
1983	3,520	2,450	5,970
1984*	3,700	3,200	6,900

Πηγή: Υ.ΕΘ.Ο. — Δ/νση Εθν. Λογαριασμών Α.Τ.Ε.

*Εκτιμήσεις Υ.ΕΘ.Ο., Α.Τ.Ε., υπ. Γεωργίας

Συμπεράσματα από τον Πίνακα

— Το σύνολο των επενδύσεων στη γεωργία από 7,209 δις το 1978 έπεσε στα 5,789 δις το 1981. Η μείωση αυτή ισοδυναμεί με μία μέση ετήσια μείωση ύψους -7,1%, που προέρχεται από τη μέση ετήσια μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων κατά -6,9% και των δημοσίων επενδύσεων κατά 7,3%.

— Αντίθετα, στην τριετία 1981-1984 έχουμε τις ακόλουθες εξελίξεις: Το σύνολο των επενδύσεων στη γεωργία από 5,789 δις το 1981 αυξάνεται σε 6,900 δις το 1984. Η αύξηση αυτή ισοδυναμεί με μία μέση ετήσια αύξηση ύψους 6%, που προέρχεται από τη μέση ετήσια αύξηση των δημοσίων επενδύσεων κατά 18,4% και τη μέση ετήσια μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων κατά -1,4%.

— Επισημαίνεται ότι πρέπει να συγκριθεί για τις δημόσιες επενδύσεις το +18,4% της τριετίας 1981-1984 με το -7,3% της τριετίας 1978-1981 και για τις ιδιωτικές επενδύσεις το -1,4% της τριετίας 1981-1984 με το -6,9% της τριετίας 1978-1981. Μία καθοδική συνεχής πτώση μέχρι το 1981 όχι μόνο ανακόπτεται το 1982, αλλά και μετατρέπεται σε άνοδο. Πάντως, μολονότι η αντιστροφή της πτώσης είναι εντυπωσιακή για τις δημόσιες και καλή για τις ιδιωτικές, το -1,4% των ιδιωτικών δείχνει την προσπάθεια που μένει ακόμη να γίνει για να καταστεί ο ρυθμός μεταβολής τους θετικός.

V. Οι Επενδύσεις στη Γεωργία σε Σχέση με τους Λοιπούς Τομείς της Οικονομίας

(σε σταθερές τιμές 1970) (σε δις δρχ.)

Έτος	Γεωργία	Λοιποί Τομείς	Σχέση
(1)	(2)	(3)	(2) : (3)
1978	7,209	83,891	8,6%
1979	7,623	91,498	8,3%
1980	6,169	86,536	7,1%
1981	5,789	79,662	7,3%
1982	5,856	78,314	7,5%
1983	5,970	77,030	7,8%
1984*	6,900	81,700	8,4%

Πηγή: Α.Τ.Ε., Υ.ΕΘ.Ο. — Δ/ση Εθν. Λογαριασμών

*Εκτιμήσεις

Συμπεράσματα από τον Πίνακα

— Μέχρι το 1981 η σχέση των γεωργικών επενδύσεων με τις επενδύσεις στους άλλους τομείς ακολουθεί μία πτωτική τάση, με πιο χαρακτηριστική την επιδείνωσή της από το 1979 στο 1980 (8,3% το 1979, 7,1% το 1980).

— Από το 1981 η σχέση αυτή αρχίζει να αντιστρέφεται και μάλιστα με επιταχυνόμενους ρυθμούς (0,2% η αύξηση από το 1981 στο 1982, 0,3% η αύξηση από το 1982 στο 1983, 0,6% η αύξηση από το 1983 στο 1984).

VI. Οι Οικονομικές Ενισχύσεις για τη Γεωργία

(σε δις δρχ.)

Έτος	Ενισχύσεις από Εθνικό Προϋπολογισμό	Ενισχύσεις από FEOGA -Εγγυήσεις	ΣΥΝΟΛΟ
(1)	(2)	(3)	(4)=(2)+(3)
1978	24,619	—	24,619
1979	28,942	—	28,942
1980	33,795	—	33,795
1981	59,253	8,985	68,238
1982	76,646	44,625	121,271
1983	50,696	76,236	126,932
1984*	64,000	85,000	149,100

Πηγή: Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 1977-1985

*Εκτιμήσεις

Σχόλια

— Τα κονδύλια του Πίνακα — είτε τα εθνικά είτε τα κοινοτικά — συγκροτούν το μέγεθος που ονομάζεται Οικονομικές Ενισχύσεις στη Γεωργία και που αποτελείται από κάθε μορφής άμεσες ή έμμεσες επιδοτήσεις: είτε της τιμής των τελικών προϊόντων είτε της τιμής των μέσων παραγωγής είτε της ίδιας της γεωργικής εκμετάλλευσης για τη βελτίωση της διάρθρωσής της.

Συμπεράσματα από τον Πίνακα

— Από το 1978 μέχρι το 1980 οι Εθνικές Ενισχύσεις αυξήθηκαν από 24,6 σε 33,8 δις δρχ., δηλαδή κατά 37% περίπου, για να προσεγγίσουν οι ελληνικής τιμές τις κοινοτικές, έτσι ώστε να υπάρξει εναρμόνιση με το κοινοτικό καθεστώς των υψηλών τιμών των γεωργικών προϊόντων.

— Το 1981, πρώτο έτος της ένταξης, αλλά κυρίως έτος εκλογών, για την τότε Κυβέρνηση, οι εθνικές ενισχύσεις σημειώνουν, σε μία μόλις χρονιά, θεαματική αύξηση από 33,795 δις σε 59,253 δις, δηλαδή ποσοστό αύξησης 75,3%. Τον ίδιο χρόνο η εισροή 8,985 δις δρχ. διαμορφώνει ένα σύνολο ενισχύσεων για τη γεωργία ύψους 68,238 δις δρχ. Έτσι παρουσιάζεται μέσα στον ένα χρόνο, από το 1980 στο 1981, μία συνολική αύξηση με ποσοστό 101,9%.

— Για την τριετία 1981-1984, αντίθετα, οι εθνικές ενισχύσεις από 59,253 δις το 1981 αυξάνονται σε 64,000 δις το 1984 (ποσοστό αύξησης 8%), ενώ οι κοινοτικές ενισχύσεις αυξάνονται από 8,985 δις το 1981 σε 85,100 δις το 1984 (ποσοστό αύξησης 864%).

Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν η συνολική αύξηση των ενισχύσεων να διαμορφωθεί το 1984 σε 149,100 από 68,238 δις που ήταν το 1981, δηλαδή ποσοστό αύξησης 118,4%.

VII. Τα Καλλιεργητικά Δάνεια και Εφόδια για τη Γεωργία

(σε δις δρχ.)

Έτος	Ποσό
1978	30,1
1979	31,9
1980	34,7
1981	39,1
1982	50,5
1983	61,4
1984*	74,0

Πηγή: Α.Τ.Ε., Χρηματοπιστωτικό Πρόγραμμα 1978-1984. Α.Τ.Ε., Έκθεση Εργασιών 1983.

*Εκτιμήσεις

Σχόλια

— Πρόκειται για τα κάθε είδους δάνεια της Α.Τ.Ε. που αποτελούν έναν από τους βασικότερους τρόπους προχρηματοδότησης των αναγκών των παραγωγών, κατά τη διάρκεια της καλλιεργητικής περιόδου.

Συμπεράσματα από τον Πίνακα

— Στην τριετία 1978-1981, το μέγεθος σε τρέχουσες τιμές από 30,1 δις δρχ. το 1978 αυξήθηκε σε 39,1 δις δρχ. το 1981, δηλαδή υπήρξε αύξηση 29,9%.

— Στην τριετία 1981-1984, το μέγεθος σε τρέχουσες τιμές από 39,1 δις δρχ. το 1981 αυξήθηκε σε 74,0 δις δρχ. το 1984, δηλαδή υπήρξε αύξηση 89,25%.

VIII. Τα Μεσο-Μακροπρόθεσμα Δάνεια για τη Γεωργία

(σε δις δρχ.)

Έτος	Ποσό
1978	17,085
1979	14,011
1980	12,592
1981	19,202
1982	23,21
1983	35,921
1984*	40,000

Πηγή: Α.Τ.Ε., Χρηματοπιστωτικό Πρόγραμμα 1978-1984, Α.Τ.Ε., Έκθεση Εργασιών 1983.

*Εκτιμήσεις

Σχόλια

— Πρόκειται για τα μεσομακροπρόθεσμα δάνεια στη φυτική παραγωγή, στη ζωική παραγωγή, στην αλιεία-σπογγαλιεία, στην αγροτική στέγαση, στις γεωργικές βιομηχανίες και στον αγροτουρισμό.

Συμπεράσματα από τον Πίνακα

— Από το 1978 μέχρι και το 1980, παρουσιάζεται συνεχής μείωση των σχετικών κονδυλίων. Το 1981, έτος εκλογών, παρουσιάζεται — μόνο σε μία χρονιά — αύξηση από 12,592 δις σε 19,202, δηλαδή θεαματική άνοδος ύψους 52%.

Η αύξηση αυτή του 1981 αποτελεί το μοναδικό λόγο που στην τριετία 1978-1981 παρουσιάζεται μία αύξηση ύψους 12,4%.

— Το σχετικό κονδύλι από 19,202 δις δρχ. το 1981 διαμορφώνεται το 1984 στο ύψος των 40,000 δις δρχ. Δηλαδή, στην τριετία 1981-1984 υπάρχει μία σταθερή αύξηση σε σύγκριση με την προηγούμενη τριετία.